

Priprave na volitve

»Priprave na volitve v organe družbenopolitičnih skupnosti in kongrese ter skupščine družbenopolitičnih organizacij so odgovorna in zahtevna politična naloga in obveznost vseh nosilcev kadrovskih priprav. Zato smo jim tudi v ZZB NOV Slovenije posvetili vso pozornost. Vsebinske, kadrovske in organizacijske priprave na te politične dogodke tečejo nepretrgano od 1978. leta dalje v enotni fronti organiziranih socialističnih sil, v okviru stalnih kadrovskih priprav na volitve in kongrese ter skupščine. V tem obdobju je bilo v SR Sloveniji evidentiranih nad 420.000 možnih kandidatov za različne dolžnosti, od krajevnih skupnosti, organizacij združenega dela pa vse do organov federacije. Samo za nosilce vodilnih delegatskih in družbenih funkcij v republiki in federaciji je bilo evidentiranih 469 možnih kandidatov. Lista nosilcev delegatskih in družbenih funkcij v republiki in federaciji je bila objavljena v Delu in Večeru 16. 1. 1982.

S tem je republiška konferenca SZDL Slovenije odprla javno razpravo o evidentiranih možnih kandidatih, v katero se mora aktivno vključiti tudi ZZB NOV. Stališča in nove predloge je treba sporočiti občinskim in medobčinskim konferencam ali republiški konferenci SZDL Slovenije do 10. februarja 1982.

ZZB NOV je bila v dosedanjih pripravah na volitve in kongrese v središču vsakodnevnih frontno organiziranih akcij za krepitev in razvijanje samoupravne socialistične družbe, delegatskega sistema, uveljavljanja Titove pobude o krepitvi demokratičnih odnosov, kolektivnega dela in odločanja, osebne in skupne odgo-

vornosti in akcije za nadaljnji razvoj političnega sistema, za stabilnost političnih razmer, krepitev bratstva in enotnosti ter enakopravnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, ljudske obrambe in družbene samozaščite ter drugih področij.

ZZB NOV Slovenije se je aktivno vključila tudi v akcijo evidentiranja možnih kandidatov za različne družbene dolžnosti, skupno z delovnimi ljudmi in občani v okviru SZDL. Za različne družbene dolžnosti samoupravnih interesnih skupnosti v republiki in federaciji so združenja, občinski odbori ZZB NOV in odbori ZZB NOV posebnih družbenopolitičnih skupnosti ter razširjena seja komisije predsedstva RO ZZB NOV Slovenije za kadrovska vprašanja evidentirali 667 bork in borcev,« je dejal na seji republiškega odbora ZZB NOV Slovenije sekretar te organizacije Marjan Lenarčič in poudaril, da so bili vsi evidentirani kandidati izbrani iz vrst aktivnih borcev in bork v organih in organizacijah ter skupnostih, v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela in na drugih področjih samoupravnega družbenega življenja.

Tovariš Lenarčič je poudaril, da so potekale kadrovske priprave celovito, povezano z družbenopolitičnimi in družbenoekonomskimi nalogami skupne fronte vseh socialističnih sil, pri čemer so upoštevali merila iz družbenega dogovora o kadrovski politiki ter težnjo borčevske organizacije, da bi se tudi v prihodnje vključevala kot enakopraven dejavnik v vse sodobne tokove našega družbenega življenja.

Št. 4

28. januarja 1982

Leto XX

V šoli za miličnike v Kotnikovi v Ljubljani je končalo šolanje nekaj več kot sto trideset miličnikov in miličnic. Po rezultatih, ki jih je dosegla ta generacija v šolskem uspehu in izvenšolskih dejavnostih, je gotovo ena najbolj uspešnih v zgodovini šole. Delavci šole se prav gotovo zavedajo enostranskosti vsakega izobraževanja in so veliko storili, da bi pri učencih razvili tudi občutek za ljubiteljsko ustvarjalnost. Na šoli uspešno delujejo pevski zbor, dramska skupina in drugi krožki, občasno pa prirejajo tudi razstave.

Učni uspeh, ki ga je dosegla ta generacija miličnikov in miličnic, je zelo dober in bi bila nanj ponosna vsaka druga srednja šola. Od sto trinideset učencev je šolanje uspešno končalo sto štiriindvajset učencev ali štiriindevetdeset odstotkov.

Slovesnosti ob koncu šolanja se je med drugimi udeležil tudi namestnik republiškega sekretarja na notranje zadeve Janez Vinkler. Po raportu, ki mu ga je podal ravnatelj šole Andrej Anžič, je Janez Vinkler pozdravil nove miličnice in miličnike.

V šolski dvorani pa je po krajšem govoru podelil najboljšim učencem štiriindvajset nagrad.

B. K.

Foto: Janez Zrnc

Misli našega upokojenca

Le malokje obstajajo pristne vezi upokojenca z nekdanjim kolektivom. Tudi če je bilo ob slovesu izrečeno nekaj vpludnih in zahvalnih besed, so pa bile te kar hitro pozabljene in upokojenci ostajajo z občutkom pozabljenosti.

Današnji tempo dela je resnično tak, da ne dopušča veliko stikov z bivšimi sodelavci. Dovolj pa bi bilo, če bi se ob srečanju malo pogovorili z upokojenci, saj bi jim to pomenilo več kot vsaka druga nagrada.

V generaciji, ki je že odšla in sedaj odhaja, so večinoma prekaljeni borci aktivisti, delavci in kmetje, ki so z nepremagljivo življenjsko silo v najtežjih dneh obnove porušene domovine utirali pot gospodarske rasti v prenovljeno socialistično samoupravno družbo.

Nehote se vsiljuje misel, kako malo so danes vsi ti težki pogoji upoštevani.

Res je, da se mora staro umakniti novemu. Prav je, da se delovni pogoji izboljšujejo. Tega se veselijo prav vsi nekdanji delavci, ki tudi spremljajo napredek v svoji nekdanji delovni organizaciji.

Mislím, da je prav povedala Vida Gerl, da bi morali še naprej obstajati tisti medsebojni človeški in prijateljski stiki med delovno organizacijo in tistimi, ki so dokončali svojo delovno dobo, in da ne bi bilo teh grenkih občutkov, da pravzaprav v svoji delovni organizaciji nisi ničesar pomenil, ničesar doprinesel.

ADOLF ANKON
Slovenj Gradec

Je udeležba v NOB res lahko olajševalna okoliščina?

Vsakokrat me strese, ko mi pride med mojimi papirji v roke iz časnika izrezani članek lanskega konca oktobra, kjer je bil opisan skrajno okruten zločin: oče in sin, neposredni ubijalec je bil oče, sta umorila sosedo zaradi - sporne hruške. To sta storila naklepno ter na premišljen in zviti način: da sta lahko prišla v hišo sosedo, sta govorila hrvaško, da bi tako zavedla žrtev, češ da sta tujca, potem pa je oče vpričo slepe žene osovražene sosedo dotokel s sekuro. Zločinca sta se vrnila domov in ko je oče videl, da je v sosedovi hiši zgubil kapo, sta se oba s sinom vrnila. Tam sta grdo ravnala s slepo starko, zatem pa je oče še nekajkrat udaril s sekuro po glavi že mrtvo žrtev. Torej umor na skrajno okruten način, kot takšno pobesnelost in dejanje označujejo kriminalisti in sodniki.

Ti pa so pri obsodbi šteli morilcu Francu Loparcu kot olajševalno okoliščino - njegovo udeležbo v NOB! Kakšno razvrednotenje moralnih norm, kakršnih se je moral držati vsak borec! Če jih je kršil, je bil že med vojno in bojem neusmiljeno kaznovan. Sedaj pa, namesto da bi bila udeležba obsojenca v NOB oteževalna okoliščina, je olajševalna. Zakaj pa? Rad bi zvedel za stališče ljubljanskega višjega sodišča, ki je potrdilo sodbo novomeškega temeljnega sodišča, pa tudi razlago tega, kako je moglo pri izreku sodbe jemati udeležbo v NOB za olajševalno okoliščino. Imajo mar borci NOB prednost in posebno olajšavo za opravljanje zločinskih dejanj?

MILAN GUČEK
Ljubljana

Hvaležni smo prirediteljem

Mogoče je le prav, da se v imenu vseh udeležencev srečanja nekdanjega nacističnega koncentracijskega taborišča Dachau 10. oktobra lani v Radovljici iskreno zahva-

lim vsem, ki so kakorkoli prispevali k temu tako dobro uspelem srečanju.

Vsem, ki smo prispeli tega dne v Radovljico iz raznih krajev Gorenjske, bo to ostalo v nepozabnem spominu, saj smo prišli skupaj po dolgih letih, danes že ostareli ljudje, ki smo v tistih letih spoznali vse grozote nacističnih »nadjudi«. Mnoge so tja pripeljali že leta 1941, druge pozneje, a vse zaradi sodelovanja z narodnoosvobodilnim gibanjem. Nekateri so ostali vse do konca vojne, drugi v podružnicah tega taborišča širom po nacistični Nemčiji, tretje so po krajšem ali daljšem bivanju v tem taborišču odvedli v druga. Milijone ljudi vseh narodnosti Evrope ni dočakalo svobode, postali so žrtve neznosnih razmer v teh taboriščih.

»Zaprte sestrane jetnike v klet, nam pa dajte njihove stražarje,« je dejal glavni inženir pri gradnji ogromnega podzemeljskega objekta, ko so mu pripeljali nekaj tisoč izmोजganih zapornikov iz nekega taborišča jeseni leta 1944. »Kaj naj počnem s to množico napol mrtvih zapornikov? Dajte mi namesto njih petnajsto zdravih delavcev, pa bom zadovoljen. Dajte nam za delo dobro rejene stražarje!«

Koncentracijsko taborišče Dachau so nacisti začeli graditi že v letu 1933 in so ga dogradili leto pozneje, ko so nacisti že začeli zapirati vanj svoje politične nasprotnike.

Theodor Eiche je bil komandant tega taborišča do leta 1942, nato ga je zamenjal Oswald Pohl. Tridesetega aprila 1942 je le-ta poročal najvišjemu vodstvu v Berlinu: »Ob izbruhu vojne so že bila tale taborišča: Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald, Mauthausen, Flossenbürg, Rawensbrück. V letih 1939 do 1942 so bila dograjena in tudi naseljena še taborišča Neumgame, Gussen, Netzweile, Grossen, Lublin, Niederrhagen, Stithhof, Arbeitsdorf, Hinzert, Dora-Mittelbau, Bergen-Belsen. V naslednjih mesecih in tednih pa bodo dograjena taborišča Riga, Kiec, Brobrisk, Auschwitz, Birkenau in še nekatera, pač po potrebi.«

Milijone in milijone zapornikov je šlo skozi nacistična taborišča. Številni niso preživeli. Zato je zelo lepo, da se preživeli tu pa tam srečujemo in obujamo spomine, spominjamo pa se tudi tovarištva in prijateljstva, ki se je tu kovalo ne glede na narodnost. Vse je preveč trdno prepričanje, da mora prej ali slej priti do zloma nacistične Nemčije in do osvoboditve zatiranih narodov. Slovenski rojaki, to lahko trdimo, smo si v vseh taboriščih pridobili veliko zaupanje in prijateljstvo med vsemi pripadniki raznih narodnosti.

SREČKO ŠORLI
Blejska Dobrava

Ostanki na papirju

Odmev na razmišljanje v 50. št. TV-15: »Kaj bo z našim TV-15?«

Časopisni svet je svoje mnenje izrekel. Pričezano je tudi, da nas je še 150 tisoč borcev in aktivistov in le 40 tisoč naročnikov. K temu bi pripomnil, da je vprašanje, če ostalih 110 tisoč ve, da TV-15 izhaja. Ne trdim, da se razumem na poslovanje, vendar pripominjam, naj bi bila naklada enaka naročnikom, če večja naklada bremeni blagajno. Kakorkoli že, TV-15 bi moral ostati, čeprav z zvišano naročnino.

Član časopisnega sveta Rastko pravi, da ni izhoda v zvišanju naročnin. Zakaj ne? Mogoče je TV-15 trn v peti nekaterim, ki jih ne razveseljujejo neljube resnice, kakršno n. pr. razkriva članek na zadnji strani TV-15, št. 11.

Predlagam, ni samo moja želja, da se omenjeni članek velenjskih borcev z naslovom »Jezna nad nemoralo« objavi ponovno v celoti in tudi v časopisu Delo, z dodatkom, da imamo v naši družbi povojne vrtnice, ki ne želijo dobro naši socialistični družbeni ureditvi. Take je v partizanskih časih imela na skrbi VOS. Zakaj jim danes dovolimo, da delajo ravno nasprotno, kot je uzakonjeno in določeno?

Pred leti so se formirale komisije - telesa, ki bi morale ugotavljati, odkrivati in sodno preganjati tiste, ki so se obogatili na račun družbe. To je tudi, kot marsikaj drugega, ostalo le na papirju.

Bližajo se kongresi, na katerih bi morali o tem spregovoriti, pa ne samo govoriti in pisati. Predvsem bi morala biti naloga kongresa ZZB, da se odločno postavi po robu vsem negativnim pojavom v naši družbi. Ne smemo dovoliti, da bi nam s krvjo prepojeno našo prelepo domovino zapravili. V sredstvih javnega obveščanja je preveč pisanega o dobrotah, privilegijah borcev, kar ni res. Zaradi tega so mladi prepričani, da smo jim v breme. Tako pisanje nam škoduje. Spominjam se primera, ko so mladi v Dolenjskih toplicah napadli invalide. To sem prebral, če se prav spominjam, v Delu pred nekaj leti.

Res je, da je nekaj tudi takih, ki so pozabili na etiko, ki je bila, na žalost, vedno prisotna le v NOB.

Zapišimo raje resnico, da smo borci za minulo delo »kaznovani«. Naj povem, da smo v primerjavi s tistimi, ki so začeli delovno kariero po vojni, za 80 odstotkov, pa ne pretiravam, če rečem za 100 odstotkov slabše upokojeni z istih delovnih mest. To je resnica.

V ustavi je zapisano, da ima človek pravico uživati sadove svojega dela in materialnega napredka družbe, vendar, na žalost, samo zapisano. Nismo se borili le zase in nočemo imeti več kot drugi, manj pa tudi nismo zaslužili.

Tudi zvišanje pokojnin v odstotkih je popolnoma zgrešeno. Zvišujejo se vendar samo zaradi povečevanja življenjskih stroškov. V vsakokratnem povišanju pokojnin je večji razkorak.

AVGUST MIKLAČIČ

S kritičnim očesom

Odmev na Kdo je pred 40 leti razširil govorice o splošnem evropskem uporu?, 50. šte. TV-15

Članek o 40-letnici vstaje na Gorenjskem je zapustil grenak priokus, ki bi ga rada javno izrazila, čeprav s tem tvegam, da se kdo z mojim mnenjem ne bo strinjal. Najbolj me moti senzacionalistični naslov, in seveda tudi vsebina. Kot da gre za majhno kriminalko v majhnih krajih, z grozljivimi podrobnostmi in ganljivimi vložki. K sreči so resni zgodovinski teksti dokazali, da se je v teh majhnih krajih, na Jesenicah in v okolici, dogajalo nekaj velikega. Bilo je logično nadaljevanje organiziranega delavskega gibanja pred vojno, bila je velika moralna moč, ki je preprečila načrte okupatorja in ki je pomembno vplivala tudi na ostale slovenske pokrajine pri začetkih vstaje. Bilo je veliko žrtev, veliko preveč, da bi lahko danes pričali, kako je bilo v resnici takrat, da bi lahko avtorju pomagali pri njegovi ambiciozni želji razčistiti vprašanje, postavljeno v naslovu. Sicer pa, kdo lahko pride danes na konec raznim govoricam?

Spominski zapis pod tako pomembnim naslovom - štiridesetletnici vstaje - bi lahko privoščil vsaj nekaterim voditeljem upora kaj več kot le omenjeno ime saj je na primer o županu Nemcu v 32 vrsticah tako ganljivo napisano, da se lahko nekritičnemu bralcu bolj zasmili kot »zapeljane« žrtve v Dragi, Dachau ali Mauthausenu. Avtor pa še naglašja, da je to dogodek, ki ga ne smemo pozabiti in ga po teži spomina celo enati z resnično pretresljivo zgodbo o izjemnem pogumu Janeza Skumavca.

Nisem zgodovinar, zato o verodostojnosti podatkov ne razpravljam, sem pa človek, ki mu ni vseeno, kaj in kako se piše o naši preteklosti in kaj se dogaja v sedanosti.

MAJDA VUJOVIČ
Žabnica

Kako pravično razdeliti

Te dni je v razpravi osnutek zakona o temeljnih pravicah pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Imam pripombo k 53. členu. Rečeno je sicer, da se pravic borcev NOB ne bo širilo, vendar pa bi se jih lahko bolj pravično razdelilo.

Borcu NOV, ki ima priznано udeležbo v dvojnem trajanju od 9. 9. 1943 in pozneje, je možno povečati izračunan znesek pokojnine za 60,30 ali 10 odstotkov glede na udeležbo v letih 1943, 1944 ali 1945. Pri tem pa se dogaja, da tisti uživalci te pravice, ki so imeli v življenju srečo, da so delali na takih delovnih mestih, kjer so lahko več zaslužili, tudi pri tej pravici iz NOB odnesejo boljši delež. Naj to pokaže naslednji primer.

Delavec A je dosegel mesečno pokojninsko osnovo 10.000,00 din. Glede na doseženo pok. dobo 32 let in 6 mesecev bi imel 70 odstotno pokojnino v znesku 7.000,00 din. Z možnostjo povečanja za 30 odstotkov in z omejitvijo na 85 odstotno pokojnino bo tako znašala njegova pokojnina 8.500,00 din. Na račun pravic iz NOB je torej dobil 1.500,00 din.

Delavec B je dosegel mesečno pok. osnovo 20.000,00 din. Za enako dobo, kot je ima delavec A, bo njegova pokojnina 14.000,00 din povečana za 30 odstotkov z omejitvijo na 85

RADIO ŠE POMNITE - TOVARIŠI

V oddaji Še pomnite, tovariši, ki bo na sporedu ljubljanskega radia v nedeljo, 31. januarja 1982, ob 9. uri, bomo spregovorili o nastanku in vsebini »Fočanskih predpisov«. Izšli so v drobni brošuri, razmnoženi na starem »geštetnerju«, v mesecu februarju 1942 na osvobojenem ozemlju med Srbijo, Sandžakom in Črno goro, dandanes pa jih kot pomemben dokument pri nastajanju ljudske oblasti na jugoslovanskem ozemlju hrani v originalu Vojnogodovinski inštitut v Beogradu.

Avtorstvo teh predpisov, nastalih v Foči na Drini, pripisujejo enem najtesnejših sodelavcev tovariša Tita Moši Pijadeju, dasiravno so po njegovih besedah (izrekel jih je bil malo pred smrtjo leta 1957) delo skupine tovarišev in v končni redakciji vrhovnega komandanta Tita.

»Fočanski predpisi«, ki jih bomo v oddaji poizkusili predstaviti v ne docela praviškem jeziku, pomenijo zagotovo temelj za vzpostavljanje ljudske oblasti in njene usodne povezanosti z narodnoosvobodilno vojno, v marsičem pa bomo našli v njih tudi osnove za ves nadaljnji razvoj nove Jugoslavije in za razvoj jugoslovanske samoupravne družbene skupnosti.

JULKA TAJNIKAR
Sl. Konjice

V »Dražgoški bitki« moramo zmagati mi

V NOB je bilo nešteto težkih bojev, v katerih so borci, z njimi pa aktivisti in ostali prebivalci, čestokrat že obupali nad neprijetno močnejšim sovražnikom. Toda vera v zmago, v lastno nepremagljivo moč, je vse vzpodbujala, da so še krepkeje stisnili pest in si dejali: Zmagali bomo mi!

Prav slednje misli se mi porajajo že vse od takrat, ko sem iz časopisja zvedel, da bodo posneli film o dražgoški bitki. Ta vest mi je bila tembolj všeč, ker kot učitelj praktik dobro vem, kako se dogodki iz NOB odmikajo v neko daljno preteklost in ta preteklost pomeni za sedanji mladi rod že precejšnjo abstraktno oddaljenost. Film o dražgoški bitki pa bi bil posnet po scenariju, katerega so pomagali oblikovati borci in aktivisti, ki so sami sodelovali v dražgoški bitki in se teh tragičnih, a za nas Slovence nadvse junaških dni, še danes živo spominjajo.

Zato ne morem in ne morem razumeti, da je snemanje tega veličastnega filma, v katerega je bilo vloženih že veliko finančnih sredstev, doživelo ali doživlja tragičen konec! Ali ni to nedopustna sramota za nas vse, ki smo kakorkoli dolžni ohraniti spomine na te slavne dni naše zgodovine, s kakršnimi se malokdo lahko ponaša? Ali bomo res klonili pred tistimi, ki se tu med nami šopirijo z denarjem, ki so ga ukradli filmu »Dražgoška bitka« in sam film speljali v slepo ulico? Ali iz te slepe ulice resnično ne moremo najti izhoda?

Prepričan sem, da smo v tem primeru prehitro popustili in da nismo še izčrpali vseh možnosti. Predlagam, da bi čimprej začeli s delom. Najprej bi morali temeljito počistiti s tistimi, ki so vse to zakrivali, ne glede na položaje, ki jih zasedajo, z zaključki temeljito seznaniti javnost in začeti ponovno zbirati finančna sredstva. Morda bi za začetek uvedli »filmski dinar«, ki ga bi zbirali od prodaje vstopnic, ostali denar pa bi zagotovili na podlagi trdnega finančnega načrta in premostitvenega kredita.

V tej naši akciji imejmo v mislih geslo, ki so ga imeli naši borci v NOB, še posebej pa Dražgošani - zmagati moramo mi!

SLAVKO SMERDEL

Novoletne čestitke

Že se oddaljujemo od novoletnih praznikov in zopet smo spravili v predal vse letošnje čestitke in pozdrave. Toda predno smo opravili to delo, smo prav radi preleteli še enkrat vse vrstice, ki so nam jih ob koncu preteklega leta pridno prinašali naši poštarji.

Nekatere čestitke so res prisrčne in iskrene in globoko v notranjosti ti godijo prijazne misli in želje. Toda žal – ne veje iz vseh čestitk, ki so bile odposlane za ta izredni dan v letu – tako toplo in prijetno. Nekatere so tudi suhoparno uradne in puste, nekatere so napisane tako, kot bi jih napisal samo stroj in ne tudi človek z vestjo in srcem. Ustanova, kjer sem bila zaposlena skoraj dve desetletji, je na primer poslala precej natrgano čestitko: »Srečno novo leto«, a brez vsakega podpisa ne od vodje sindikata in niti ne od predstavnika delovne organizacije – namesto tega pa uradni pečat ustanove.

Med letošnjimi pošiljkami sta bili tudi dve taki, kjer ni bilo »potrebno« napisati niti voščila, ker je bilo le-to že natisnjeno na prvi strani, zato je sledil le nečliljiv podpis.

Sprašujem se, ali nam prazniki res ničesar več ne pomenijo. Ali niso dnevi ob zaključku leta najbolj primerni, da se zblížamo, da se obnovijo stiki, da si stisnemo desnice ali pa vsaj pismeno izrazimo, kar čutimo? Prav bi bilo, da ob takih dneh privoščimo nekdanjemu uslužbencu, prijatelju ali sorodniku vsaj dva stavka in da mu z novoletnimi pozdravi tudi dokažemo, da nanj nismo pozabili, da se ga radi spominjamo in da smo mu kljub mnogim obveznostim, ki nam jih nalaga službeno delo poklonili kanček pozornosti.

Takih čestitk si prihodnje leto res ne želim več. Mnogo manj boleče, bo, če jih sploh ne bom sprejela. Avtomati so preplavili svet, pečati so zamenjali podpise. Naj v računalniške spustimo še naša čustva? Nevarne so te igre, grozeče in boleče hkrati. Naj si človek ustvarja najvišjo življenjsko raven in naj si svoje delo čim bolj olajša, toda samo do takrat, dokler pri tem ne prizadene človekove notranjosti.

JOZICA ZOROJA

Velika začetnica

Prav gotovo že skoraj dvajset let bega pisce vseh mogočih plasti, ki se ukvarjajo s poljudnim ali poglobljenim opisovanjem naše nedavne narodne zgodovine, da je v določilih Slovenskega pravopisa, ki je izšel leta 1962, zaukazano, da moramo pisati lastna imena partizanskih enot, pa tudi drugih pomembnejših enkratnih dogodkov iz NOB z malo

začetnico, torej – pohorski bataljon, dolomitski odred, rašiška četa, kočevski zbor, štirinajsta in tako naprej. Ta njihov sklep je izhajal iz povsem napačnega stališča, češ da imamo Slovenci v svoji pisavi preveč velikih začetnic...

Pa se mi je zadeva zdela le sprta z vsemi drugimi, vendar še veljavnimi določili slovenskega pravopisa in sem se obrnil na komisijo za pravopis pri Inštitutu za slovenski jezik Slovenske akademije za znanost in umetnost in sem prejel od njih odgovor, črno na belem, da je prav pisati lastna imena vseh enot z veliko začetnico, torej, Pohorski bataljon, Dolomitski odred (in drugi), Rašiška četa (in druge), Kočevski zbor, Štirinajsta in podobno. Žal, da niso tega javno razglasili.

Kljub mojemu vprašanju glede pisanja Slovenskega Primorja, katerega zadnje besedo zloženega lastnega krajevnega imena zapoveduje SP 62 pisati z malo začetnico, pri tem pa pozablja, da v tem pomenu ni »primorje« pokrajina ob morju, ampak ime, zemljepisno ime za upravnotpolitično enoto, ki sega od Julijskih Alp, ki so oddaljene od morja vsaj 100 kilometrov, ter prek srednjegorskih gozdnatih planot in krasa vse do notranjskega Sneznika in torej ne gre za »pokrajino ob morju«. Če bi hoteli to označiti in zemljepisno opredeliti, potem bi pisali kvečjemu pridevniško obliko, se pravi oboje z malima začetnicama, »slovensko primorje«.

Obe sporni določili SP 62 sta ustvarili in še ustvarjata nepopisno zmedo v našem tisku vseh vrst in nihče ne ve več, kaj je prav – povsem po naše, slovensko. K vsej tej veliki in nepregledni zmedbi pa so pristavili svoj delež še nekateri sicer ugledni naši sodelavci iz jezikoslovja in zgodovinopisja NOB in jim je bilo neenkrat napoti ime »taborišče« za način, kako so se partizanske enote nastanile na zemljišču za krajši ali pa tudi daljši čas. Po petintridesetih letih rabe imena »taborišče« namesto »logor«, kot smo med vojno imenovali svoje bivake na prostem, jih je neprickovano to ime začelo spominjati na koncentracijska taborišča in so se v zaprtem krogu odločili, ne da bi sploh vprašali za mnenje vsaj s kakšno anketo ali kako drugače prizadeto javnost, da je treba pisati namesto »taborišče« – t a b o r...

Pri tem pa so ti gorečnejši za jezikovne novotarje povsem prezrli, da imamo Slovenci že več kot stoletje v rabi ime »tabor« za politična množična zborovanja iz sedemdesetih in poznejših let prejšnjega stoletja, ki so služili narodnemu prebujanju Slovencev. Znan je »tabor« v Žalcu pa v Kubedu in še marsikje drugje. Slovenci smo imeli tudi »tabore«, se pravi obrambne okope proti turskim vpadom in je od takrat ostalo še precej krajevnih imen »Tabor«. Mi Slovenci poznamo tudi združevanje občanov z istimi nazori v razne »tabore« in od tod tudi imenovanje »nasprotnih taborov«, in tako naprej. Potem pa imamo Slovenci tudi pevske »tabore«, kot je največji oni v Sentvidu pri Stični.

In kako nasilni so tile samozvani »jezikoslovci«! S tem partizanskim »taborom« posiljujejo ali vsaj hočejo posiljevati prav vsakogar in segajo s svojimi tipalkami tudi v tišarske hiše, in če se le da, prekrstijo »taborišče« v »tabor«. In potem si bralci belijo glave in se praskajo za ušesi, češ, kakšen »tabor« pa je imela naša brigada ali četa, saj smo imeli le »logor« ali »taborišče«. Tako je dodana še ena zmeda k že tako zmedenemu našemu samoupravnemu pravopisu.

Tudi cigani imajo lahko svoj »tabor«, vendar – zabogasvetega, partizani smo imeli in bomo imeli samo taborišča in tega si ne pustimo vzeti, ker nismo bili ne skavti ne cigani!

MILAN GUČEK
Ljubljana

Razsipneži

Oglašam se v zvezi s komentarjem v nedeljskem TV dnevniku 10. 1. 1982, ko se je moral novinar – voditelj tega dnevnika skoraj opravičevati mariborskim športnim delavcem, ki so si privoščili stroške z dovažanjem snega na smučišče zaradi tekmovalnosti, ki so ga hoteli organizirati ne glede na visoke stroške, neopravičljive v sedanjih stabilizacijskih časih. Nazadnje naj bi skoraj izgledalo, da je novinar, ki je o tem dogodku poročal, tisti, ki je povzročil negotovanje večine Mariborčanov in okoličanov, pa tudi ostalih občanov po Sloveniji.

Kot Stajerka, ki pa živim precej daleč od domačega kraja, na drugem koncu Slovenije, se zgazam nad početjem teh ljudi, ko si v času, ko si vsi rodoljubi in pošteno misleči ljudje širom po Jugoslaviji prizadevajo za čimprejšnjo uresničitev stabilizacije, dovolijo tako visoke stroške. To se pravi, da se pri nas za nekatere stvari prav lahko pride do denarja, tudi za stvari, ki bi se jim zlahka odpovedali. Zmanjka pa ga vedno za izpolnitev skromnih želja občanov druge vrste.

Vse to me ne bi tako razjezilo, če ne bi prejšnji dan, 9. 1. 1982, videla na TV ekranu vasi Planica, ki ni tako daleč stran od Maribora. Prav žalost me je obšla, ko sem videla, da se v tem izrazito partizanskem kraju krajani ubadajo s težavami kot so izgradnja ceste, popravilo šole, avtobusnih zvezah, ureditev kmetij itd.

Vsa čast uredniku te TV oddaje in novinarju, ki se je lotil te teme in predstavil vas Planico pravi trenutek in na pravi način. Name je ta oddaja naredila močan vtis, ker je obenem šlo za opozorilo na nezdrave pojave v naši družbi. Zelo sramotno se mi namreč zdi, da si kmet Uranjek in njegova žena, ki sta bila žrtvi fašističnega terorja zaradi aktivnega sodelovanja z narodnoosvobodilnim gibanjem, nista po tolikih letih zaslužila boljše spominskega obeležja, kot je bilo to razvidno iz TV oddaje.

Menim, da ni prav, da nam pred nosom propada partizanski spomenik in da je tako izrazita partizanska vas še danes tako zapostavljena. Nikdar ne smemo pozabiti, da je bilo v tej vasi zbirališče partizanov, ki so prihajali iz doline, prostovoljcev in aktivistov in od tam so odhajali novi borci v Lackov in Pohorski odred ter v Šerčerjevo brigado. Vas Planica je bila nekaka majhna partizanska republika. Če ne bi bilo tako, Planica med vojno tudi ne bi bila požgana, domačini pa na zverinski način pobiti. Škoda, da smo na vse to tako hitro pozabili!

Hočem povedati, da na eni strani svojih dolgov iz časa NOB še nismo poravnali, na drugi strani pa še vedno trošimo težko ustvarjene milijone za stvari, ki bi se jim v

teh časih ne samo lahko, ampak morali odpovedati.
PEPCA LESKOVEC
Nova Gorica

Revolucija proti negativnim pojavom

»Zgodilo se je, kar je predvideval Ivan Cankar: ljudstvo si je napisalo sodbo samo, ni mu je pisal ne frak ne talar«, je med drugim dejal Edvard Kardelj na seji ustavodajne skupščine LR Slovenije 19. novembra 1946.

Mi smo to potrdili z ustavo SFRJ, izhajajoč iz zgodovinskega dejstva, da so delavci in kmetje ter napredni ljudje vseh narodov in narodnosti Jugoslavije, združeni v narodnoosvobodilni fronti s komunistično partijo na čelu, s svojim bojem v NOV in socialistični revoluciji zrušili stari razredni red, ki je temeljil na izkoriščanju, političnem zatiranju, socialni neenakosti itd. Ne bi citiral ustavnih načel, kajti le-ta bi morala biti slehernemu občanu znana, zlasti pa vsem tistim, ki so se kakorkoli bojevali v narodnoosvobodilnem boju za tak družbeni red, kot je zapisan v naši ustavi, tak družbeni red, ki smo si ga sami izbrali, ker nam je in nam bo ustrezal tudi v prihodnje, če ga ne bomo sami popačili z našimi dejanji.

Veliko smo že govorili in pisali o tem, toda tu pa tam včasih pozabljamo, kaj smo govorili in kaj napisali ter s takim pozabljanjem zaidemo tudi na slepi tir.

Ni lahko razumeti posameznikov, ki mislijo, da tisti, ki več ima, več velja, kot pravi stari slovenski pregovor. Tako se tudi oddaljujemo od svojega zaledja in s tem morda nehoti ustvarjajo neli elitizem v politološkem smislu.

Tovariš Tito je na 3 kongresu KPJ v Zagrebu februarja 1928 med drugim dejal: »... Frakcionastvo in sektaštvo se zatirata samo z delom med množicami, s povezovanjem naše Partije z množicami idustrijskih delavcev in z dviganjem ideološke ravni partijskega članstva«. Ta Titova misel je še zelo prisotna in živa. Zato moramo ta elitizem »večvrednosti«, zlasti pri bivših borcih NOV in še članih ZKJ, odpraviti, kajti ta ni daleč od sektaštva.

Na pojave elitizma, etatizma, sektaštva in frakcionastva moramo biti pozorni, predvsem v vrstah ZZB NOV, kajti ti pojavi so si podobni in prvi ustvarja ugodne temelje za drugega.

Mislím, da se morajo še danes prvi ustvarjalci revolucije in borci, ki so se kakorkoli bojevali v našem narodnoosvobodilnem boju, zlasti pa še komunisti in bojevatí proti negativnim pojavom, ki se tu pa tam pojavljajo, kakor je bilo to na primer v Mariboru pri delitvi zemljišča za vrtec. Revolucija še traja, čeprav ne s puško, saj imamo ustavo in socialistične zakone, da se z njimi še lahko bojujemo proti elitizmu, etatizmu, sektaštvu in oportunistu ter ostalim negativnim pojavom!

IVAN MEZGEC
Postojna

S seje predsedstva Zveznega odbora ZZB NOV

Pred kongresom

Četudi so člani predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije na svoji zadnji seji posvetili načrtu programa dela tega odbora precej pozornosti, je vendar osrednja skrb priprava dokumentov in vrsta drugih vprašanj ob bližajočem se 9. kongresu Zveze borcev Jugoslavije.

General Kosta Nadj je med drugim o teh pripravah dejal: »Kongres ni daleč, zato moramo pohiteti s pripravo kongresnih dokumentov; pomembno je, da določimo nosilce nalog...« in potem, ko je govoril o načelu enoletnega mandata, poudaril: »Enoletnega

mandata nismo sprejeli zaradi formalnosti, ampak zaradi krepitve kolektivnega dela in odgovornosti. Predsedstvo ZZB NOV ni bilo na prejšnjem kongresu konstituirano tako, da bi se lahko pogosteje sestajalo in da bi se nenehno lahko o vsem dogovarjalo. Na to pa je treba še kako misliti ob evidentiranju kandidatov za novo predsedstvo. Mi smo že pred uvajanjem enoletnega mandata skušali delati kolektivno, kolikor je bilo to mogoče. Na naših sestankih je celo vsakokrat predsedoval drug član predsedstva. Pomembno pa je, da o vsakem vprašanju tudi razpravljamo

in da ob vsem, kar je pomembno za aktivnost naše organizacije, dosežemo soglasje naših stališč.

Stalna nevarnost enoletnega predsedniškega mandata je morda v tem, da strokovne službe prevzemajo nase funkcije predsedstva. Tega pa ne bodo mogle storiti v primeru, če bo predsedstvo nenehno v središču dogajanja! Strokovne službe so tu za to, da pomagajo in ne da bi usmerjale politiko. Menim, da moramo vsakič znova opredeliti skupino tovarišev, ki bodo pripravili načrte raznih dokumentov... Sem za to, da v tej sestavi delujemo čimbolj neokrnjeno

in homogeno. Veliko naporov moramo vložiti v pripravo kongresa. Pri tem pa sploh ni pomembno, ali bo sedanjí predsednik »rotiral« natančno po 365 dneh mandata ali pa bo svoje naloge opravljal skupaj s predsedstvom do kongresa...«

Potem, ko so se vsi strinjali z nadaljevanjem dela sedanjega predsednika in predsedstva zveznega odbora do kongresa, so ugotavljali, da je tudi načrt programa dela zveznega odbora, predsedstva in komisij v tem letu v celoti obrnjen k vprašanju in temam, ki so po svoji vsebini ali pa tehničnoorganizacijskih

vprašanjih vezani predvsem na pripravo kongresa. Tako tudi sam načrt programa letošnjega dela zveznega odbora sestavlja trije deli: naloge in teme, ki jih bo treba proučiti (vezane na delo predsedstva in zveznega odbora), naloge aktivnosti komisij zveznega odbora in organizacijsko tehnične priprave na kongres.

Četudi nekatere naloge in teme niso najožje vezane na prihodnj kongres, bodo vendarle v nekem smislu prisotne v razpravah v samem akcijskem programu ZZB NOV Jugoslavije ali drugače: zlasti gre za teme s področja zdravstvenega varstva

borcev in družin padlih borcev, ker je prav letošnje leto ne le prehodno na področju financiranja zdravstvenega varstva, ampak je tudi leto intenzivnega proučevanja in iskanja najprimernejših rešitev načina financiranja tako zdravstvenega kakor tudi skupnega osnovnega borčevsko-invalidskega varstva.

Ker so se dogovorili tudi za sejo Zveznega odbora ZZB NOV, ki bo v prvih dneh februarja, so imenovali tudi delovno skupino za pripravo poročila o delu zveznega odbora ter delovno skupino za pripravo predloga sklepov.

S seje republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

Skupščina ZZB NOV Slovenije bo 26. maja

Na 9. seji republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je bila v petek 22. januarja, v Ljubljani, so delegati obravnavali vrsto vprašanj, predvsem pa tista, ki so neposredno vezana na kadrovske priprave pred letošnjimi volitvami na šesti skupščini slovenskih borcev, (ta bo 26. maja v Ljubljani) ter na kongresu ZZB NOV Jugoslavije, ki bo junija v Beogradu.

Uvodoma je zbranim borcem spregovoril član predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc o tekočem zunanje-političnem dogajanju ter tudi o naših notranjih vprašanjih razvoja. Med drugim je menil, da obetajo lanskoletni rezultati našega stabilizacijskega gospodarjenja tr-

dnejšo osnovo za naše nadaljnje delo, če bodo seveda tako pozitivna gibanja še v porastu in se bo tudi družbeno dogovarjanje razvijalo tako, kakor smo načrtovali.

Ob obravnavanju proslav v minulem letu so borci menili, da smo že lani načrtovali več urejenosti, bolj stabilizacijsko obnašanje in večjo smotnost posameznih proslav, da pa temu kljub vsemu ni bilo povsod tako. Zadovoljivo so ocenili osrednje republiške proslave, medtem ko so menili, da je pri nekaterih občinskih in krajevnih proslavah še vedno čutiti težnje po preobsežnosti in veličastnosti. Zadovoljno pa so hkrati ugotavljali, da so marsikatero

proslavo skromno, a nad vse svečano uspešno organizirali borci sami.

Osrednja tema našega republiškega proslavljanja v letošnjem letu bo štiridesetletnica ustanovitve slovenskih narodnoosvobodilnih brigad, praznovali pa naj bi jo hkrati z obletnico osvoboditve Ljubljane in obletnico konca druge svetovne vojne, ki sta obe 9. maja.

Kar zadeva letošnji akcijski program slovenske borčevske organizacije, je treba reči, da so bili podlaga zanj sklepi in stališča zadnje borčevske skupščine in osmi kongres ZZB NOVJ. Osnovni poudarki so veljali uspešnemu uresničevanju spe-

cifične družbenopolitične vloge zveze borcev kot organizacije, ki je zrastle neposredno v času narodnoosvobodilnega boja.

V pripravah na volitve pa so si borci prizadevali evidentirati iz svojih vrst tiste kandidate, ki bodo vse od krajevne skupnosti pa do federacije lahko uspešno zastopali borčevski glas. Tako so na seji obravnavali stališča predsedstva RO ZZB NOV Slovenije o evidentiranih možnih kandidatih ter o vprašanjih, ki so povezana z organizacijo volilne skupščine ZZB NOV Slovenije. Pripravljen je bil tudi že izbor evidentiranih kandidatov za člane RO, predsednika, podpredsednika, sekretarja,

člane predsedstva RO ZZB NOV ter tudi za nadzorni odbor, zvezni odbor in njegovo predsedstvo. Prav tako so bili pripravljene spiski evidentiranih kandidatov za družbenopolitični zbor skupščine SRS, za delegacijo v skupščini SFRJ ter za delo v forumih družbenopolitičnih organizacij. Zaradi nekaterih predlaganih sprememb in dopolnitev pa bomo natančne seznane objavili v prihodnji številki TV-15. Borci so namreč menili, da bi morali biti v predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije zastopani tudi borci s področja kulture in umetnosti, nekdo, ki bi celovito spremljal vprašanja gospodarstva, predstavnik borčevskega glasila TV-

15 in kdo s področja zdravstva.

Tudi zaradi že omenjenega sklepa o borčevskem kongresu v juniju morajo republiške in pokrajinske borčevske organizacije pospešiti priprave na svoje volilne skupščine, ki na bi bile vse opravljene mesec dni pred kongresom.

Republiški odbor je sprejel tudi sklep, naj predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije pripravi predlog volilni skupščini za spremembo in dopolnitev statuta ZZB NOV Slovenije glede mandata predsednika in podpredsednika republiškega odbora.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ljubljana Ježica - Prenašanje tradicij NOB na mlado generacijo

Krajevna organizacija zveze borcev NOV Ježica je imela 12. januarja tega leta svojo volilno konferenco. Udeležba je bila zadovoljiva kljub slabemu vremenu, opravičeno niso prišli samo bolni člani, med katerimi je več nad 70 let starih in nesposobnih za hojo po ledeni cesti.

Po pozdravnem govoru predsednika organizacije je dobil besedo tovariš Boris Butina, član te organizacije, ki se je dobro pripravil, da informira konferenco o političnih razmerah doma in v svetu. Poudaril je, da svet živi danes ob spoznanju, da je uničevalna moč obstoječega jedrskega orožja neizmerna, zato danes ostaja človeštvo in narodom vseh celin samo ena pot, samo eno sredstvo - z vsemi silami se postaviti po robu morebitnim vojnim nakanam, z vsemi silami preprečiti to zlovesčo vojno nevarnost. Združenje zveze borcev Jugoslavije naj bi se še naprej zavzemalo za čimprejšnjo razorožitev.

Po poročilih in splošni razpravi lahko ugotovimo, da člani organizacije aktivno sodelujejo v družbenopolitičnih organizacijah in organih krajevnih skupnosti ter v društvih, ki pa vsa še niso zazvela. Člani tudi v bodoče ne bodo odklanjali dela in sodelovanja na raznih področjih v krajevni skupnosti kjer so že evidentirani kot možni kandidati.

Tovariš Mirko Jerman se je predstavil kot delegat ZZB občine Ljubljana Bežigrad, podal pregled sedanje situacije za izvedbo stabilizacije ter poudaril svetovni gospodarski in politični položaj, ki ga zlasti naše gospodarstvo čuti. Spomnil se je tudi na sovražno dejavnost zoper našo samoupravno socialistično ureditev ter da je potrebno poostri našo budnost.

Po končani razpravi je delovni predsednik prebral kandidatno listo za novi odbor. Volilna komisija te organizacije je namreč predlagala ponovno izvolitev sedanjega odbora. Navzoči člani so predlog z javnim glasovanjem potrdili, kar je dokaz, da so člani z delom odbora in z delom komisij zadovoljni.

Na konferenci je bil sprejet načrt dela za to leto. Sklenjeno je, da se moramo posebno posvetiti ohranjanju in prenašanju tradicij NOB na mlajše generacije in naj bi to delo postalo sestavni del celotnega družbenopolitičnega dela našega kraja, kakor tudi povečana skrb za bolne in ostarele aktiviste OF in borce, da bi imeli še naprej občutek varnosti v kraju bivanja.

Marjan Hočevar

Piran - Velika večina še aktivnih borcev

Zelo dobro obiskana skupščina je sprejela svoj program dela za naslednje štiriletno obdobje. Razveseljiva je ugotovitev, da je velika večina borcev še vedno aktivna in da so mnogi evidentirani za delegate na bližnjih volitvah. Posebno pa je razveseljivo to, da je o delu borcev razpravljali tudi občinski komite ZKS, kar je na skupščini tudi povedal sekretar komiteja, ki se je pohvalno izrazil o delu in množičnosti borcev v organizacijah ter delu v krajevnih skupnostih. Posebno pa je pohvalno delo borcev v SLO in civilni zaščiti ter pri delu z mladino.

V razpravi so borci ugotovili, da so priredili v zadnjem času kar 18 izletov v kraje, kjer so se nekoč borili. Izletov se je udeležilo prek 1500 članov borcev s sorodniki.

Glede informiranja v občini pa so ugotovljali, da v občini sicer dobro poteka, da je veliko pisanega in govornenega po radiu, manjka pa prenašanje sklepov od delegatov do njihove baze.

Najlepše je bilo slišati ugotovitev da so borci zadovoljni s svojim dispanzerjem. Prisotni so se zelo pohvalno izrekli tudi o doktorju Čerčiču, vodji dispanzerja ki je našel stik z borci (saj je tudi sam borec). Povedali so, da so bili borci in invalidi že v veliki večini sistematično pregledani. Ugotovili pa so pri mnogih, da bolehalo za boleznimi, ki doslej niso bile v ospredju. Delo s pregledi, se bo nadaljevalo, hkrati pa bodo storili vse, da se bodo borci in invalidi tudi zdravili.

Ugotavljajo pa tudi, da borci in invalidi odhajajo drugam v zdravilišča, doma v Portorožu pa imajo hotel Palace in v Strunjanu hotel Svoboda, kamor hodijo borci iz drugih krajev. V hotelu Svoboda bi z malimi investicijami lahko dosegli, da bi se tu zdravili tudi tisti, ki morajo sedaj čakati na sprejem v prenapolnjeni bolnišnici v Valdobri. Tako bi se borci in invalidi s Krasa in Obale lahko zdravili v bližini doma in v mnogih primerih tudi stanovali doma. Skupščina je sprejela potrebne

sklepe in izvolila nov odbor s predsedstvom in predsednikom Alojzom Deklevo na čelu. Dosedanjemu odboru pa so dali razrešnico.

Milan Cirk

Trebne - Borci so zborovali

Borci trebanjske občine so se 24. 12. 1981 zbrali na seji občinske skupščine. Obravnavali so delo občinskega odbora ZZB NOV, krajevnih organizacij in sekcij vojaških vojnih invalidov v preteklem obdobju. Skupščini so prisostvovali tudi delegati domičinskih enot, podokrožnega odbora OF Trebnje-Mokronog in Stična. Kot gostje so bili navzoči predsednik občinske skupščine Tone Žibert, predsednik obč. konference SZDL Tomaž Plazar in sekretar občinske konference ZK Igor Slak. Kot predstavnik republiškega odbora ZZB NOV pa je skupščini prisostvoval tudi Vlado Kocjan, general JLA.

Skupščino je sestavljalo 52 delegatov. Po izvolitvi delovnih organov je skupščina enoglasno sprejela obširni dnevni red. Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Janko Oven je v svojem obširnem poročilu o delu organizacije ZZB poudaril, da so v preteklem 4-letnem obdobju obravnavali skupno problematiko po vseh krajevnih organizacijah in sekcijah vojaških vojnih invalidov. S tem so okrepili družbeno vlogo občinskega odbora ZZB NOV. Tesno je bilo tudi sodelovanje z družbenopolitičnimi organizacijami v krajevnih skupnostih in na občinski ravni. 373 članov ima razne funkcije v DPO, društvih, KS, delegacijah SOB in SIS, 295 pa jih je vključenih v razne organe LO in DZ v krajevnih skupnostih in občini.

Po Titovi smrti so se člani ZZB odločno opredelili za Titovo pot. Odločno so obsodili sovražno dejavnost na Kosovu. Aktivno so se vključili v stabilizacijske prizadevanja naše skupnosti, obsodili počasnost pri uresničevanju in ohranjanju in prenašanju tradicij NOV na mlajše generacije. Predsednik obč. odbora ZZB NOV je ugotovil, da so se premalo posvetili sodelovanju z odrasčajočo mladino pri prenašanju tradicij NOV. Nekaj je bilo v tej smeri narejenega z mladinsko organizacijo, vendar bo potrebno temu vprašanju v bodoče posvetiti več pozornosti. Pohvalil je vse sodelujoče, ki so s s svojo požrtvovalnostjo prispevali, da je bilo postavljeno spominsko obeležje Mokronoški četi pri Zabukovju pri Trebelnem, kjer je bila 18. septembra 1941 ustanovljena in dalj časa taborila. V preteklem obdobju je bilo postavljenih tudi več spominskih obeležij, več spomenikov, v Zaloki, Sentrupertu in Mirni. Obnovenih pa je bilo tudi več spomenikov, med drugimi spomenik na Kremenjeku (II. grupa odredov) in spomenik trem narodnim herojem Šeraničev, Jeftiču in Kavčiču v Podšumbrku. Iz predsednikovega poročila smo lahko razbrali, da bo kmalu dopolnjen album (spomeniki revolucije v občini Trebnje) in izdana monografija krajevnih praznikov z opisom spomenikov in spominskih obeležij v občini Trebnje. Pohvalno se je izrazil o splošni zdravstveni ambulanti v Trebnjem, ki skrbi za zdravje naših borcev in invalidov. Ob koncu svojega poročila je tov. Oven dejal, da noben član ZZB NOV, še manj pa vojaški invalid, ne sme imeti občutka, da je osamljen ali prezrt. Za to so odgovorni vsi člani ZZB.

V bogati razpravi, ki je sledila po uvodnem poročilu predsednika obč. odbora, so navzoči povedali marsikaj aktualnega in resničnega. Borci boli, če slišijo nekritične izjave posameznikov, ki zasedajo vodilne funkcije v naših političnih vrhovih. Boli jih tudi to, če kdo neupravičeno kritizira borčevsko organizacijo ali omalovažuje narodnoosvobodilno borbo. Poudarili so, da morajo biti borci tisti, ki bodo s svojo aktivnostjo največ prispevali v vsaki sredini, posebno pa na področju varnosti v krajevnih skupnostih, šolah, temeljnih organizacijah in drugje.

V minulem obdobju so storili velik korak v smeri še boljšega organiziranja borčevske organizacije. Delo občinskega odbora se je pokazalo za aktivno na najširšem področju dela, kar je potrdil s svojim mnenjem tudi predsednik občinske konference ZK. Pohvalno se je izrazil o delovnem načrtu borčevske organizacije in navzoče seznanil s trenutnimi težavami v gospodarstvu občine ter s prizadevanji, da te težave s skupnimi močmi premostijo.

Predstavnik RO ZZB NOV Slovenije Vlado Kocjan je pohvalno, pa tudi kritično spregovoril o delu občinskega odbora ter ob tej priložnosti opomnil, da imajo borci ne le pravico, ampak je tudi njihova dolžnost, da razpravljajo in obsojajo

take dogodke, kot so bili kosovski, pa tudi, da obravnavajo mednarodne dogodke.

Po razpravi so delegati sprejeli poročilo o minulem delu in izvolili nov občinski odbor, predsednika in podpredsednika ter sekretarja. Prav tako so sprejeli program dela za prihodnje leto in štiriletno mandatno obdobje.

Pavle Miklič

Zagorje - Letna konferenca ZB KS Jože Marn

V mesecu decembru lanskega leta so na svoji letni konferenci člani zveze borcev pregledali svoje delo. Predsednik je v svojem poročilu nanizal vse probleme, ki so nastajali v času mandatne dobe. Dejal je, da prehojena pot kaže velik napredek vseh narodov Jugoslavije in prehod iz nerazvite agrarne dežele v polrazvito industrijsko deželo. Tudi Zagorje je dobilo po vojni povsem nov videz. K temu je mnogo prispeval samoupravni socialistični sistem, ki se je pri nas uveljavil in s svojim razvojem prinaša zaželene rezultate.

Govoril je tudi o nastali svetovni gospodarski krizi in o pomenu stabilizacijskih naporov naše družbe. Tudi pri teh vprašanjih moramo biti zopet borci še kako budni, da se izognemo neprijetnostim, ki bi lahko nastale tudi v našem gospodarstvu. Govoril je o problemih na Kosovu, ki so nastali zaradi nebudnosti vodilnih kadrov, pa seveda tudi borcev. Nadalje je govoril o skrbi za delovno disciplino in o razvijanju samoupravnega sistema, s katerim edino bomo lahko dosegli to, da bodo tudi v bodoče zagotovljeni normalni življenjski pogoji vsem delovnim ljudem.

Poročilo o delu odbora je zajelo tudi organizacijsko delo, kjer je zajeto vprašanje preventivnega razvijanja borcev v zdraviliščih, krediti borcem za adaptacijo stanovanj, obisk hiše cvetja v Beogradu... Odbor je razpravljal in opozoril občinski odbor ZB o prečnem problemu našega rudnika, obrata Kotrež, ki ga je zalila voda. V svojem poročilu je dejal: »Naše mnenje je, naj kadri z višjo šolsko izobrazbo in dolgem delovnim stažem v jami opravljajo dela v neposredni proizvodnji, ne pa v okviru delovne skupnosti skupnih služb zasavskih premogovnikov v Trbovljah.« Prav o tej problematiki je potem tudi razprava potekala zelo živo in nanizala vse negativne pojave, ki so prispevali k tako težkemu položaju rudnika. Borci zaskrbljeno gledajo nadaljnji položaj premogovnika. Klub temu, da so v glavnem vsi pustili vse svoje življenjske sile v rudniku, pa je vprašanje tudi za njih, ali bodo v bodoče preskrbljeni s premogom, da bodo lahko na stara leta svoje prostore primerno greti.

Vprašanje priznavalnin borcem je bilo tudi eno izmed vprašanj, ki so ga borci večkrat obravnavali. Zadolžili so konferenco, da mora skrbeti, da priznavalnine dobijo borci upokojenci z nizkimi pokojninami in vsi tisti, ki so do njih upravičeni.

Ugotavljali so, da je vprašanje zdravstvene zaščite borcev včasih zelo pomanjkljivo. Prav borci so zaradi težkih pogojev življenja v vojni, ostarelosti in onemoglosti potrebni večje zdravstvene nege. Bilo je precej pritožb o slabem izvajanju zdravstvene zaščite borcev. Sicer redno dela ambulanta za borce, obstajajo pa različni problemi organizacijske narave v zdravstvenem domu v Zagorju.

Posebno skrb so posvetili tudi tistim starim in onemoglim borcem, ki so priklenjeni na bolniško posteljo. Z obiskom in skromno obdaritvijo jim pomagajo lajšati težave in želijo dokazati, da niso pozabljeni.

V razpravi je bilo slišati tudi kritike, da včasih niso zasedene zdraviliške kapacitete in da nekateri borci predhodno zapuščajo zdravilišča. Ugotavljali so, da do tega prihaja zato, ker se zaradi slabo ogrevanih prostorov (v zdraviliščih) nekateri borci prehladijo. Nekateri pripombe in kritike so veljale tudi pomanjkljivostim v počitniškem domu borcev v Banjolah.

Po takem razmišljanju v razpravi so borci sklenili, da bodo občinskemu odboru ZZB NOV predlagali, naj od časa do časa njegovi člani obiščejo borce v zdraviliščih in se prepričajo o tem, kako so zadovoljni. Postavili so tudi zahtevo, naj bi upravičenost do prejemanja priznavalnin preverjali skozi vse leto, zlasti tistih članov z najnižjimi osebnimi dohodki. Tudi na člane družin borcev z nizkimi dohodki ne bi smeli pozabiti... Med drugimi so sklenili, da bodo uvedli enkrat tedensko uradne ure za informacije članom ZB, ki prihajajo z različnimi problemi.

Lojze Zupan

KP Italije o poljskih dogodkih

Vse, kar se je dogajalo na Poljskem od srede poletja 1980 dalje, je moralo v večji ali manjši meri privlačiti pozornost in vzbujati take ali drugačne odzive pri vseh političnih silah mednarodnega delavskega gibanja, zlasti pa pri vseh komunističnih partijah po svetu, predvsem pa v Evropi.

Med vsemi komunističnimi partijami je nedvomno italijanska tista, ki je od vsega začetka zavzela jasna in dosledna stališča do vsega dogajanja na Poljskem in je prav v zvezi s temi dogodki razvila izjemno živo politično dejavnost, lotila pa se je tudi pomembnih teoretičnih pobud za razjasnjevanje vzrokov in posledic poljskih dogodkov.

Italijansko partijsko vodstvo je videlo v pojavu nove sindikalne organizacije Solidarnost in v vsem delovanju te organizacije obliko boja poljskega delavskega razreda proti okostenelemu birokratskemu in centralističnemu sistemu, ki je prišel v ostro nasprotje z družbeno in ekonomsko stvarnostjo Poljske in s temeljnimi interesi poljskega delavskega razreda. Vendar so italijanski komunisti od vsega začetka poudarjali, da je izhod iz krize na Poljskem stvar Poljakov samih in da bi vsako vpletanje od zunaj pomenilo nepopravljiv udarec ne le za poljsko družbo, pač pa tudi za celotno stanje v komunističnem gibanju. Italijanska partija je nenehno podpirala zamisel, da je dialog med poglavitnimi političnimi skupinami na Poljskem edina možna metoda za notranjo pomiritev in za globoko družbeno preobrazbo, ki naj zadosti težnjam milijonov poljskih delavcev. Odtod tudi ostra obsodba pojava vojaške oblasti na Poljskem, ki je na mah presekala vsako možnost nadaljevanja dialoga in je reševanje krize v mnogočem še neprimerno bolj zapletla in otežila.

Izraz načelnih stališč in pogledov italijanske partije na razplet poljskih dogodkov, še posebej pa na pojav vojaške oblasti, je bila izjava, ki jo je objavilo vodstvo partije 30. decembra lanskega leta. Ta izjava je sprožila izjemno močan odmev v vsem komunističnem gibanju pa tudi v širši evropski javnosti. Izjava pomeni po oceni samega vodstva partije široko analizo vsega dogajanja na Poljskem hkrati z doslej najbolj izdelano oceno in analizo sistema, ki je postal prevladujoč v vseh deželah vzhodne Evrope.

Nekatere bistvene prvine te izjave bi bile naslednje:

Vojaški udar nikakor ni bil ukrep, ki bi v obstoječih poljskih razmerah bil edina možna pot za preprečitev še hujšega zapleta krize v podobi državljanske vojne. Zato izjava sodi, da bi vsako odlašanje odločne obsodbe vojaške diktature pomenilo hudo zmoto, in to ne samo glede na cilje in ideale ter načela socializma, marveč tudi in predvsem glede na same možnosti rešitve in obnove Poljske same. Ni mogoče vprašanja Poljske skriti zgolj na vprašanja večje ali manjše neizogibnosti vojaške diktature, pač pa je treba podvreči globoki ana-

lizi vsa dogajanja v deželi od avgusta 1980 dalje, kakor tudi vsa dogajanja, ki so dajala pečat stanju na Poljskem leta 1956, 1970 in 1976.

Taka analiza odkrije, da prenove družbenega in ekonomskega sistema, kar je bila težnja delavskega razreda, ni bilo zavoljo odporov birokratskih in konservativnih sil znotraj poljske partije. Vrh tega pa italijanska partija zavrača krivdo in odgovornost tudi na Sovjetsko zvezo in druge dežele vzhodne Evrope, ki niso kazale razumevanja za globoke korenine poljske krize in so nasprotovale vsakemu procesu obnove, za katero so se zavzemale poglavitne družbene sile Poljske, tako v partiji kot v Solidarnosti in cerkvi. Namesto tega so bili občutni pojavi posrednega in neposrednega političnega vmeševanja v notranje življenje dežele in v odločitve poljske partije.

Izjava vodstva KPI je pomenila tolikanj važen politični dokument, da so se odločili predložiti jo v presoji celotnemu centralnemu komiteju, zlasti še, ker se je en član ožjega vodstva, Armando Cossuta, javno izrekel proti. Na januarski seji centralnega komiteja je usmeritev partijskega vodstva v zvezi s poljskimi dogodki dobila vsesplošno potrditev. Zlasti velja to za oceno razvojnega procesa socializma na svetu, ki jo vsebuje izjava z dne 30. decembra lanskega leta in ki jo je vnovič še bolj podrobno obrazložil Enrico Berlinguer v uvodnem referatu na plenumu centralnega komiteja. Po tej oceni naj bi poljski dogodki označevali zaključek druge in začetek nove, tretje faze v razvoju socializma na svetu. Prvo fazo je označevalo delavsko gibanje pod vodstvom socialdemokratskih strank, ki je prineslo delavskemu razredu mnogih dežel pomembne uspehe. Prva faza pa se je končala z izgubo perspektive družbene preobrazbe, ko so socialdemokratske stranke z glasovanji za vojne izdatke pred prvo svetovno vojno v parlamentih podlegle buržoazni politiki in se odslej usmerjale edino k reformi, ne pa k odpravi kapitalizma. Novo fazo je odprl Lenin z oktobrsko revolucijo, ko so nove sile delavskega gibanja, komunistične partije postale nosilke revolucionarnih sprememb. Vendar oblika socializma, kakršna se je po oktobrski revoluciji uresničila pod Stalinom v Sovjetski zvezi in po njenem zgledu v drugih deželah (Berlinguer v referatu omenja Jugoslavijo kot izjemo), se je ob poljskih dogodkih izkazala kot nespособna nadaljevati razvoj socializma. Realni socializem je prenehal biti gibalna sila, ni sposoben odpirati perspektive nadaljnjemu razvoju socializma. Odtod nujnost tretje faze, ki naj jo označi boj za socialistično preobrazbo v razvitem delu sveta, in to za socializem, ki bo vseboval vse prvine demokratičnosti. Kot bistveni pogoj za napredek v novo smer pa je odprava obstoječe napetosti v svetu in uveljavitev politike popuščanja.

Stališčem in ocenam italijanske partije so se pridružile tudi druge partije, med njimi zlasti španska in britanska. **Drago Košmrlj**

Ali se vam ne smilijo?

Okrog štiristo jih je, ki so trdno dokazali, da so socialno ogroženi! Koliko jih je še tistih, ki to kar strokovnjaško skrivajo; ni zanesljivo, da jih bo kdaj v daljni prihodnosti odkrila kakšna davčna uprava, t. j. davkarija, kakor pravimo po domače. Res, je vredno premisliti, kaj vse mora človek pri nas storiti, početi, pod kakšno zvezdo se roditi, kakšnih čarovnij se mora naučiti, katero blagajno mora uspešno navrtati, kako dolge prste mora imeti, na kakšnem stolčku sedeti ali vsaj po kakšnem stricu kje v Ameriki podedovati (morda celo neobdavčeno) dolarske milijončke. Namreč eden izmed tistih štiristo ali več sto naših, pristnih jugoslovanskih trpinov, ki bi radi kupili sončna zemljišča na prelepi ameriški Floridi. Res, trpini! Pomislite samo, kako trpijo, ko skrivajo svoje bogastvo kot gad noge – v večnem strahu pred nevoščljivostjo tega sveta, pred davkarji, pa še pred tatovi, ki utegnejo biti celo njihove sorodne duše!

Torej se vam res ne smilijo? Čisto resno mislim, da so socialno ogroženi. S takšnim bogastvom je pri nas težko živeti (ne le zaradi davkarije), ker ima bogataš same sitnosti, večne skrbi s svojimi naložbami, s »transakcijami«, menjavami valut, z bančnimi računi, in ni tako preprosto odpreti bančnega računa v Švici, kakor mislimo mi, nevedne reve. Menda je celo obogateti laže, kakor pa skrivati in uporabljati bogastvo, zato pa vejo pač le redki izvoljenci, kako se temu streže. Razumeti moramo torej, zakaj je bilo toliko zanimanja za parcele (nekdo je kratkomalo oglaševal, da so naprodaj na Floridi, kamor privablja toplo morje najbogatejše Američane) v Ameriki; baje se za jadranske koticke manj zanimajo.

Da, razumeti moramo! Ne bi se smeli čuditi. Če bi bili bolj poučeni, bi vedeli: 1. zemljišča ob našem najmojnejšem morju so dražja kot pa na sami Floridi (tudi z jadranskimi zemljišči je mogoče obogateti, kdor jih zna prodajati); 2. v Ameriki bogataši, kupci obmorskih zemljišč, niso sumljivi; 3. pri nas »socialno ogroženi« bogataši ne morejo odpreti svojih bank; 4. pri nas ni mogoče naložiti kapitala v nič drugega kot v kakšen avtomobil, počitniški grad, v zmrzalno skrinjo, v kakšno tona detergenta, sladkorja, nekaj hektolitrov jedilnega olja in v smučanje v Kanadi, v Avstriji, v Franciji, v počitnicah v Grčiji, na Havajah in mor da še v izlet okrog sveta. Če pa naj nesrečni »socialno ogroženi« počno z ostalim denarjem? Zagrabit je torej treba priložnost, pohitet hektolitrov jedilnega olja in diti kar največ za nakup zemljišč na Floridi! Ali s vam res ne smilijo? Pa jih morda ne zavideate?

ete

Brez težav tudi tokrat ne gre

Jesensko setev smo v Sloveniji uspešno sklenili. Pokazalo se je, da smo pšenico zasejali na približno 53 tisoč hektarih. In medtem ko nekateri še računajo, kaj bo to pomenilo za preskrbo, koliko bo tržnih viškov itn., se drugi z vso vnemo pripravljajo na spomladansko setev. Ne brez vzroka, kajti za nas je tudi ta setev ključna.

Če bo šlo vse po načrtih, naj bi spomladi z najpomembnejšimi poljščinami zasejali okrog 100 tisoč hektarov njiv. Gre zlasti za koruzo, sladkorno peso in še nekatere pridelke. Krompir naj bi posadili na 30 tisoč hektarih. Vendar vse kaže, da tudi tokrat ne bo šlo vse gladko.

Opozorila prihajajo pravzaprav iz vse države. Največ preglavic ta čas povzroča pomanjkanje umetnih gnojil. Kmetijske organizacije v Sloveniji zahtevajo okrog 240 tisoč ton teh gnojil. Domnevajo, da bi večino gnojil lahko dobili v domačih tovarnah, če se seveda ne bi tolikanj zapletalo z devizami. Tovarna dušika v Rušah, Zorka iz Šabca in drugi zahtevajo od kmetovalcev, da jim del stroškov povrnejo v devizah, da bi lahko uvozili potrebne surovine.

Računajo, da bi v Sloveniji morali v ta namen zagotoviti okrog 680 milijonov deviznih dinarjev. Za vso državo je ta številka še veliko večja. Za posevke, ki naj bi jih zasejali na približno milijon 700 tisoč hektarih, bi potrebovali okrog 70 milijonov dolarjev. Kmetijska združena pritiskajo na zvezni izvršni svet in zahtevajo ta denar. Trdijo, da je to veliko ceneje, kot pa pozneje uvažati pšenico.

To je seveda res, problem pa vseeno ni tako preprost. Nad njim bi se morali zamisliti zlasti v interesnih skupnostih za gospodarske odnose s tujino. Položaj industrije umetnih gnojil res ni prav nič ugoden. Lansko leto so končali z dokajšnjimi izgubami, ker so morali za uvoz surovin najemati kratkoročna posojila, ki jih bodo le težko sami vrnili.

Po drugi strani so morali zmanjšati izvoz. Dogovorjeno je bilo, da bodo na tuje poslali okrog pol milijona ton raznih gnojil. Tega načrta pa niso dosegli. To se ni dogajalo samo organizacijam v drugih delih države, ampak tudi tovarnam v naši republiki.

Nič boljši ni položaj v kmetijstvu. Izvoz je pičel, deviz pa zato prav tako primanjkuje. Toda če bomo hoteli poskrbeti za kruh, bo izhod iz teh težav na vsak način treba poiskati. Ničkolikrat smo že zapisali, da je kmetijstvo naša prednostna gospodarska panoga. Če hočemo, da to ne ostane zgolj na papirju, bo treba pač pravočasno ukrepati.

Zapleta pa se očitno tudi pri rezervnih delih. In zopet so krive drage

devize. Za kmetijske stroje, zlasti tiste iz uvoza, bi morali že prihodnji mesec, najpozneje pa seveda v marcu, nakupiti potrebne dele, da se ne bi znašli v škripcih. Za to bi samo v Sloveniji potrebovali 362 milijonov deviznih dinarjev. Strokovnjaki predvidevajo, da že ta čas stoji pri nas več tisoč kmetijskih strojev in to samo zaradi tega, ker lastniki zanje nimajo nadomestnih delov. Več tisoč traktorjev je dotrajanih, saj znaša njihova povprečna doba več kot pet let in bi jih bilo treba pravzaprav že zamenjati. Toda traktorje in druge stroje povrh še slabo izkoriščamo. Izračunali so, da kmetje uporabljajo traktorje povprečno le 450 ur na leto, kar je veliko premalo. Pogosto jih uporabljajo za namene, ki s kmetijstvom nimajo veliko skupnega. V kmetijskih organizacijah je položaj sicer nekoliko boljši, saj traktor letno opravi povprečno okrog 1000 delovnih ur, kljub temu pa tudi tu ne morejo biti zadovoljni. Leta 1980 so z enim traktorjem obdelali približno 36 hektarov zemlje, kar seveda ni veliko.

Če bi s kmetijskimi stroji ravnali bolj gospodarno, bi se marsikateri nevedčnosti lahko izognili. Marsikaj bi se dalo narediti z boljšim delom strojnih skupnosti in drugih oblik skupnega izkoriščanja dragocene mehanizacije. Toda pri tem smo vse prepočasni. Nimamo samo razdrobljene zemlje, ampak tudi razdrobljeno mehanizacijo. In dokler bo tako, bomo nenehno v težavah. Na dlani je, da bi z boljšim izkoriščanjem kmetijskih strojev te težave lažje premagovali. Izognili bi se lahko tudi kakšnemu nakupu v tujini. Vendar pa bi za to morali bolj kot doslej poskrbeti tudi proizvajalci teh strojev. Očitno je, da njihov proizvodni program še ne ustreza v celoti potrebam našega kmetijstva, zato je Jugoslavija še vedno na listi tistih, ki morajo te izdelke uvažati.

Vse to bo na spomladansko setev dokaj neugodno vplivalo, vendar v številnih kmetijskih organizacijah menijo, da bo setvene načrte kljub temu mogoče uresničiti in pridelati načrtovane količine hrane. Vseeno pa ob vsem tem ne bi smeli ostati ravnodušni. Dejstvo je, da bo kmetijsko proizvodnjo treba iz leta v leto povečevati, če se seveda nečemo srečati s pomanjkanjem. To pa pomeni, da se bo treba tudi v kmetijstvu drugače organizirati. Strniti bo treba sedanjo razdrobljenost, ki pridelke krepko draži, mimo tega pa tesno povezati vse, ki se tako ali drugače ukvarjajo s to dejavnostjo.

Saj vendar ne gre, da bi ob vsaki setvi vedno znova in znova ugotavljali le napake, nič pa storili za njihovo učinkovito odstranitev!

Darko Marin

Trenutki z delavci organov za notranje zadeve

Novi rod

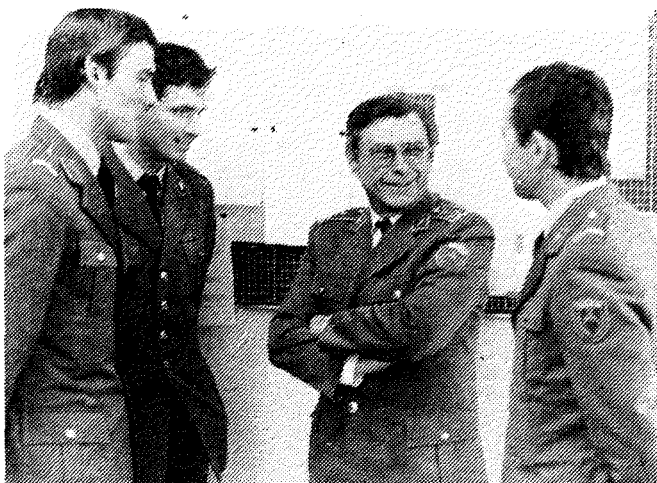
V ponedeljek, 25. januarja, je v šoli za miličnike na Kotnikovi v Ljubljani slovesno zaključila šolanje še ena generacija varuhov našega javnega reda in miru. Ta generacija, ki šteje blizu sto trideset fantov in deklet, je v zadnjih letih ena boljših in se je izkazala z delom v šoli in v izvenšolskih dejavnostih. Na sklepni slovesnosti so se jim pridružili tudi njihovi tovariši, ki so se šolali na oddelku v Kopru. Šolanje pa je končala tudi skupina delavcev organov za notranje zadeve, ki se je izobraževala ob delu.

Slovesnosti ob zaključku šolanja so se med drugimi udeležili namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Janez Vinkler, direktor izobraževalnega centra organov za notranje zadeve Franc Malovrh, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti profesor Jože Gorčar, predstavniki krajevnih skupnosti Ledina in Tabor ter drugi vidni predstavniki

našega družbenopolitičnega življenja.

Namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Janez Vinkler je v prilož-

nostnem govoru zbranim miličnicam in miličnikom orisal njihovo prihodnje delo. Še enkrat jih je opozoril, naj imajo pri delu vedno pred

Namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Janez Vinkler v pogovoru s tremi najboljšimi učenci generacije, ki je v ponedeljek končala šolanje. Foto: Janez Zrnc

oči dejstvo, da morajo najprej pomagati in preprečevati in šele nazadnje, če res ni drugega izhoda, kaznovati. Dejal je, da je miličnik zadnji, ki lahko izgubi potrpljenje in živce. Prav tako je miličnicam in miličnikom zaželel, da bi se hitro vživeli v okolje, kjer bodo delali, in veliko uspeha pri njihovem vsakdanjem delu bodisi na cesti, pri pomoči občanom ali pa pri varovanju naše meje.

Janez Vinkler je podelil spominske ure Silvu Tratarju, Avgustu Srši in Andriji Maleku, ki so dosegli najboljše učne uspehe in se izkazali tudi v izvenšolskih dejavnostih. Karlu Sešku, Janu Arnušu, Martinu Karoliju, Vladimirju Kodriču in Vladku Korši pa je izročil nalivna peresa s posvetilom republiškega sekretarja za notranje zadeve. Direktor izobraževalnega centra organov za notranje zadeve Franc Malovrh pa je s knjižnimi na-

gradami nagradil šestnajst miličnikov.

Po slovesnosti se je Vinkler zadržal v pogovoru z novimi miličnicami in miličniki ter novinarji. Z veseljem je odgovarjal na vprašanja o delu in nalogah ter tudi težavah, ki spremljajo miličnika. V organih za notranje zadeve namenja, po njegovem mnenju, izobraževanju veliko pozornosti, saj izkušnje kažejo, da je najmanj polovica miličniškega dela v bistvu socialno delo. Podrobnejše podatke o tem pa bodo poskušali zbrati s posebno raziskavo. Janez Vinkler je tudi poudaril, da so v organih za notranje zadeve v zadnjih letih priče skokoviti pomladitvi. Navedel je primer postaje milice Ljubljana-Center, kjer je povprečna starost miličnikov okoli triindvajset let. Po eni strani so tega veselili, po drugi pa se že soočajo s pomanjkanjem mentorskega kadra. Novinarji pa so se zanimali tudi, kako je s

fluktuacijo v organih za notranje zadeve. Tovariš Vinkler je poudaril, da pri njih ni ta problem nič drugačen, kot v organizacijah združenega dela. Nekateri pač spoznajo, da niso za to službo ali da nimajo prihodnosti v tem poklicu, in brez problemov odidejo. Nekaj pa je tudi takšnih, ki jih odpustijo iz milice zaradi preokrajitve norm in predpisov. Prav tako pa je opozoril na pomen, ki ga namenja telesni pripravljenosti svojih delavcev. Vsi kandidati morajo za vpis na višjo šolo organov za notranje zadeve izpolnjevati tudi določene norme s področja telesne pripravljenosti.

Novi miličniki in miličnice imajo zdaj teden dni zaslužnih počitnic, prihodnji ponedeljek pa se morajo že zglasiti na postajah milice po vsej naši republiki. Tako bodo začeli praktično uporabljati znanje, ki so si ga pridobili med šolanjem.

Bojan Kuntarič

Priznanje za prispevek k podružbljanju SLO in DS
Svetovalci in usmerjevalci

Med dobitniki priznanj, ki jih je podelilo poveljstvo teritorialne obrambe Slovenije ob lanskem dnevu JLA, je bila tudi komisija za SLO in DS pri republiškem odboru ZZB NOV. O delu in nalogah borčevske organizacije pri SLO in DS smo se pogovarjali s sekretarjem te komisije Ludvikom Rabičem.

»Kakšne so naloge borcev pri SLO in DS in ali se dovolj vključujejo v te dejavnosti?«

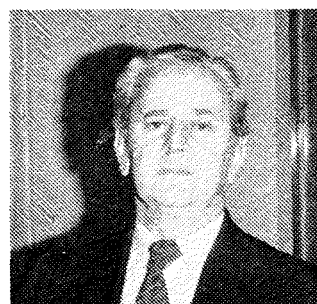
»Glede na starostno strukturo naših članov bi človek pričakoval, da bodo vsak dan manj aktivni, vendar pa je ravno obratno. Pri vsakodnevem delu ugotavljamo, da so borci na področju SLO in DS zelo aktivni, seveda glede na psihofizične sposobnosti, ter da so še vedno v velikem številu na vodilnih mestih v komitejih, odborih in koordinacijskih odborih za SLO in DS. Borci pomagamo pri prilagajanju in izpolnjevanju obrambnih načrtov, reševanju raznih organizacijsko tehničnih vprašanj s področja SLO in DS, povezovanju temeljnih nosilcev obrambnih priprav, dograjevanju mobilizacijskega sistema, preverjanju kurirskih zvez in pri strokovnem izobraževanju prebival-

stva. Naša najpomembnejša naloga pa je gotovo prenašanje izkušenj in tradicij NOV na mladino. V ZZB NOV smo zelo zainteresirani, da se izkušnje iz revolucije prenašajo na mlade, ki bodo v prihodnje prevzeli pomembne naloge pri graditvi naše družbe in tudi pri SLO in DS. Borimo se, da bi vsak član naše organizacije deloval na tem področju in da bi imel zadolžitve tako v miru kot v izrednih razmerah. Pomembna naloga pa je bila v minulih letih tudi sodelovanje v akcijah NNNP.«

»Kako ocenjujete sodelovanje borcev v teh akcijah in kako so drugi ocenili vaše delo?«

»V teh širokih družbenopolitičnih akcijah je bila ZZB NOV zelo aktivna in veliko borcev je bilo v vodstvih. Pri končnih ocenah so odgovorni dejavniki potrdili našo uspešnost. K izvajanju

akcij so nekatere naše organizacije pristopile bolj organizirano in so komisije za SLO in DS izdelale natančne načrte dejavnosti. V eni od slovenskih občin so vso akcijo NNNP opravili v tekmovalnem vzdušju in ob koncu podelili najboljšemu združenju ZB prehodni pokal. Iz

»Prizadevati si moramo za enakopravno vključevanje žensk, kar je eden od pogojev za krepitev in podružbljanje SLO in DS. Bolj kot do zdaj moramo preiti od deklarativnega opredeljevanja na enakopravnost žensk pri usposabljanju za te naloge,« meni Ludvik Rabič.

ocen borčevskih organizacij s terena pa sklepamo, da večina borcev hoče neposredno sodelovati v takih in podobnih akcijah, ki krepijo obrambno sposobnost naše države. To je pohvalno, vendar pa menimo, da bi v vajah bolj morala sodelovati mladina, predvsem na odgovornih mestih, saj bo ta nosilec obrambe naše skupnosti. Borci bi morali nastopati kot svetovalci, mentorji in usmerjevalci, na katere bi se mladina lahko naslonila.«

»Pomemben dejavnik SLO in DS je tudi JLA. Kako sodelujete z enotami ljubljanskega armadnega območja?«

»To sodelovanje poteka po smernicah, ki sta jih pripravila republiški odbor ZZB NOV in poveljstvo ljubljanskega armadnega območja. Menimo, da je to sodelovanje dobro, vendar pa bi bilo lahko še boljše. Naši člani se skupaj z mladino udeležujejo večine praznov v vojašnicah, predavajo vojakom o narodnoosvobodilni vojni v Sloveniji in o mestu in vlogi določenega kraja v naši revo-

luciji. To sodelovanje pa mora biti bolj pogosto, tradicionalno. Prav tako pa se mora mladina bolj seznaniti z vojaškim življenjem in borci lahko pri tem veliko pomaga-

Plaketa, ki je zahvala za delo v preteklosti in vzpodbuda za prihodnje.

mo. Tako bomo prispevali tudi k temu, da se bo več slovenskih fantov odločilo za vojaški poklic. Borci pa bomo tem fantom lahko pomagali premagati največjo

oviro do vojaškega poklica, ki se ponavadi imenuje »starši. Z našimi obiski v vojašnicah pa bomo pri mladini in drugih občanih dvignili zavest in zaupanje v moč naše obrambe in jih prepričali, da so oni njen temeljni subjekt.«

»Kaj pa v prihodnje?«

»Se naprej delati tako kot smo do zdaj in tam, kjer so slabosti, te odpraviti. Že v bližnji prihodnosti nas čaka skupen sestanek predsedstev ZZB NOV, ZRVS in ZSMS. Gre za tri organizacije, ki opravljajo isto delo, zdaj pa ga moramo še bolj uskladiti in povezati. Prav tako si bomo prizadevali, da bi se več Slovencev vpisalo v vojaške šole in odločilo za obrambne poklice. Prav tako pa bomo morali med našimi člani, med delovnimi ljudmi in občani ter posebej med mladino krepiti zavest, da je ekonomska in politična stabilnost našega sistema posebnost pomena za krepitev SLO in DS ter za ohranitev notranje in zunanje varnosti samoupravnih, socialistične Jugoslavije.«

B. K.

Zahvala za delo

Prejšnje leto je minilo v znamenju pomembnih jubilejev, ki so označevali najpomembnejše trenutke v novejši zgodovini naših narodov in narodnosti. Vsi ti dogodki in njihovo obeleževanje so dobili še posebno vidno mesto v programih dejavnosti organizacij Zveze rezervnih vojaških starešin. Rezervne starešine so tako skupaj z mladino in borci priredili in organizirali veliko prireditev, ki so obeleževale obletnico vstaje, dan JLA in druge pomnike naše revolucije.

Slovenska organizacija rezervnih vojaških starešin se je tako odločila, da ob 40. obletnici JLA podeli plakete ZRVS Jugoslavije dvaindvajsetim starešinam, ki so vstopili v NOB že leta 1941. Plakete so prejeli:

ANTON BAVEC, organizator Kožlješke čete in pred osvoboditvijo komandant 31. divizije,

BRANKO BABIČ-VLADO, komisar operativnega štaba za Bosansko krajino od julija do oktobra 1941, pozneje na več različnih odgovornih dolžnostih, namestnik komisarja 19. korpusa od decembra 1943 do marca 1944,

STANE BIZJAK-KOSTJA, komisar Molniške čete in komisar 1. čete 2. štajerskega bataljona,

DR. MARIJAN BRECELJ-MIHA, narodni heroj, član poveljstva slovenskih partizanskih čet, član AVNOJ,

STANE CUZNAR-JURE, deloval v sabotažni skupini Gradac, pred koncem vojne načelnik NZ za Štajersko,

MIHAELA DERMATJA, članica štaba Kamniškega bataljona, načelnica ekonomskega oddelka Glavnega štaba slovenskih partizanskih čet,

ERVIN DOVGAN-JANEZ, organiziral primorsko - Dovganovo četo in bil njen komandir, pozneje deloval kot politični funkcionar v južnoprimorskem okrožju,

MAKS KRMELJ-BRANKO, narodni heroj, borec in organizator Poljanske čete, do osvoboditve opravljal vrsto političnih funkcij,

JOŽE NOSE-ŠPAN, španski borec, najprej v Mokriški četi, potem komisar Mokronoške čete, komisar 5. grupe odredov, sodeloval v bojih pri Brečki, Moravški gori, Tisju pri Litiji, Primskem v Turjaku,

ANTE NOVAK, komisar Robske čete, komisar Krimskega polbataljona, ki je napadel Lož,

RADKO POLIČ, komisar Grosupeljske čete, član propagandnega oddelka Glavnega štaba NOV in POS,

ROMAN POTOČNIK, član in komisar operativnega štaba za kamniško področje, komisar Kamniškega bataljona,

STANE SEMIČ-DAKI, narodni heroj, borec Molniške čete, potem opravljal vrsto dolžnosti, nazadnje pa je bil komandant 18. divizije,

JANKO SMOLE-DORNIK, komisar zaščitnega bataljona v 7. korpusu, pomočnik načelnika propagandnega oddelka Glavnega štaba,

MILAN ŠIMENC-JOŽE, v partizane vstopil v avgustu 1941, v Belokranjsko četo, bil je ujet in do konca vojne v zaporih,

ANTON ŠTIRM, član vojnorevolucionarnega komiteja za kamniško okrožje, komisar Kamniškega bataljona,

ANTON ŠUSTERŠIČ, član vojaške komisije pri CK KPS,

FILIP TEKAVEC-GASPER, organiziral Ribniško četo in bil njen komandir, komandant podoficirske šole pri 7. korpusu,

IVAN VOVK, vodja decembrske vstaje v Dovjem-Mojstrani, načelnik 2. odseka OZNE pri 9. korpusu,

IZTOK ŽAGAR, komisar Preserske čete, sodeloval pri napadu na Lož, zaprt v Italiji,

PAVEL ŽAUCER, izseljen v Srbijo, namestnik komisarja in nato komisar čete Ivana Cankarja v 5. šumadijskem bataljonu I. proletarske, sodeloval v bojih v prvi in drugi nemški ofenzivi,

STANE ŽEROVNIK-MIŠKO, član vojnorevolucionarnega komiteja za kamniško okrožje.

Ti tovariši so tudi po vojni nadaljevali z revolucionarnim delom v vrstah aktivistov ZZB NOV kot tudi na zelo pomembnih družbenopolitičnih dolžnostih. Hkrati pa so prav oni postavili temelj zdajšnji organizaciji Zveze rezervnih vojaških starešin, ki se je razvila iz bivše komisije za rezervne oficirje in podoficirje pri ZZB NOV.

Boris Knific

S krompirjem v žepu na pot

Vas, kjer zorijo merlot, barbera in rebula

V razbrazdanem, prisojnem amfiteatru, na zunanjem robu posejanem z vinogradi, na dnu izgublajočem se v ozko kotlinico, se povsem zgoraj stiskajo z ozkimi uličicami razdeljene hiše gornjevipavskega Erzela, vasice, kakšni dve uri hoda oddaljene od Vipave.

Domačija Žvarjevih, kot se hiši reče po domače, kaže s svojim novozgrajenim gospodarskim poslopjem, kjer se v hlevih stiska štirinajst glav govedi, prijazen obraz. V kuhinji štiriinšestdesetletna Ivanka Volk-Žvarjeva mama skrbno, brez besed, s svojimi mislimi zaposlena, obrezuje »beke«, vrbove šibe, ki jih bodo prav kmalu uporabili za privezovanje vinske trte, za svoj merlot, rebulo in barbero, ki so domači po teh hribih.

»Že deset dni bo, kar nas sonce radodarno zasipava s svojimi žarki,« se pohvali ženica z vremenom. Težko se je ob takšni pohvali obraniti misli na mestni smog.

Drobne vejice se razletava po podu. Vnučka se stiska ob stari materi. Gospodar Jože Volk zgoraj na robu seka kolje za vinograd. Sonce priganja k delu. Zunaj topota mimo hiše konj z vozom. Po robovih amfiteatra se

ve, kaj kanijo. Bodo z zakonom police v mesnicah polne ali pa čez noč prazne? Zavedati bi se morali, da je naša industrija po vojni zrastle iz odrekovanja vseh, da je velik del tega ležal na plečih kmeta in da jo je ta v dobršni meri tudi držal pokonci. Naj sedaj malo vrnejo nazaj, naj nam pomagajo. Pridelke bomo še vedno lahko izvozili, s stroji pa ni vedno tako, konkurenca je velika.

»Že res, da so si nekateri

selimo v preteklost. Ni lahko. Materi je preteklost zabrisana, potisnjena med trte v dobri, vse odpuščujoči pozabi, kjer se skrivata dobro in zlo, enakomerno porazdeljena. Jožetu se iz spomina vzpenjajo, zdaj sunkovito, zdaj komajda še zaznavno, dogodki, ki jim je bil priča kot otroče, vrženo v vihar, takorekoč brez opora, slabotna bilkica.

In tako se preteklost riše pred nami, nepovezano, v drobcih, iskrene zažare, pa spet ugasnejo, drobne vejice, ki jih mati skrbno tik ob debelejšem deblu prirezava, padajo po tleh, skrbno jih poravnava v butare, tu in tam dvigne glavo, ošine s pogledom zdaj tega, zdaj onega...

Bili so med prvimi

Štiri leta je štel Jožek, ko se je začela vojna, in ničesar

tjakaj so romali tudi drugi vaščani, starčki in otroci pa so se porazgubili k dobrim ljudem. Moški so bili večinoma v partizanih. Tik pred kapitulacijo Italije je Ivana iz taborišča pobegnila, se z vlakom pripeljala do Trsta, tam pa pot pod noge in naravnost na Erzel.

»Veste, se spomnim, kako sta pri nas dva Tržacana, Karlo in Marčelo, pekla kruh za partizane, za Bazoviško brigado, ki se je večkrat ustavljala pri nas, Gradnikovci tudi. Cele gore kruha sta napekla, noč in dan sta mesila. Nekaj je šlo tudi za bolnico v bližini. Moj brat France je bil intendant. Bila je na pol poti med Erzalom in Banico,« doreče dolgo skrito misel Ivana.

»13. septembra 1944 so bolnico zažgali Nemci,« se spet utrne materi, Jože pa reče: »Radi bi postavili obeležje, obnovili porušene zidove, meni se to zdi še kako pomembno. Naj naši otroci vidijo, kako smo šli skozi življenje.«

Ranjenci so se rešili. Mati Ivana se skuša spomniti, kdaj je bilo, četudi je Jože uganke že razrešil.

»Čujte, fige so bile že zrele, tako bo. Jesen, ja, jesen štiriinšestdesetega.«

Dnevi preteklosti se utapljajo v sedanosti tople kuhinje in prijetnega, skorajda brezskrbnega starčevskega miru.

»Tistikrat so ubili mojo mater, tam zraven naše hiše, tam smo mi živeli,« zabrlu lučka spomina, vendar jo Jože popravi.

»Ne mati, babice so ubili 15. aprila petinšestdesetega leta!«

»Tako praviš, Jože?«, zavrti z globokim pogledom ženička v sina.

Izdajalec

Stari Zvar, Ivanin mož, je bil nekaj bolan v partizanih, pa so ga za kratko spustili domov. Skril se je pod prešo v bunker. Lepega dne so se prikazali Nemci, trkali po tleh, res je bobnelo nekoliko votlo, posebej pozorni pa le niso bili in so odšli. Zvar se je zaklel, da se nikoli več ne skrije, tako ga je bilo strah nemoči v ozkem prostoru.

Povrnemo se k osmemu marcu. Kar naprej se vračamo v tisti strašni dan.

»Jej, kako so se prašiči drli in je goved mukala,« je tesno ob spominu Ivani. »Jože se me je držal za krilo. Izdali so nas hudobije!«

Kdo je izdal?

Pomaga sosed Kobal.

Črni Martin, Kerševan, je izdal. Bil je borec Gornjevipavske čete, ki je taborila nekje pri Sv. Miklavžu v podnožju Nanosa. Črni Martin

Partizanske domačije

10

se je nametil naravnost v Vipavo, kjer so ga ujeli in spravili v policijske zapore. Od takrat so se začeli križi in težave, izdaje so se vrstile, Črni Martin je vodil Italijane od

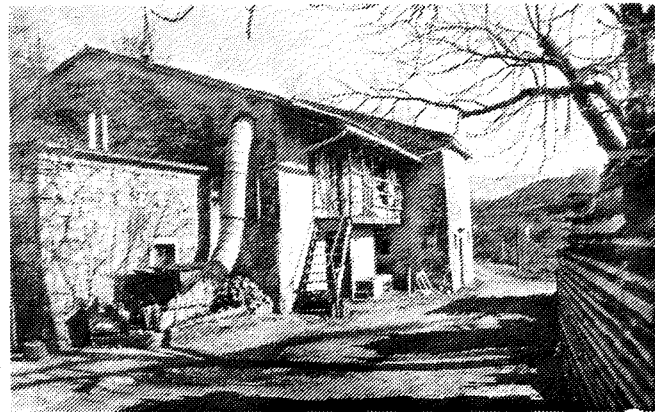
Jože Volk: »Naj industrija vrne kmetijstvu!«

hiše do hiše, od vasi do vasi. Pobirali so moške, kradli živino, toda tako kot so »očistili« Erzel, niso nobene vasi. Odvlekli so vse, kar jim je prišlo pod roko.

»Jože, molzla sem tistikrat, ko so prišli Italijani. Teta je, ko so jo odvlekli, imela v žepu nekaj krompirjev,« se zasvita Ivani. Butara je dokončana, z njo tolče ob tla, poravnava šibice.

Žrtve

Brigade pa so še kar naprej prihajale, fantje so prenočevali, jedli, se šalili, pošta je neovirano potovala med gričevnjem gostoljubne gornjevipavske deželice, med trtami uporniškega Erzela.

Pred to hišo so ubili Ivanino mater

»Proti koncu štiriinšestdesetega so Nemci hoteli zažgati vas, a jo je rešil župnik Alojzij Kralj, ki je znal nekaj nemško, češ da vaščani niso nič krivi in da ne morejo nič za to, če so njihovi možje odšli v gozd,« pomaga materi Jože. »26. februarja 1943 so Italijani nad vasjo blizu bolnice, v Gabrju, ustrelili sedem partizanov. Nekaj tisoč Italijanov se je priteplo, strnili so obroč, da se miš ne bi ušla in tako so fante zajeli. Poskrili so se po goščavi, pa so jih odkrili s psi in jih enega za drugim postrelili. Stare matere niso pustili domov, jaz pa sem šel, nekje sva bila.

Doma sem še videl, kako je italijanski vojak odnesel hlebec kruha. Sicer pa so Italija-

ni hodili, njihove patrole, mimo hiše takorekoč vsak dan, veliko strahu smo preživeli, ni prav, da bi se pozabilo.«

»Napišite,« je skromno dejala mati Ivana, da smo imeli osemnajst nadlih in sedem žrtev, da nas je bilo veliko v taboriščih, pa še to napišite, da nam danes kar dobro gre. Naša vas ni bila med zadnjimi, ne. Tudi izdajalec nismo imeli.«

»Čakaj, mama,« ji je znova priskočil na pomoč Jože.

»Dva sta bila, iz Slapa in Vipave, ki sta izdajala pa tudi pri nas je bil eden. Saj ste sami rekli, kako je v gostilni grozil, da bo že pokazal »ribelom«, česnal neumnosti. Vsi trije so dobili svoje.«

Cepprav se je Jože tistikrat držal matere za krilo, ve za svoj – za naš – dolg. Peče ga, da partizanska bolnica nima obeležja, da ga tudi partizanske delavnice, čevljarska in krojaška, v bližini Erzela, nimajo.

Pogovor steče, kajkrat posežejo besede nekam visoko, Jožetova mirnost se kar izgubi. Da ne bi bilo treba veliko denarja, beseduje, da je sploh neumnost in brezvestnost zapravljati tolikšne vsote denarja, ko pa je vendarle mogoče s preprostimi materiali, z malo denarja in lepo postaviti preteklosti spomenik. Jezi se nad tekmovanjem med vasmimi, kdo bo postavil večje in lepše obeležje.

»To bomo mi vaščani le morali storiti, bolnica in delavnice morajo dobiti svoje.«

Takšen je tisti Jožek, ki je proti koncu vojne skupaj s sestrama Stanko in Dragico krčevito objemal telčka, ki

V Žvarjevi domačiji so bile primorske partizanske enote pogost in dobrodošel gost

med vinsko trto premikajo pikice, ljudje delajo. Vinogradništvo je tod edini kolikor toliko zanesljiv vir dohodka.

Preden pride v kuhinjo sin Jože, skušata kar največ povedati o domačiji mati Ivana in njena snaha. Jože je lani vsadil dva tisoč petsto sadik trte, nekaj kabernet, merlot in sovinjona. Z zadrugo je sklenil pogodbo o sodelovanju in sedaj pita poleg svojih sedmih živali še sedem zadrug. Ne nabere se dosti krme po teh strminah. Poleti jo morajo tam pri Pivki dokupiti in jo pripeljati domov, da zaleže. Težko je biti kmet na Erzelu.

Industrijo so dvignili kmetje

Zdaj se naposled prikaže Jože, gospodar, resen možakar še ne petdesetih let, človek, ki ne razdaja besed kar javendan.

Na kmetih smo, zatorej govorimo o kmetijstvu.

»Kaj mislim? Pri nas je malo bolj težko misliti o kmetijstvu, ker se stvari spreminjajo čez noč. Razmišljajo o novem zakonu o kmetijstvu. Nihče prav ne

kmetje zadnja leta vendarle opomogli, toda to so vendarle skromni koraki v primerjavi z razvojem v svetu drugod,« previdno izbira besede Jože. Govori o grozdu, ki ga odkupuje zadruga. Cena ni velika, stroški so večji. Draži se nafta, škropiva, umetna

Mati Ivana: »Ne, naša vas ni bila med zadnjimi...!«

gnojila, cené pa kar nekako capljajo na mestu. Na ta način, preudarno beseduje, kmetijstva zanesljivo ne bomo razvili.

Vsi, kar nas je v kuhinji, se s spolzkimi tal sedanosti pre-

ni vedel. V jeseni enainštiriinšestdesetega so prišli k hiši prvi partizani. V gozd sta odšla tudi očetova brata. Tjakaj se je 13. februarja 1943 podal tudi Jožkov oče.

»Takorekoč od začetka smo sodelovali z odporom. Našo hišo so dobro poznali primorski partizani,« pripoveduje Jože,« kdove katere enote so več kot enkrat počivale pri nas, nekateri so bili tukaj tudi po nekaj mesecev, drugi spet nekaj dni, tretji le čez noč. Ko je prišel oče, ves kosmat in zaraščen, s puško, so mi rekli, da je to palica, ker so se bali, da bi komu kaj povedal. Spominjam se, da so Italijani streljali za očetom, ko je šel v partizane. Drvel je po hribu, pokalo je za njim, potem pa je izginil. Jaz sem jokal, nisem prav vedel, za kaj gre.«

Preko domačije je romala pošta za partizane, spodaj pod ognjiščem so je imeli skrito in do konca skrivališča nihče ni odkril, tudi četniki ne, ki so pridrvili povsem na koncu vojne in premetali vso hišo.

Osmega marca 1943 so se Italijani grdo znesli nad vasjo. Jožek se je držal matere za krilo in jokal. Spet jokal. Nič ni pomgalo. Ivano so odgnali v taborišče v Italijo,

DOGODKI

Stari pregovor pravi: ne sodi dneva pred nočjo. Do noči oziroma »večernih ur« koledarskega leta, ki se je komaj začelo, je seveda še daleč, pa zato po razmeroma nevznemirljivem kulturnem začetku zlepa ne smemo soditi, kakšno bo oziroma kaj naj bi nam prineslo in česa ne.

Res pa seveda je, da začetek ni kdove kako obetaven – in tudi dobršen del načrtov napoveduje prej krčenja in zastoje kot živahen ustvarjalni razmah.

Ozrmo se najprej k založnikom. Vsi po vrsti sporočajo, da bodo letos izdali manj knjig kot lani in poprejšnja leta in predvsem manj, kot so jih imeli namen natisniti. Premalo je denarja, stiska glede papirja postaja vse hujša, pa tudi s kupci je »križ«, kajti »draginja tare in davki tišče« in je zato nakupovanje leposlovnih knjig in podobnega »luksuza« močno upadlo. Ker si drugače ne vedo pomagati, bodo založbe vsaj za letos prevajanje romanov iz tujih jezikov, vključno iz jezikov jugoslovanskih narodov, močno skrčile ali celo ukinile. Celo za trideset in več odstotkov bodo zmanjšani prvotni programi slovenskih založb za letošnje leto. Podatek nas brez dvoma vznemirja. Nič hudega ne bi bilo, ko bi v stabilizacijske zaostrenih razmerah »zletele z mize« raznotere komercialno cenene knjige, ki v zakladnico narodovega duha ne prispevajo omembe vrednega deleža, a kaj, ko

njih ostri meč redukcij ne zadene, zato pa tolikanj huje preneka knjižna dobiti, a zanjo, kot vse kaže, v teh suhih letih ne bo obetavnih možnosti... To velja predvsem za prevodno literaturo. Upajmo, da ukrepi »rezanja« ne bodo prizadeli tudi izvirne književne ustvarjalnosti in predvsem ne njene kakovosti!

Nič kaj ljubeznive nišo tudi kinematografske in televizijske napovedi glede možnosti uvažanja tujih filmov in oddaj, predvsem vsega tistega, kar sodi v mednarodni kakovostni vrh in čemur bi se neradi odrekli, a prav nič ne kaže, da bo naš krič vpiljočih v puščavi uslišan. Za zdaj repertoarne oseke sicer še ni čutiti, kajti na voljo so še poprejšnje zaloge, že na pomlad in predvsem jeseni pa utegnejo zadrege vendarle priti na dan. Vsaj iz televizijskih hiš je slišati, da ostajajo brez deviz in torej tudi brez primernih nakupov tujih filmov, nadaljevanj, reportaž in drugih oken v svet. Tudi tu moramo ponoviti stari napev. Bič hudega bi ne bilo, ko bi nehali uvažati obilico povprečnih del, ki so s svojo prisotnostjo dolga leta kazila podobo naših reportarjev. Ko bi ostale res samo kvalitetne »rozine«. A kaj, ko nimamo nobenih trdnih zagotovil, da bo res tako in ne obratno... Kar se kinematografskih vezi s svetom tiče, so že skrčene na minimum: vsakoletni beograjski FEST, ki je bil

vseh deset let svojega obstoja spodbujevalec bolj kakovostnega filmskega pretoka, se je letos komaj rešil nenadejane smrti. FEST v začetku februarja sicer bo, vendar precej skromen: zajel bo komaj 35 filmov.

V slovenskih gledališčih za zdaj ne kaže na osek, očitno pa je, da se bo polegla tudi donedavna kakovostna plima. Sezona, kolikor je za nami, ni prinesla ničesar zares visoko vznemirljivega. Tak – repertoarno bolj ali manj mimobežen – je še zlasti tretji krog gledaliških premier, ki so se zvrstile v tednih pred novim letom ali kmalu po njem. Nobena ni vredna posebne omembe. Upajmo le, da bodo takšne premiere, ki sledijo. Morda »Smrad opera« Svetlane Makarovičeve v Slovenskem mladinskem gledališču, morda »Disident Arnož« Rudija Jančarja v ljubljanski Drami, morda...

Zganila so se tudi dela v okviru slovenske filmske proizvodnje. Vojko Duletič že montira svojega »Desetega brata«, Jane Kavčič »Učna leta izumitelja Polža«, Marjan Ciglič snema »Razseljeno osebo«, Karpo Godina pripravlja »Koloradskega hrošča«, na bližnje snemanje pa se s »Pustoto« po romanu Vladimirja Kavčiča pripravlja Jože Gale. Podatki zvenijo dokaj spodbudno. Ali bodo takšni tudi filmi? Slovenskim gledalcem je seveda veliko do tega, saj si želimo rehabilitacije našega filma.

Se najmanj upada je za

zdaj čutiti na likovnem področju, kjer si desetine večjih in manjših razstav dobesedno iz dneva v dan podajajo roko. Med njimi si lahko v teh prvih dneh leta ogledamo tudi dve veliki retrospektivni razstavi: Franceta Peršina v ljubljanski Mestni galeriji ter pred kratkim umrlega Nikolaja Omerse v Moderni galeriji... Žal pa večine likovnih razstav ne moremo označevati kot kdove pomembne in množično obiskovane prireditve. O marsikateri lahko zatrdimo celo nasprotno. Skromen je obisk, izredno skopo postaja kupovanje likovnih del, med hudim hudo pa je še posebej to, da morajo likovni umetniki svoja dela razstavljati zastonj, brez vsakršne odškodnine ali razstavnine. In nič se ne premakne, že dolgo ne...

Denarja za kulturno delo in ustvarjalnost na vseh koncih primanjkuje, mnogi šivi pokajo, več kot očitno je, da se je treba marsičemu odpovedovati – in nihče ne ve, kje je pravzaprav zelena veja, ki se je bomo oprijeli, toda kdaj...

Tak, za zdaj sicer ne globoko vznemirljiv, a hkrati prav nič razveseljujoč je pogled na kulturniška dogajanja in njegove razmere oziroma v meglice zapredene perspektive ob začetku novega težkega leta. Pri tem pa apeli kličejo: več kvalitete! Bolje manj, toda tisto dobro, najboljše od možnega!

Viktor Konjar

Primorski prostovoljci
v bojih za našo
severno mejo

Ko so se oktobra lanskega leta zbrali v Novi Gorici redki še preživeli, danes že močno ostareli, prostovoljci-borci za severno mejo 1918–1919 iz primorskih občin, to je od Pirana do Trente, so prejeli v dar knjigo z naslovom »Primorski prostovoljci v boju za severno mejo 1918–1919«, katere avtor je Vladimir Gradnik, upokojeni polkovnik jugoslovanske vojske in nekdanji prostovoljec-borec za našo severno mejo.

Knjiga je vzbudila veliko zanimanje med našo javnostjo, še posebno pa med našimi ljudmi na Primorskem, saj najdemo v njej veliko podatkov o udeležbi naših primorskih rojakov v bojih za našo severno mejo in tudi za narodnostni obstoj našega življa onstran Karavank. Zelo malo je bilo do sedaj napisanega o tem, čeprav se je teh bojev udeleževalo več kot osemsto prostovoljcev s Primorske in mnogi od teh so sodelovali tudi v času narodnoosvobodilne vojne kot borci ali aktivisti OF, še pred tem pa so sodelovali v borbi proti fašizmu, odnosno v borbi za narodnostne pravice našega življa na Primorskem.

»Pa smo jim kdaj rekli hvala? Njim koroškim borcem, našim? Smo res tako bogati z zgodovino, da bi prezrli, kar je le splošnega spoštovanja vredno?« je v uvodu zapisal med drugim Saša Vuga, katerega oče Miljutin je bil prav tako borec za našo severno mejo.

Ob zaključku knjige pravi avtor še sledeče: »Maistrovih prostovoljcev iz Primorske ni uničila ognjena toča, v klavnicni soške fronte, niso jih pokosile strojnice na galicijskih poljanah in tudi ledeni karpatski mraz jim ni prišel do živga. Ob koncu prve svetovne vojne so, četudi od večletnega trpljenja, bolezni in vsestranskega pomanjkanja utrjeni in izčrpani, prostovoljno zgrabili za orožje v obrambo naših severnih meja in krajev. Vrnili so se potem na svoje domove in v drug boj, da bi na svoji zemlji, lastnem dvorišču in v hiši očetov in dedov branili svoje narodne in človeške pravice, svojo govorico in čast družine. Vrnili so se na domačo fronto, v zatirano, okupirano in teptano Primorsko, kjer je bilo obsojeno na trpinčenje in smrt vse, kar je nosilo slovenskega duha in ime. Bil je to boj, v katerem je bilo na eni strani slovensko primorsko ljudstvo, a na drugi strani domišljavi, prevzetni italijanski fašizem.

Mnogi primorski prostovoljci v bojih za severno mejo so s svojim ljudstvom žrtvovali kri in življenje za svobodo; le maloštevilni so ostali živi, saj so bili tako rekoč v tridesetletni vojni, to je od 1915 pa do leta 1945. Kljubovali so vse življenjskim udarcem, uporno so se uprli po zgledu kraških borov, ki jih silovita burja sicer upogiba, toda ne more jih uničiti. Izpolnili so svoje življenjsko poslanstvo.

V omenjeni knjigi najdemo veliko podatkov o udeležbi primorskih rojakov v bojih za našo severno mejo, dalje imena padlih v teh bojih in osebne spomine posameznih prostovoljcev. Največje število teh je bilo v tržaškem bataljonu ter v planinskem polku, nekateri pa tudi v drugih vojaških enotah. Od toliknega števila pa jih je danes (pri življenju) le še okoli 30 na vsem področju primorskih občin. Prav gotovo je Vladimir Gradnik rešil pozabo marsikaj, kar naj bi se našim poznim rodovom pričalo o tem, kako zavedni in požrtvovalni so bili njihovi predniki.

Srečko Šorli

Knjižno poročilo

Biti prvi je lahko tudi bridka čast

Rašica, prijazna gručasta vasica na prisojni planjavi v zavetju apneniških strmin vrha Rašice, 641 m nadmorske višine, od nekdanj priljubljena izletniška točka, je 20. septembra 1941 zagorela. Velik oblak dima je zlovesče oznanjal, da bo okupator zoper slovenski narod, ki se je že dvignil v oborožen upor, uporabil vsa sredstva.

Tako je Rašica zadobila prilastek »prva slovenska požgana vas« in s tem tudi posebno mesto v zgodovini narodnoosvobodilnega boja. Gmotni in krvni davek ni bil majhen. 20. septembra 1941 ponoči so nemški policisti vse Rašičane ter nekatere sorodnike partizanov z območja predvojne občine Šmartno pod Šmarno goro odgnali v Sentvid, v tamkajšnje zbirno taborišče, šest dni kasneje pa so jih izgnali na Hrvaško in v Bosno, z izjemo nekaterih, ki so jih pozaprlj v Begunje in v škofjeloške zapore. Sled Rašičanov je tako s krvjo zapisana v ves narodnoosvobodilni boj, a prav na začetku je poglavje z naslovom »Rašica, prva slovenska požgana vas«. Biti prvi je navadno čast, ki pa je tokrat združena z bridkostjo spomina. Bridkost bo prešla v ponos šele s smrtjo poslednjega preživelih Rašičanov...

Nalogo za obnavljanje spomina na ognjene zublje nad Rašico je prevzel veččlanski uredniški odbor knjižne zbirke »Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem«, ki jo izdajata Komunist in Zavod SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine.

Knjižica z naslovom »Rašica, prva slovenska požgana vas« ima v tej zbirki zaporedno številko 23, kar govori o utečenosti same zbirke, daje pa nam ugotavljati še nekaj več: dokazuje,

da se je uredniški odbor dokopal do »standarda«, ki naj bi odslej veljal kot zgleden. K temu nas navajajo prikupna oprema, smotrna razvrstitev posameznih poglavij in tekoče podajanje snovi. Janez Kos, avtor glavnega besedila (in hkrati razlagalec objavljenih slikovnih vložkov), je v zemljepisno-zgodovinski opis spretno vtikal še »predzgodovino« Rašice (osveščanje tamkajšnjega slovenskega življa, razraščanje revolucionarnega delavskega gibanja, formiranje Rašiške čete). Avtor je orisal delež te čete, vmes pa posvetil posebno pozornost prvoborcem in narodnim herojem, kot so Stane Kosec, Lojze Kebe-Štefan, Janko Bizjak, Franc Sešek, Maks Pečar, Rezka Dragar, Franc Ravbar-Vitez in Cene Štupar, in sicer z objavo njihovih portretov v besedi in sliki. Zvezek se zaključuje s pregledom obeležij delovanja Rašiške čete v krajih na območju med Črnučami, Tacnom, Pirničami, Vodiciami in Bukovico. Za zahtevnejše obiskovalce Rašice pa je avtor dodal seznam uporabljene literature, kar bo omogočilo še globlji vpogled v preteklost vasice, ki si je v ognju in krvi k svojemu imenu pripisala častni naziv »prva slovenska požgana vas«.

Jaka Slokan

»Spominski zbornik ob 60-letnici bojev za slovensko severno mejo 1918–1919«, ki ga je priredil »Klub koroških Slovencev« v Mariboru leta 1979, je še na voljo v Založbi Borec v Ljubljani in njeni poslovalnici v Mariboru po ceni 230 din za izvod.

Zbor, ki zbližuje ljudi

Naši rojaki v Železni Kapli so že pred 75. leti ustanovili prosvetno društvo, ki od nastanka pa do danes uspešno izpolnjuje nalogo in vodi slovensko kulturno življenje v tej najjužnejši avstrijski občini.

Ob nastanku društva so ustanovili tudi pevski zbor, ki je nastopal po vseh krajih južne Koroške. Med vojno je zaradi razumljivih razlogov dejavnost zamrla.

Danes pa sta društvo in pevski zbor zelo prisotna v vsakdanjem življenju. S prirejanjem pevskih večerov za tuje goste

Mešani pevski zbor slovenskega prosvetnega društva Zarja iz Železne Kaple

prosvetno društvo Zarja posreduje in približuje slovensko pesem in hkrati opozarja na dvojezični značaj dežele. Pevci iz Železne Kaple pogosto gostujejo tudi pri nas in tako prispevajo velik delež v skupno kulturno zakladnico Slovencev ter obenem približujejo in združujejo ljudi na obeh straneh meje.

Branko Blenkus

Na Golanu živimo Arabci!

Izraelski parlament – kneset – je sredi minulega decembra sprejel sklep o »razširitvi izraelskih zakonov in pravne ureditve« na okupirani del sirskega Golanskega višavja. Novica se je kot blisk razširila na vse strani, kajti pomenila je, da si Izrael tudi uradno prisvaja ozemlje, ki ga je okupiral v vojni leta 1967.

Ameriški veleposlanik Samuel Lewis je še isti večer zahteval nujno srečanje z ministrskim predsednikom Menahemom Beginom, glavnim pobudnikom tega dejanja, ter mu izrazil »globoko zaskrbljenost« ameriške vlade. Naslednje jutro so ameriškemu sledili tudi veleposlaniki mnogih drugih držav in Menahemu Beginu dali vedeti naslednje: ambasadorji v Izraelu niso povsem prepričani, da lahko še naprej opravljajo svoje delo v Izraelu, če bosta vlada in kneset resnično razširila izraelske

židovski koloni, temveč zaradi občutka popolne nemoči in brezizhodnosti položaja, v katerem je štirinajstletno življenje pod tujo okupacijo dobilo tudi zakonski pečat.

»Pravila« okupacije

Golansko višavje, kjer so bili pred junijskim arabsko-izraelskim spopadom leta 1967 razmeščeni položaji sirskega topništva, zavzema kakih 1250 km² bogatega kmetijskega ozemlja ter se od Tiberijskega jezera na nadmorski

koj ukinil sirski sistem zakonov in uvedel svojega. Se pravi, da so bili izraelski zakoni »razširjeni« na Golansko višavje že takoj po okupaciji in dejansko je Izrael ozemlja anektiral že leta 1967. Tudi šolski sistem se je moral podrediti izraelskemu in tako se otroci golanskih Druzov že petnajsto leto učijo zgodovino in kulturo Izraela, medtem ko o svoji deželi in o arabski dediščini zvedo le iz pripovedovanja staršev. V protest proti temu je večina arabskih učiteljev odstopila.

Izraelski zakonski sistem varuje in uresničujejo pripadniki izraelske policije in armade. Sirsko prebivalstvo mora celo plačevati izraelske davščine. Naloga policije in armade je bila tudi usmerjena v izvajanje zakona o »lastnini odsotnih«. Po tem zakonu si lahko država prisvoji zemljo vseh, ki so odšli v tujino. In takšne zemlje ni bilo malo, če vzamemo, da so Izraelci izgnali skoraj 80 odstotkov vsega arabskega prebivalstva. Vaščani preostalih petih vasi so sicer skušali obiti zakon in registrirati zemljišča na imena tistih, ki so ostali na Golanu, toda to se jim ni posrečilo. Nasprotno, izgubili so tudi nekaj svoje zemlje.

Snubljenje Druzov

Izraelske oblasti si že od vsega začetka okupacije Golanskega višavja prizadevajo, da bi mednarodni javnosti dokazale, kako je celo med arabskim prebivalstvom množična podpora za priključitev tega dela ozemlja velikemu Izraelu. Izraelsko časopisje je še lani na vse pretege trdilo, kako se je na stotine golanskih Druzov odločilo prevzeti izraelsko državljanstvo, preverjanje tujih dopisnikov pa je poka-

Izraelci so navdušeno pozdravili priključitev Golanskega višavja; pred tem pa so pritiskali na vlado s podobnimi pohodi, na katerih so vzklicali: »Golansko višavje je od nekdaj izraelsko!«

zalo, da sta to storila samo dva.

Eden od njiju je šejk Muh-sen Abu Saleh, ki so si ga Izraelci očitno pridobili na svojo stran s podkupova-

njem ali zastraševanjem. Pod njihovo taktirko je Saleh vodil široko kampanjo »odločite se za izraelsko državljanstvo«; vsestransko ga je podprl edini časopis v arabščini, ki ga na Golanskem višavju izdajajo Izraelci. Kampanja ni uspela, čeprav je organiziral celo pohod šesterice »spreobrnjenih« Druzov na Jeruzalem. Kot odgovor na to akcijo so krajevni voditelji sirskih Druzov na celotnem območju višavja organizirali protestna zborovanja ter dose-gli, da je več kot 80 odstotkov vseh prebivalcev podpisalo protestno petico, ki so jo poslali vojaškemu guvernerju, Združenim narodom in Arabski ligi.

Izrael pa je ukrepal po svoje: za strašilni primer je izgnal nekaj Druzov, ki se niso hoteli registrirati kot izraelski državljani. Najbolj odmeven je bil primer nekega Druza, sicer ameriškega državljana, ki se je bil komaj v začetku lanskega leta vrnil k svojcem na Golansko višavje. Odmeven je bil seveda zato, ker je šlo za ameriškega državljana!

Gibanje odpora

Izraelske oblasti tudi nerade priznajo, koliko preglavic jim je v začetku sedemdesetih let povzročilo odporniško gibanje, ki so ga golanski Druzi organizirali skupaj s sirsko armado. Gibanje je izvedlo nekaj drznih akcij, vendar je pozneje zaradi slabe organiziranosti, predvsem pa zaradi moči izraelskih okupacijskih čet, prenehalo delovati. Pravzaprav ga je zaustavila obširna izraelska ofenziva, ki se je končala tako, da se je za zapahi znašlo 150 Druzov. Kakih dvajset jih je še vedno v zaporu, kjer se borijo za to, da bi jih izraelske oblasti priznale kot »arabske« in ne kot »druzovske« zapornike.

Najbolj znan med temi jetniki je najbrž šejk Abu Adnan, ki ga cenijo po vsej Palestini. V nekem od srečanj z novinarji, ki so mu ga dovolili Izraelci, je takole orisal občutke sirskega prebivalstva Golanskega višavja: »Do Izraelcev kot do ljudi ne čutimo nobene jeze, ne prenesemo pa, kako z nami ravna izraelska vojska!«

Glede izraelskega snubljenja golanskih Druzov in izraelskih trditev, da obstaja »druzovska tradicija« na Golanu, pa je govoril takole: »Niti slučajno ne obstaja kaj takega kot druzovska tradicija ali druzovska kultura. Mi smo res verska sekta, ki izhaja iz islama, toda naša tradicija je arabska in prej kot Druzi, smo Arabci. Na Golanu živimo Arabci!«

Toda Izraelci ravnaajo po svoje in iz svojih interesov. Na osebnih izkaznicah, ki jih morajo nositi vsi arabski prebivalci Golanskega višavja, piše: Verska izpoved: Druz; Nacionalnost: neugo-

tovljiva. Torej po mnenju Izraela Druzi niso niti Arabci niti Sirci.

Izolacija Arabcev

Golanski Druzi in pripadniki Alavitov (tudi islamska sekta) torej želijo in hočejo ostati Arabci in Sirci. Pri tem so razumljive njihove želje po stiku z drugimi Arabci in s svojci. Celih deset let po okupaciji izraelske oblasti niso hotele niti slišati

pojitev Golanskega višavja poudarjala predvsem dva – takoimenovane zgodovinske, oziroma biblijske pravice »vrnitve na vsa območja obljubljenе dežele« ter varnostni oziroma strateški element.

Podobni argumenti, ki jih je težko jemati resno, so imeli v samem Izraelu dovolj velik učinek, da se je gibanje za priključitev okupiranih arabskih ozemelj naravnost razmahnilo. Za »razširitev

Poslanci v knesetu navdušeno dvigujejo roke za priključitev Golanskega višavja. Drugi z desne je premier Menahem Begin.

o tem, da bi Golancem dovolile stike s svojci iz Sirije. Prvo takšno srečanje je bilo šele pred tremi leti pri eni izmed petih preostalih vasi – Majdal Shamsu, ki je le kakih 200 m od meje s Sirijo, oziroma od tamponskega območja, ki ga med sirskimi in izraelskimi silami nadzorujejo mirovne čete Združenih narodov. Toda to prvo pretresljivo srečanje svojcev po desetih letih je bilo opravljeno le prek – zvočnikov.

Blizu Majdal Shamsa so lani zgradili dve koči, kjer pripadniki Rdečega križa vsakih štirinajst dni organizirajo kratke obiske. Toda to je dovoljeno le redkim izbrancem, tistim predvsem, ki so poslušni, oziroma »kooperativni« z izraelskimi oblastmi.

Palestinski tednik Al Fajr je pred dvema mesecema opisal primer nekega Druza, ki mu je bilo dovolj postopkov izraelskih oblasti. Te so mu namreč že ničkolikokrat zavrnile prošnjo, da bi se videl s tremi sinovi na sirski strani. Tako se je v obupu odločil in se preprosto skrivaj »sprehodil« na sirsko stran meje ter obiskal sinove. Toda ob vrnitvi so ga Izraelci aretirali ter mu zaradi »infiltriranja« dosodili 10 mesecev zapora.

Sicer pa imajo Izraelci vedno pripravljen naslednji odgovor vsem Druzom, ki se pritožujejo zaradi zavračanja prošenj: »Če vam tu ni všeč, lahko vedno poberte sila in kopita!«

Argumenti aneksije

Izraelska vlada je med različnimi »argumenti« za pri-

izraelskih zakonov« na Golansko višavje niso bili samo izraelski koloni, ki jim je aneksija zagotovila prihodnost; kot je pokazala nedavna anketa, je aneksijo podprlo kar 68 odstotkov vseh Izraelcev. Petico z zahtevom o priključitvi pa je podpisalo 750.000 ljudi, se pravi 25 odstotkov odraslega prebivalstva Izraela!

Simbol okupacije in priključitve Golanskega višavja – Izraelski vojak pod Davidovo zvezdo.

Ali gre za trenutno zaslepljenost, za predajanje utvaram, ali pa za nadaljnjo brezupno radikalizacijo židovskega naroda, o tem neče uganiti nihče. V vsakem primeru se glasovi redkih razumnikov v izraelski družbi izgubljajo v poplavi nesmisla. Ideja o ustanovitvi »Eretz Izraela« – velikega Izraela, ki bi se raztezal od Evfrata do Tigrisa, kot je zapisano v stari zavezi, pa očitno dobiva vse več privržencev.

Jože Plešnar

Golansko višavje je zelo rodovito, primerno za živinorejo in kmetijstvo. Tu pridelujejo po vsem Bliznjem vzhodu izredno cenjena »golanska jabolka«.

zakone tudi na okupirano območje Golanskega višavja. Najbolj prizadeta – Sirija – je ogorčeno komentirala, da je Izrael s tem ukrepom prekršil premirje in da je torej konec prekinitve sovražnosti med državama.

V lepi, jasni, toda mrzli zimski noči med 14. in 15. decembrom so medtem v 31 židovskih naseljih po vsem Golanu navdušeno slavili. Premiera Menahema Begina so povzdigovali v nebo ter ga razglašali za največjega židovskega junaka vseh časov. Kako tudi ne, njegova poteza jim je zagotovila bodočnost: Golansko višavje ne bo nikoli predmet morebitnega barantanja na mirovnih pogajanjih in torej jih ne bo mogla doleteti podobna usoda kot njihove rojake na Sinaju, ki se bodo morali skupaj z izraelsko vojsko v nekaj mesecih umakniti, kot to zahteva mirovna pogodba med Izraelom in Egiptom.

Najbrž ni bilo nikogar med skoraj 7000 židovskimi koloni, ki bi tisto noč zatislil oči. Odmevi židovskega slavlja so se plazili po ulicah in zidovih hiš petih še preostalih arabskih naselij, kjer živi kakih 15.000 ljudi. Tudi tu skoraj nihče ni zatislil oči, ne zaradi hrupa, ki so ga zganjali

ski višini 500 m dviguje proti Jebal al Shaikhu, ki meri nekaj nad 3000 m.

Na tem območju, primer-nem za kmetijstvo in živinorejo, je pred okupacijo živel okrog 130.000 Arabcev, predvsem Druzov in Alavitov, med njimi tudi 18.000 palestinskih beguncev. Zmagovita izraelska armada je po zavzetju višavja junija 1967 takoj začela uresničevati vnaprej pripravljen načrt, katerega cilj je bil izgnati celotno sirsko prebivalstvo. Lotila se ga je temeljito – z buldožerji. V nekaj dneh je izraelska vojska razvalila z zemljo 77 arabskih vasi, med njimi tudi pokrajinsko središče Quneitro.

15.000 Sircev je na Golanskem višavju ostalo takorekoč slučajno: živeli so namreč v petih odročnih, težko pristopnih vaseh, kamor je izraelska vojska prišla šele nekaj dni po koncu vojne, najbrž brez buldožerjev in zadostnih količin razstreliva in tako je teh pet vasi – štiri druzovske in ena alavitska – prestalo tisto najhujše obodbe neusmiljenega izraelskega zmagoslavja in ostalo nedotaknjenih do danes.

Z buldožerji so prišla tudi druga »pravila«. Izrael je ta-

Ob 40-letnici igmanskega marša

Trajen pomnik junaštva

Podvig proletarcev januarja 1942. leta, ko so pri temperaturi minus 32 stopinj premagali strmi in v sneg zaviti Igman, je ostal svetel primer partizanskega junaštva, vztrajnosti in neuklonljive morale, kakršnih je bilo malo v zgodovini vojn. Govori nam o izredni vzdržljivosti, moči, in nadčloveških naporih borcev narodnoosvobodilne vojne v premagovanju podivjane narave.

Z delom 1. proletarske brigade se je vrhovni štab NOV in POJ 18. in 19. januarja, v času II. sovražne ofenzive, premaknil z Romanije na Jahorino, glavna brigada s štabom pa je po končanih operacijah v vzhodni Bosni dobila nalogo, da se iz vasi Knežev in Gajevo premakne v področje Foče. V dogovoru z glavnim štabom NOV in PO Bosne in Hercegovine je štab 1. proletarske brigade sprejel odločitev, da se na to območje prebije po daljši poti – od Gajeva pri Olovu preko Sarajevskega polja, planine Igman, Trnova, Kalinovika do Foče. Po globokem snegu so šli v surovi zimi na marš, dolg okrog 100 kilometrov, trije bataljoni brigade z glavnim štabom in pokrajinskim komitejem KP za Bosno in Hercegovino.

Proletarci so na pot krenili 25. januarja 1942. leta. V prvi noči je brigada prišla do vasi Visovac. V neki majhni hišici je komisar 1. proletarske brigade Filip Kljajić-Fića imel kratek sestanek z vsemi komandirji, na katerem je med drugim tudi dejal, da jih pot vodi naproti sovražniku, lakoti in težki zimi. Od vseh je zahteval, da s položajem podrobno seznanijo vse bor-

ce, da bi se pripravili na napore in težke naloge, ki so jih čakale.

Drugo etapo, do vasi Grabljive njive, je brigada prehodila v noči od 26. na 27. januar in nadaljevala pot preko Jošanice. Dolga kolona, 720 izčrpanih, slabo obutih, napol bosih in lačnih proletarcev, med katerimi je bilo tudi 50 ranjenec, je hitela po zahodnem robu Sarajevskega polja, med sovražnimi postojankami, preko Blažuja, Igmana, Trnova, Kalinovika k Foči.

V vrtincu ostre zime

Nastopila je najtežja etapa marša. V koloni po eden, v največji tišini, z izdvojeno predhodnico, po strmih in zaledenelih pobočjih, v snežnem neurju, pri temperaturi minus 32 stopinj se je brigada prebijala v naročje zasneženega visokega Igmana. Sovražnika ni bilo blizu, zato pa je ostra zima pritiskala vse bolj surovo. V slabo oblečeni in do skrajnosti izčrpani koloni je bilo le malo borcev, ki so imeli plašč. Okončine so otrdele od mraza, prsti na rokah so se kot

magnet lepili na zamrznjeno orožje.

Toda navkljub divjanju narave in telesni onemoglosti se je dolga kolona, iz katere so neslišno izginjali obnemogli in zmurnjeni konji, njihov tovor pa so si oprtali borci, plazila čez zaledeneli Igman. Postankov ni bilo, »bela smrt« bi takoj pokosila obnemoglega. Na predvečer 28. januarja je kolona 172 premrzlih tovarišev dospela v Presjenico pri Trnovu, malo kasneje pa je po 32 urah pospešenega in naporenega marša, skozi snežno golgoto, brez dvanajstih borcev, umrlih na poti, brigada prišla v osvobodeno Fočo. Tukaj se je ob pomoči prebivalstva v improvizirani »igmanski bolnišnici« začela borba za rešitev pomrznjenih.

Veliko skrb za ranjence in pomrznjene borce so imeli tovariši iz vrhovnega štaba, še posebej tovariš Tito, ki je bil takrat v osvobodjeni Foči. Zdravniki so bili enotnega mnenja, da je zdravstveno stanje pri večini pomrznjenih borcev zelo resno. Hude zmrzline, predvsem prstov na rokah in nogah ter ušes, so se ognojile in začela je groziti nevarnost gangrene, tetanusa in – smrti. Zdravniki so bili prisiljeni, da brez najosnovnejših medicinskih pripomočkov amputirajo pomrzel dele telesa. Ni jim preostalo drugega, kot da kosti režejo z navadnimi noži in žagami, »na živo«, brez uporabe anestezijske in morfine. Sanitetno osebje je vložilo največje napore za rešitev

pomrznjenih proletarcev. Prenašanje bolečin pa je še enkrat pokazalo partizansko hrabrost in vzdržljivost.

Zdravljenje in okrevanje pomrznjenih proletarcev je v »igmanski bolnišnici« trajalo mesec-dva, potem pa so se nekateri priključili drugim borbenim enotam NOVJ, večina pa se je vrnila v vrste 1. proletarske brigade, s posledicami in spomini na težko in usodno dramo januarske noči igmanskega marša. V zgodovini našega narodnoosvobodilnega boja je igmanski marš ovekovečen kot **legendarni podvig proletarcev**, podvig, ki je novim borcem v NOB služil kot neizčrpen vir navdihov, partizanske hrabrosti, vzdržljivosti in junaštva. To je bil izraz osmišljene partizanske taktike, manevrskega podviga, pa tudi presenečenja, izpit zavesti in samoodrekanja proletarcev, kar vse zasluži trajno spoštovanje.

V naših hotenjih in vizijah moči in odpora oboroženega naroda v strategiji in konceptiji splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite je igmanski marš ostal **trajen svetilnik borbenih hrabrosti**, vztrajnosti in požrtvovalnosti borcev naše narodnoosvobodilnega boja, ki so se uspešno ubranili pred okrutnim sovražnikom, prav tako pa tudi pred podivjanostjo narave. Primeri takega junaštva so redki v zgodovini vojn.

S. Nikolić

»Očka partizan«

Dvaindvajsetega januarja 1982 praznujejo prebivalci Sempasa 60-letnico revolucionarnega boja in zanimive volilne zmage. Tega dne so se namreč vršile občinske volitve na vsem Primorskem, ki ga je Italija zasedla po prvi svetovni vojni. Takrat so šempaski delavci in kmetje izbojevali prvo pomembno bitko na političnem področju. Komunistična kandidatna lista je na teh volitvah zmagala z dvotretjinsko večino. Za prvega komunističnega župana je bil z veliko večino glasov izvoljen revolucionar-komunist Jože Hrovatin-Sele. Kmalu po prevzemu državne oblasti je fašizem izgnal iz občinskih uradov Hrovatina in vse druge komunistične odbornike. Namesto njega so postavili komisarja. Fašisti so mu sicer ponudili župansko mesto, a le pod pogojem, da se vpiše v fašistično stranko in da bo občino vodil po državnih fašističnih zakonih. Hrovatin, ki se nikoli ni nikogar ustrašil, je z nasmeškom zavijal svoje košate brke in z odločnim »ne« zavrnil lepo ponudbo, ki mu jo je fašistični režim ponujal. »Moje ideje ne bom nikoli zatajil!« jim je odgovoril.

Takoj po prvi svetovni vojni, v letu 1919, je spoznal solkanskega prvega revolucionarja Jožeta Srebrnič-Jurista in se z njim povezal v borbi za socializem. Skupaj sta organizirala zelo živahno revolucionarno gibanje po vsem Goriškem. Ustanovljala sta socialistične sekcije (komunističnih takrat ni bilo). V letu 1921, po razkolu socialistične stranke, sta bila oba najbolj aktivna in uspešna agitatorja za kolektiven prestop socialistov v novo ustanovljeno komunistično stranko. To jima je sijajno uspevalo, saj so na vsem Primorskem, razen v Trstu in

Gorici, celotne socialistične sekcije prestopile v komunistično internacionalo. Izostali so le redki posamezniki, stari vodilni člani, ki so potem popolnoma opustili politično delo. Na njihova vodilna mesta so prihajali novi, mladi, bolj revolucionarni fantje in moške. Zlasti so se odlikovali tisti, ki so bili kot avstrijski vojaki v ruskem ujetništvu. Od tedaj ni imel naš Jože več miru pred fašističnimi zasledovalci in preganjalci, saj je več kot pol svojega življenja, od leta 1920 do 1943, preživel v fašističnih zaporih in internacijah. Razpad in konec italijanske vojske je dočakal kot politični interniranec na otoku Ustica. Takoj ko je dobil zvezo, je vstopil v 3. prekomorsko brigado in se je v njenem sestavu bojeval vse od otoka Visa do Trsta in Gorice. Bil je eden najstarejših borcev partizanov. Imel je veliko košato brado, zato so mu dali partizansko ime »Očka partizan«. Pri vseh je vzbujal pozornost in spoštovanje.

Ko se je v poletju 1945 demobiliziral vrnil v svoj domači kraj, je nadaljeval z gospodarsko-političnim delom za čim hitrejšo obnovitev porušene domovine. Bil je vzor in ugleden kašpot mlajšim borcem in delovnim ljudem do zadnjih dni svojega življenja. Umrli je v letu 1947 in je bil pokopan na domačem pokopališču z vsemi vojaškimi in civilnimi častmi.

Krajani Sempasa so se dogovorili s predstavniki komiteja konference ZKS v Novi Gorici, da bodo v spomin na te dogodke in na velikega revolucionarja, prvega komunističnega župana v Sempasu, postavili na zadruženem domu primerno spominsko obeležje in tako počastili spomine na težke revolucionarne čase.

K. A.

Tone Kebe

Notranjski
padli
in umrli
prvoborci

Take akcije so bile velikokrat povezane s partizanskimi akcijami (napad na Lož in na Bezuljak). Ob napadu na Bezuljak je narodna zaščita na Rakeku izvedla improviziran napad na Rakek, da bi preprečila pomoč italijanske vojske.

Na strani 34 Notranjskih listov II piše, da so se pri narodni zaščiti na Rakeku izkazali bratje Pirc, Tone Bavec, Tone Krajc, Dušan Zorc...

V neki taki akciji rezanja žic – pripoveduje Ivan Suvorov z Rakeka – sta s Tonetom Krajcem sodelovala v smeri Zelš in Cerknice. Ko sta se vračala, je bilo težko prestopiti žično

pregrado, obiti stražo in bunkerje. Počasi in previdno sta se približala šolskemu poslopju, kjer je bila italijanska straža. Tone Krajc se je priplazil čisto blizu stražarja in ga s pištolo »vpihnil«. Neverjetno, a resnično! Italijani so našli ustreljenega stražarja, a nad ljudmi niso izvajali nikakršnih represij. Morda so hoteli prikriti svojo nepazljivost?!

Anton Vatovec z Rakeka pravi, da je s Tonetom Krajcem delal še pred aretacijo. Krajc je bil glavni organizator na Jelincičevi žagi. Partizansko literaturo je dobival prek železničarjev celo iz Ljubljane.

Marcel Kronegger (medvojni aktivist na Rakeku) izjavlja, da sta s Tonetom Krajcem sodelovala pri razmnoževanju partizanskega čtiva. Pravi, da sta imela aparat za natiskovanje skrit pod Zagarjevo lokomobil (lahko da se je zmotil, kajti Krajc je bil tedaj zaposlen na Jelincičevi žagi – op. p.) in tam mu je Krajc pomagal pri razmnoževanju literature. Potlej je Kronegger odnesel aparaturo v transformator v Dolenjo vas, kjer je do aretacije 11. marca 1942 natiskoval sam. Prav tedaj je šel skupaj z Jožetom Pircem v Trst nabaviti nov stroj. Ko sta ga že odnesla iz trgovine, so ju aretirali. Obsojena sta bila na dvanajst let zapor.

V internacijo

Partijsko in aktivistično delovanje Toneta Krajca ni ostalo skrito. Že prej so se pojavili italijanski ovađuhi, ki so obveščali svoje gospodarje o delovanju OF. Nekaj so jih partizani najstrožje kaznovali. Po marčnem masovnem odhodu v partizane so bile oči okupatorja še bolj na preži. In tako so na rakovškem območju pričeli z masovnimi aretacijami, poleg tistih, ki so jih opravili že prej. Med prvimi so 29. junija 1942 pobrali oba Toneta Krajca, starejšega in mlajšega, ki je tudi deloval na terenu. Transport aretiranih se je zau-

stavil v taboriščih Padove, Renicija in Trevisa. Nekateri izmed taboriščnikov so bili v dveh ali treh taboriščih. Oba Krajca sta bila pripeljana v Padovo, z njima pa še Lojze in Mološ Vrabec, Jože Kovšca, Anton Vatovec, Leopold Bajt, Franjo Tavčar, Alojz Opeka, Viljem Kunst in Cene Vipotnik, oba profesorja na meščanski šoli in še nekaj domačinov. V Padovo je bil dodeljen še profesor Rajko Kiauta iz Planine, dr. Ahčin iz Ljubljane in neki podpolkovnik iz Zagreba.

Polde Bajt z Rakeka, ki je bil interniran v Padovi pove, da je bil v taborišču formiran nekakšen vojaški komitet, v katerem so bili: Tone Krajc z Rakeka, dr. Ahčin iz Ljubljane, profesor Rajko Kiauta iz Planine in še nekateri drugi. Omenjeni komitet je vodil organizacijo v taborišču in je zastopal interese internirancev pred kazniško upravo.

* V okviru tega odbora (komiteta) so imeli organizirano samopomoč, kamor so se stekale dobrine, ki so jih posamezniki dobivali v paketih. Tja se je stekal tudi denar. Tone Vatovec z Rakeka pove, da je bil vodja te samopomoči Kiauta, zelo aktivno pa je v njej sodeloval Tone Krajc. Kot komunist je hotel na vsak način vpeljati solidarnost in dajati pomoč zlasti tistim internirancem, ki niso imeli nikogar, da bi jih oskrboval s paketi in z denarjem.

Profesor Rajko Kiauta (živi v Ljubljani) pove, da je imel njihov taboriščni odbor OF zelo na široko zasnovane naloge. Pridobili so še celo nekega italijanskega poročnika, ki jih je povezoval z italijanskim odporniškim gibanjem v Padovi. Z njegovo pomočjo so od neke dobili radio, ki so ga imeli skritega v odtočnem kanalu in prestrezali poročila o pohodu in o uspehih zaveznških sil. Seznanjeni so bili tudi z dogodki po padcu fašizma in so nestrpnost pričakovali kapitulacijo Italije.

Ko se je to zgodilo, se je delegacija interni-

rancev napotila h komandantu taborišča, polkovniku, da bi jim izročil orožje in da bi se skupno borili proti nemškimi enotam. Na njihovi strani je bil tudi omenjeni poročnik. Polkovnik pa je okleval in Nemci so zasedli mesto. Skozi okna so po ulicah opazovali premikanje vojaških postav in sprva so mislili, da so prišli angleški osvoboditelji. Razočarano so spoznali nemške korake, ki so se bližali taborišču. Takoj so prevzeli upravo in nadzor nad taboriščem in odbirali bivše italijanske stražarje za nadaljnje službovanje. Preizkušali so jih tako, da so tiste, ki so se takoj odločili za vstop v vrste nemške vojske in policije odbirali na desno stran, druge pa na levo. Med tistimi, ki so odklonili sodelovanje, je bil tudi omenjeni poročnik. Za usodo »levih« niso zvedeli, med »desničarje« pa so se postavili samo bivši fašisti.

Cez kakšen dan so vse internirance naložili na vlak, nam dali za nekaj dni suhe hrane) nadaljuje s pripovedovanjem Rajko Kiauta (in nas odpeljali v neznano. Najprej smo krenili proti severu proti nemški meji čez Linz in dunajsko Novo mesto na Madžarsko, od tam pa proti jugu v Zagreb. Zakaj so to delali, še danes ne vem. V Zagrebu so nas »iztovorili« in razmestili v neke prostore. Tu se mi je ponudila možnost pobega in niti za hip nisem pomišljal. Ze omenjeni podpolkovnik, ki je ušel prej, me je prestregel na zagrebških ulicah in mi preskrbel dovolilnico za potovanje v Slovenijo. Srečno sem se pripeljal v Ljubljano...) Podatki profesorja Radka Kiaute).

Tone Vatovec je bil iz Padove izpuščen še za časa italijanske uprave s posredovanjem Ivana Štrajharja, župnika iz Cerknice. Morda je bil takrat izpuščen še kdo?...

Po nekaj dneh je vlak z interniranci krenil iz Beograda proti Ljubljani. V Zidanem mostu je uspelo pobegniti bratoma Franciju in Rafku Logarju iz Cerknice in sta se takoj odpravila v partizane. (Podatek Albin Logar)

Podeljevanje spominskih priznanj na Tržaškem

V počastitev 40-letnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda je vodstvo Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije sklenilo podeliti spominske značke vsem, ki so se aktivno udeležili osvobodilnega boja v letih 1941-1945. Ker se je te zgodovinske borbe udeležilo tudi ogromno število primorskega ljudstva, ki je po zmagojavni osvobodilni vojni ostalo izven meja matične domovine, je podeljevanje spominskih značk za služenjem aktivistom teh krajev prevzelo Združenje aktivistov osvobodilnega gibanja na Tržaškem ozemlju.

Z delom, oziroma s podeljevanjem spominskega priznanja – značke in poimenske diplome, je Združenje pričelo 28. novembra 1981 v Dolinski občini. Slovesnosti, ki je bila v občinskem gledališču »France Prešeren« v Boljuncu pri Trstu, se je udeležilo res mnogo ljudi iz vseh tamkajšnjih vasi, predvsem predstavniki krajevnih družbenopolitičnih in kulturnih ustanov, ter iz matične domovine. Nadvse razveseljevalo pa je bilo sodelovanje šolske mladine, ki je s tem pokazala, da je seme, ki so ga med osvobodilno vojno sejali današnji slavljenci, dobro vzklilo ter jamči za nadaljnji obstoj idealov, za katere so se borili v vrstah OF.

Da bi bil program te

proslave lep in bogat, so poskrbeli domači pevski zbori, godbe in recitatorji, ki so s svojimi odličnimi nastopi dali tem edinstvenim prireditvam pečat splošnega ljudskega slavlja.

Na vseh dosedanjih podeljevanjih priznanj je slavljenec, razne predstavnike in vse prisotne pozdravila predsednica Združenja tov. Neva Lukeš, ki je izrecno poudarila, da prejemajo priznanja vsi tisti, ki so s svojim delovanjem v zaledju pomagali partizanom, da so lahko vodili svojo uspešno borbo do končne zmage. Koliko neustrašnih kurirjev in kurirk bi lahko našli v naših vrstah, koliko hiš, ki so dajale zavetje partizanskim borcem, koliko obveščevalcev, koliko takih, ki so imeli v svojih hišah bunkerje, majhne tiskarne, kuhinje za borce itd. Vsem tem so se imeli partizani zahvaliti, da so lahko vzdržali boj z veliko močnejšim sovražnikom, vsem tem gre hvala, da je naš narod kot en sam mož občutil pomen te enotne, enkratne borbe proti sovražniku, ki ga je bilo treba premagati, če smo hoteli živeti in kot narod obstajati.

Vsi nagrajenci, in bilo jih je res mnogo, so z velikim zadoščenjem in tudi ponosom sprejeli ta spominska odličja, čeprav

skromna, saj so jim dokaz, da se jih matična domovina vedno spominja ter jim je hvaležna za njihov delež v težki borbi za svobodo.

Uspeh vseh dosedanjih proslav ob podelitvi spominskih značk pa je tudi ponoven dokaz, da obstaja med bivšimi borci in aktivisti v zamejstvu velika navezanost na narodnoosvobodilno borbo, na njene ideale in na žrtve, ki so v tej borbi padle. Velika udeležba domačih prosvetnih in kulturnih društev z nastopi pevskih zborov, recitatorjev, godbe na piha, predvsem pa množična udeležba šolskih otrok je pokazala, da so praznovanje aktivistov ob podelitvi spominskih značk občutili vsi prebivalci, ki so tako pripomogli, da so postale prireditve ob podelitvi teh priznanj resnični praznik za vse – od najmlajših pa do najstarejših.

Podelitvam spominskih značk v Dolini, Križu pri Trstu, Nabrežini in Proseku – Kontovelu bodo sledila v prihodnjih tednih podeljevanja omenjenih odličij v Trebčah, Opčinah, Zgoniku ter v Trstu, kjer bo, kot je predvideno, zaključna slovesna proslava v čast vsem aktivistom Osvobodilne fronte na Tržaškem ozemlju.

Lado Premru

Naši znaki

Gorenjsko borčevsko priznanje

Danes predstavljeno borčevsko priznanje z Gorenjske je prava paša za oči. Iskreno lahko zapišemo, da bi se približalo popolnosti, če bi bila namesto zaporednih števil na zadnji strani medalje vgravirana imena nosilcev. Kljub temu pa je tudi takó priznanje zelo lepo in skrbno oblikovano.

Medobčinski svet ZZB NOV za Gorenjsko je – kot je ljubeznivo pomagal s podatki tovariš Ivan Saksida – leta 1980 sprejel sklep o podeljevanju posebnega priznanja. Sprejet je bil pravilnik, kjer je določeno, da bodo priznanja vsako leto podeljena najbolj prizadevnim posameznikom, organizacijam in skupnostim na področju ohranjanja in razvijanja vrednot narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije. Domenili so se, da bodo ob 40-letnici vstaje podelili večje število priznanj, v naslednjih letih pa po 5 do 10 v vsaki gorenjski občini. Prvega julija 1981 je bilo na Brdu pri Kranju podeljenih 24 priznanj najbolj prizadevnim gorenjskim aktivistom in borcem NOV, ki so med in v povojnem obdobju največ doprinesli k revoluciji in revolucionarni preobrazbi Gorenjske. V imenu MS ZZB NOV je priznanja podelil predsednik sveta Jože Ulčar.

Značke je uspelo likovno oblikoval umetnik Jaka Torcar z Jesenic. Sprejaj sta glavi borca in borke ter napis, na zadnji strani pa – ki je na naši fotografiji ni mogoče videti – je upodobljen spomenik dražgoški bitki. Medalja na sliki ima številko 498 in jo je dobila Angela Vidic-Vlasta, sekretarka OK ZKS Radovljica. Dodajmo, česar tudi ni videti na fotografiji, da visi medalja na traku v slovenskih narodnih barvah. Odličja je izdelala

delavnica Cankar v Ljubljani, pismene diplome o podelitvi pa radovljiška tiskarna. Izdelanih je bilo skupno 630 znakov in 630 diplom.

Zaradi jubilejnega leta je bilo ob 40-letnici ustanovitve OF slovenskega naroda in 40-letnici vstaje podeljeno večje število priznanj, v bodoče bo vsakoletna številka občutno nižja.

Po prvem letu podeljevanja si je mogoče ustvariti že določeno sliko. Priznanja podeljujejo občinski odbori ZZB NOV in po predvidevanjih bo število vseh izdela-

delavnic občine in 3 izven občine. V bodoče bodo ob dnevu borca podelili letno največ pet priznanj. Na Jesenicah so razpolagali s skupno 120 priznanji, od tega so jih podelili 40. V bodoče bodo podeljevali samo štiri ali pet priznanj letno. V Skofjo Loko je prišlo 120 medalj. Podeljenih je bilo 48 priznanj ob 22. juliju, dnevu vstaje slovenskega naroda. Tako je bilo v prvem letu podeljevanja skupno podeljenih 266 priznanj. Teh posebnih priznanj niso dobili samo posamezniki, pač pa so jih za svoj

Sprednja stran medalje medobčinskega sveta ZZB NOV za Gorenjsko.

nih medalj zadoščalo za približno deset let. Leta 1981 so v občini Radovljica podelili ob dnevu borca 63 priznanj. V Kranju so prav tako ob dnevu borca podelili 73 priznanj, skupno so jih nabavili 200. V bodoče bodo podeljevali največ od 6 do 10 priznanj na leto. Tržič je nabavil 60 priznanj. Prva slovesna podelitev je bila 3. julija v soli heroja Bračiča. Podeljenih je bilo 18 priznanj, od tega 15 v

prispevek pri razvijanju vrednot narodnoosvobodilnega boja dobili tudi nekateri delovni kolektivi. Kadrovskim komisijam pri občinskih odbori ZZB so posredovale svoje predloge za priznanja krajevnih organizacij ZZB. Ob koncu lahko zapišemo, da bo prav gotovo to lepo priznanje tudi na svoj način prispevalo k prenašanju izročila zgodovine v naš čas. Janez J. Švajncar

Pobeg iz viške šole

V Ljubljani so Nemci interniranec strpali v poslopje sedanje gimnazije na Viču, ki je ograjena z železno ograjo. Postavljeno so imeli zunanjo stražo, vendar je iz šole pobegnilo nekaj internirancev. Težko je reči, zakaj Nemci niso imeli ljudi bolj zastražene.

Po podatkih, ki so jih dali Franc Krajc z Rakeka (sin Toneta Krajca) Tone Vatovec in Polde Bajt, so z rakovskega konca ušli: oba Krajca, oba Vrabca, Janez Demšar, Polde Bajt, Jože Bombač (ni povsem preverjeno), Jože Kovšca in še nekateri drugi.

Polde Bajt in Janez Demšar sta se prebila na Rakek, Krajca, Vrabca in Jožeta Kovšca pa so se skrili pri zanesljivih ljudeh v Ljubljani in čakali za odhod v partizane.

Poldeta Bajta so spravili čez ljubljansko žico v lokomotivi kot kurjača, mu posadili železničarsko kapo in ga namazali s sajami. Pri tem je pomagala aktivistka v Ljubljani Maca Gruden, ki je prej dolgo let živel na Rakeku. Bajt pravi, da so se za odhod v partizane odločili bolj mlajši ljudje in partiji.

Pri Maci Gruden v Šiški sta se skrivala Lojze in Miloš Vrabec, s katerim se je že od prej dobro poznala.

Oba Krajca sta se zatekla prav tako v Šiško, kjer je bila pri trgovcu Medenu zaposlena kot sobarica Zinka Pate, sestra od Tonetove žene Nežke. Tu sta ostala najmanj 14 dni (izjava Zinke Pate) in skrb zanju je prevzela sama.

Kam se je zatekel Jože Kovšca z Rakeka, ni pojasnjeno. Je edini od preživelih borcev, ki bi lahko opisal nadaljnjo pot Toneta Krajca, v katerih bitkah sta sodelovala, v kateri enoti sta bila, saj sta bila skupaj vse do Tonetove smrti na Pokljuki. Žal bo ta, najbolj zanimivi del Krajčevega partizanovanja osiromašen in netočen, ker Jože Kovšca, kljub večkratni obljubi in trikratnem obisku na njegovem domu v Cerknici, do tega nadaljevanja ni

poslal pisnega prispevka. Če to ni soril v treh mesecih, bo morda dopolnil ta zapis po izteku z lastnim prispevkom.

Čez ljubljanski blok v partizane

Po pripovedovanju Franca in Nežke Krajc z Rakeka (Nežka je bila v letu 1944 odpeljana v internacijo) in Zinke Pate iz Ljubljane, so se tisti, ki so se po pobegu iz viške šole zatekli k zaupnim ljudem in se pripravljali za odhod v partizane, zbrali v neki gostilni v Šiški. Tja so prihajali ob določeni uri po predhodnem obvestilu terenskih aktivistov. Maca Gruden, ki je stanovala nekje v Šiški pove bolj določeno, da je bil zbor v gostilni »Majolka«. Gruđnova je bila določena za obveščanje vseh pobeglih, ki so se skrivali pri zaupnih ljudeh, da se zberejo v omenjeni gostilni. Nadaljnjo skrb za prehod čez žično mejo so opravili drugi aktivisti. Zaradi bolezni (pravkar je prišla iz bolnišnice) ni mogla podrobneje raziskati vso zadevo s prehodom čez blok, spominja pa se, da je tja zagotovo pripeljala Lojzeta in Miloša Krajca, ki sta se skrivala pri njej in da je pri celotni akciji sodelovala. Pove, da je ljudi večkrat spravljala čez blok in da je bila to le ena izmed številnih akcij.

Franc Krajc pove, da je skupina po prehodu ljubljanske žične meje kmalu padla v zasedo nekje pri Podutiku in se je razkropila na vse strani. (Najbrž jih je opazila domobranska zaseda, kajti v prvih dneh oktobra 1943 so se na dolomitskem območju že formirale domobranske enote in zopet vzpostavile svoje postojanke – op. p.)

Najbrž takrat ni nihče padel, so pa izgubili vezo med seboj. Tako je brat Tone prišel v sestav Gradnikove brigade, oče pa se je priključil tretjemu bataljonu Prešernove brigade, ki se je že vrnila na Gorenjsko. V Bataljonu je bil še Jože Kovšca z Rakeka in Tone

Kržišnik z Unca, ki je po vseh verjetnosti padel v isti bitki kot oče.

Lojze Vrabec in njegov sin Miloš sta prišla v koroške partizanske enote. Oče je padel pri vasi Luče na Koroškem poleti 1944, sin Miloš (izjava Vineta Bombača Francu Krajcu) pa spomladi 1944 tudi na Koroškem. Očetu Lojzetu borci niso hoteli povedati, da mu je padel sin, da bi ga prikrajšali za gorje, kajti končal je strašne smrti. Pri obkolitvi nekega kozolca, so ga Nemci huje ranili, potlej pa so ga zažgali in tako je Miloš umrl v strašnih mukah. Našli so le ostanke zoglonelega trupla.

Nadaljnjo Krajčevo in Kovščevo pot moram prenesti po lastni presoji (manjka prispevek edinega živega pričevalca) in po obstoječih dokumentih o Prešernovi brigadi.

Iz brošure »Primorske brigade«, ki je bila izdana ob 10-letnici ustanovitve primorskih brigad pozvemamo:

... Ko je likvidiral Turjak, je dobila brigada (Prešernova – op. p.) nalogo, naj krene na Gorenjsko...

24. septembra 1943 je brigada krenila iz Ve! Lašč preko Turjaka, Iga, Rakitne, Padeža in Ljubljanskega vrha v Dolomite, kjer je 30. septembra na Zirovskem vrhu prekoračila italijansko-nemško mejo... (Po manjših spopadih na obmejnem območju se je brigada vrnila v gorenjske hribe – op. p.) Takoj po prihodu na Gorenjsko je pričela z največimi ofenzivnimi akcijami na teritoriju Selške in Poljanske doline...

Konec oktobra 1943 sta bila vključena v sestav brigade še II. bataljon Dolomitskega odreda in del Tolminske brigade. Iz teh enot sta bila formirana še tretji in četrti bataljon... (Iz tega podatka se da sklepati, da sta bila Tone Krajc in Jože Kovšca po prihodu v Dolomite – moralo je biti v prvi polovici oktobra 1943 – najprej v Dolomitskem odredu in od tam sta bila dodeljena na novo obliko-

vanem tretjem bataljonu Prešernove brigade – op. p.)

Med nemško novembrsko ofenzivo je del brigade (II. in III. bataljon) dobil nalogo, da zaščiti evakuacijo bolnišnice iz Davče na Jelovico. Po izvršeni nalogi se je ta del zapletel v hude dvodnevne borbe v okolici Ratitovca – Pečane. Sovražnik je pri tem izgubil 80 vojakov...

Po podatkih Franca Krajca je bil njegov oče Tone Krajc v eni izmed enot tretjega bataljona politdelegat. Ob njem sta bila v tej enoti še Jože Kovšca z Rakeka in Tone Kržišnik z Unca.

Se nadaljuje

POPRAVKI

V nadaljevanju članka o revolucionarju Tonetu Krajcu z Rakeka se je vrnilo več tehničnih napak in nekaj teh je potrebno popraviti zaradi pomenskih jasnosti.

V 2. številki z dne 14. januarja bi moral biti za prvim odstavkom šestega stolpca podnapis: POLITIČNO DELOVANJE.

V 3. številki z dne 21. januarja pa je treba popraviti:

Ob koncu četrtega stolpca bi morala biti v oklepaju opomba (najbrž je bil dr. Erker – op. p.) in ne dr. Ereš.

Na začetku petega stolpca se bi moral drugi odstavek glasil: Volilna kampanja je močno zrevolucionirala (ne zrevolucija) delavce in kmečke množice...

V istem stolpcu, v tretjem odstavku bi moralo biti zapisano... med najbolj zaslužnimi Tone Krajc, ki je občutil ta utrip spajanja (ne spanja) obeh zatiranih razredov...

V šestem stolpcu, v petem odstavku je pravilno: Policijske oblasti so mu bile vedno za petami in ni (»ni« je bilo prej izpuščeno) naključje, da so ga v letu 1940 internirali v zloglasno taborišče Ivanjica.

Deset let TPPZ »Pinko Tomažič«

V soboto, 23. januarja 1982, je slavil Tržaški partizanski pevski zbor »Pinko Tomažič« 10-letnico svojega plodnega delovanja. V polni dvorani oddelka za kulturo in umetnost gledališča VERDI v Trstu je ansambel proslavil obletnico s slavnostnim koncertom pod geslom – Revolucija in glasba.

Program je vseboval mednarodne, partizanske in delavske pesmi. Bil je prirejen večeru, v katerem je zbor pokazal pod vodstvom dirigenta Oskarja Kjuder, svoj umetniški nivo. Vendar pa ta večer nismo slišali nobene pesmi brez spremljave glasbenega ansambla, kjer bi prišla do izraza ne samo njegova moč, ampak tudi zlitost in harmonija glasovnih skupin, ki jih ta 120 članski zbor ima. Mogoče bi prav Ivana Matečiča »Pjesma slobodi« zazvenela bolj prepričljivo v svoji mogočni zgradbi brez instrumentalne spremljave. Vendar to ni motilo zgradbe celotnega programa. K temu je gotovo prispevala drugače popolna skladnost instru-

mentov s pevci, ki so z zaključno pesmijo večera Rada Simonitija »Vstajenje Primorske« dvignili poslušalce, ki so jih tako nagradili z velikim aplavzom.

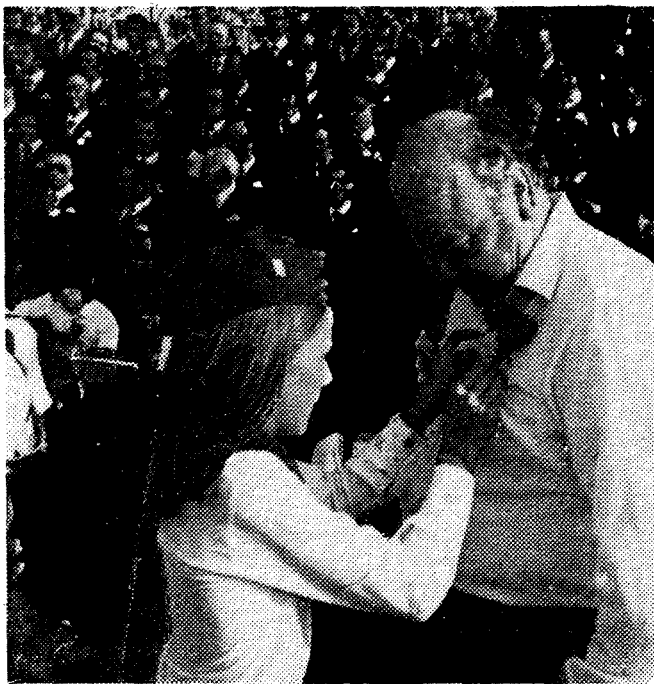
Ta večer je praznoval 35 let umetniškega in glasbenega delovanja tudi vodja TPPZ »Pinko Tomažič« Oskar Kjuder. Za svoje delo je dobil številna priznanja, kateremu se je pridružil tudi zlato odličje Partizanskega pevskega zbora iz Ljubljane. Izročil mu ga je predsednik IO Odpora PPZ tov. Vlado Zorž z besedami, da je to le skromno priznanje za velike zasluge pri širjenju in negovanju partizanskih in revolucionarnih pesmi Oskarju – partizanu – glasbeniku.

Pobrateni TPPZ »Pinko Tomažič« je ob 10-letnici delovanja prejel od pobratene ga PPZ iz Ljubljane zlato spominsko priznanje za njegovo veliko poslanstvo pri širjenju tradicij NOB in partizanske pesmi, posebno med zamejskimi Slovenci.

Za vsa priznanja se je v svojem in zborovem imenu

zahvalil organizator in nemorni dirigent Oskar Kjuder z obljubo, da so njegove mo-

či še naprej vdane glasbi, pesmi revolucije in pesmi miru v svetu.

Ustanovitelj prve zobne ekipe

Ignac Pervanje-Nace sedemdesetletnik

Nacetova ustvarjalna pot je dolga in izjemno bogata. Sodi v sam vrh organizatorjev in vodij zobozdravstvene službe v NOV in POS. Njegova zgodba začne v vasi Prapetno brdo in se sedaj nadaljuje v Ljubljani, kjer živi kot upokojeni dentist in podpolkovnik JLA.

Zaradi protifašističnega delovanja, so ga leta 1940 obsojili na tri leta konfinacije. Sredi leta 1943 je bil izpuščen. Takoj je odšel v partizane na Primorsko. S seboj je prinesel opremo za zobno ordinacijo, vendar je do začetka naslednjega leta ni uporabljal, kajti ranjenih in bolnih partizanov je bilo ve-

liko, sanitetnega osebja pa še vedno premalo. Bil je sanitetni referent v brigadah Iva-

na Gradnika in Janka Premrla-Vojka. Oktobra 1943 je pobiral ranjene partizane po

Dolomitih in jim, kot tudi za ranjence z drugih bojišč, ustanovil skrivno bolnišnico v Otaležu. Pozneje je tudi podobno bolnišnico organiziral in vodil v rojstnem Prapetnem brdu.

Potrebe so narekovale, da se v enotah ustanovi zobozdravstvena služba. To naloge so februarja 1944 zaupali zobnemu terapevtu Ignacu Pervanji-Nacetu. S pomočjo šefa sekcije za zobozdravstvo pri sanitetnem oddelku GŠS je Nace ustanovil prvo zobno ekipo v korpusu, ki je začela delovati 16. februarja 1944. Sprva je z ordinacijo obiskoval enote 31. divizije, pozneje pa tudi brigade 30.

divizije. Ker do avgusta ni bilo druge zobne ekipe, je Nace moral obiskovati vse enote in bolnišnice na ozemlju 9. korpusa. Skrbel je za organizacijo zobozdravstvene službe in hkrati nudil zobozdravstveno pomoč partizanom in civilnemu prebivalstvu. Šele avgusta mu je uspelo ustanoviti drugo zobno ekipo, septembra tretjo in do konca vojne jih je bilo kar 10.

Jeseni 1944 je bil imenovan za referenta za zobozdravstvo v korpusu. Poleg strokovnega dela je tudi skrbel za organizacijo službe, strokovno izpopolnjevanje zobozdravstvenega ka-

dra in materialno oskrbo zobnih ordinacij. Na njegovo pobudo in pod njegovim vodstvom je bil februarja 1945 organiziran prvi tečaj za strokovno usposabljanje zobozdravstvenih delavcev korpusa. Sedaj je znano, da je to bil edini tečaj v vsej NOV in POJ v času narodnoosvobodilne vojne.

Nace je dočkal osvoboditev kot šef sekcije za zobozdravstvo komande Tržaškega vojnega področja. Po končani dentistični šoli v Ljubljani, leta 1946, je ostal v JLA, kjer je do upokojitve opravljal različne in odgovorne dolžnosti v vojaškem zobozdravstvu. Kot zaveden

rodoljub, komunist, borec za svobodo slovenskega ljudstva, izjemen organizator sanitetne in v njej zobozdravstvene službe v partizanski vojski, je bil Nace nagrajen z mnogimi odličji in drugimi priznanji.

Soborci iz Skupnosti zobozdravstvenih delavcev NOV in POS mu ob visokem življenjskem jubileju želimo veliko dobrega zdravja in še veliko let v krogu najbližjih in med nami v komaj ustanovljeni organizaciji partizanskih zobozdravstvenih delavcev, kjer je priljubljen tovariš.

Dr. V. V.

Obletnica ustanovitve zobozdravstvene ekipe v Dolomitskem odredu in v brigadi Toneta Tomšiča

Dne 6. februarja bo 39 let, kar je bila v 1. dolomitskem odredu ustanovljena zobozdravstvena ekipa. Proti koncu januarja 1943 je zobni tehnik Lojze Vrhovec – Sergej zapustil ilegalno življenje v Ljubljani in se preko javke na Vrhovcih pridružil borce 1. bataljona odreda. S pomočjo dr. Rudolfa Obratčunčiča – Cedrika, sanitetnega referenta tamkajšnjih partizanskih enot, je kmalu nato nabavil najnujnejše zobozdravstvene potrebščine za opremo zobne ordinacije. Zobozdravstvena ekipa je delovala na območju 1. bataljona, ki je kontroliral napol osvobojeno ozemlje v rajonu Gabrije, Šujica, Toško čelo. V

marčevski sovražni ofenzivni Dolomitih je bil v Belški grapi Sergej hudo ranjen. Pred borbo pa je bil zakopal ordinacijo in prostor tako vestno zamaskiral, da ga tudi sam nikoli pozneje ni našel.

Konec aprila, ko so odredne enote zapustile Dolomite, je bila zobozdravstvena ekipa dodeljena Tomšičevi brigadi. S pomočjo štaba brigade in sanitetnega referenta dr. Stanka Pirca – Lojzeta je bila v nekaj dneh ponovno nabavljena oprema za zobno ordinacijo. V ekipi je bil borec kot pomočnik zobnemu terapevtu. Ordinacijo so prenašali na konju, ki ga je ekipi dodelil štab brigade. Do novembra 1943, kolikor časa je

zobozdravstvena ekipa bila v brigadi, je z njenimi enotami prehodila Notranjsko, Dolensko, Suho in Belo krajino. Zaradi pogostih premikov enote in borb so bili pogoji za delo ekipe izredno težavni. V takih okoliščinah sta iznajdljivost in dovoljena improvizacija pri delu bili nujnost. Instrumente je zobni tehnik kuhal v navadnem loncu v gozdu in redkokdaj na štedilniku v kaki kmečki hiši. Pred kuhanjem na prostem je suhljadi moral odstraniti lupino, da ogenj ne bi oddajal veliko dima, ki so ga v partizanih imeli za »izdajalca. Injekcij za izdiranje zob ni bilo, material za plombaranje in zdravljenje zob pa

v skromnih količinah. Opravljali so le najnujnejše posege. Evidence žal ni bilo, vendar sedaj vodja zobozdravstvene ekipe predvideva, da je v odredu in v brigadi sprejel nad 700 borcev in civilistov ter da je vsakemu nudil pomoč pri zobobolu ali pa pri vnetju zobnih dlesni, ki jih je v času vojne bilo veliko.

Vsekakor je učinek zobozdravstvene ekipe v obeh enotah prispeval k boljši zdravstveni usposobljenosti in moralni pripravljenosti borcev za doseganje borbenih uspehov, ki so vodili svobodi naproti.

Dr. Velimir Vulikić

Spomini še živijo

Cerkno, 27. januar 1944

Zjutraj, nekaj po 7. uri smo stali v zboru na dokaj odprtem prostoru sredi naselja. Bilo je živahno vsenaokrog, saj so delili močnik. Bil sem »prišlek«, saj dotlej še nisem bil v Cerknem. Prišel sem sam, sredi noči, in v drugem nadstropju visoke stavbe odložil svoj nahrbtnik in puško.

Tovariši, ki nam je poveljeval je iskal prostovoljca za kurirja. Brez oklevanja sem stopil korak iz vrste. Z roko je nakazal smer, češ da je tam Vojska in tja naj bi odnesel nekaj pomembnega. Čeravno sem pravkar prvič prišel iz tiste smeri, sem izustil, da poznam pot in takrat je završalo...

Napad – sovražnik – presenečenje – kaj je to mogoče – so kot blisk letele misli v meni, ki sem s porcijo močnika v rokah takoj pomislil na svoje stvari v stavbi. Kar odneslo me je vanjo in v drugo nadstropje, pograbil sem svoje stvari, v roki pa vroča posoda. Poletel sem k prvi odprtini, pa je neki glas opozarjal, ne tja, ker so Nemci. Ne vem, kako sem se znašel za obzidjem stavbe. Razparajoče je pokalo. Dum-dumke niso odkrivala sovražnika, pač pa ustvarjale negotovost. Stekel sem v smeri skupine, ki se je odmikala v grapo. Za prvim ovinkom sem vdahnil, pokalo je še kar naprej. Videl sem postave, ki so preskakovale na levi breg potoka in njihova pot v zasneženo strmino je bila zanje usodna. Padla je cela skupina.

Iz smeri Zakojce so prišli zadihani tovariši in tisti, ki je postal ob meni, je vprašal, kaj se dogaja. Oprtani je bil s trinožcem težke brede in pohitel za svojimi, ki so hoteli tovarišem na pomoč.

Kmalu je nastala tišina in začeli smo se vračati, a le tisti, ki jim je to bilo dano. Doumel sem, da se je zgodilo nekaj strašnega. Nemci so napadali partijske tečajnike, napadli so zaledno mesto, vodila pa jih je izdajalska, stokrat prekleta duša.

Naše poveljstvo je z grenkobo v srcih odločilo, da se kljub tragičnemu dogodku delo nadaljuje. Na vojaškem tečaju, ki je trajal mesec dni, smo svojo nalogo izpolnili. Odšli smo v razne smeri, v razne enote. Mene so poslali v Sebelje.

Ostal mi je spomin na ta tragičen dogodek. Spomenik šola in mali muzej, kar sem imel priliko ob izletu v Franjo videti, le za hip spomini na tiste čase. Prepričan sem, da nas je še, ki se s trpkostjo spominjamo dogodkov in bi bilo prav, da bi se temu dogodku posvetilo več pisanja. Ob tej priliki tovariško pozdravljam vse takratne tečajnike januar – februar 1944.

Ivan Poženel-Blaž
Dolinska cesta 22/i
66000 Koper

Natečaj za podelitev nagrade »Četvrti jul«

Svet fonda zveznega odbora Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne borbe Jugoslavije »Četvrti jul« razpisuje vsejugoslovanski natečaj za podelitev nagrade »Četvrti jul« v letu 1982, ki se podeljuje ob dnevu borca.

Nagrada se podeljuje za znanstvena in umetniška dela in stvaritve s tematiko NOB in socialistične revolucije v literaturi (nanaša se na mladinsko in otroško literaturo), publicistiki, zgodovinski in ostalih družbenih znanostih (vključno z učbeniki), likovnem ustvarjanju, glasbi, ustvarjanju, filmu, radiu in televiziji. Na natečaj se lahko prijavijo dela, ki so bila objavljena ali izvedena v letu 1981.

Denarna nagrada se podeljuje posameznikom, priznanja pa skupinam, znanstveni ali strokovni ustanovi, družbenopolitični ali družbeni organizaciji, organizaciji združenega dela, združenju ali društvu.

Predlogi za nagrado morajo biti dokumentirani z zadostnim številom elementov za ocenitev. Dela s področja literature, publicistike in zgodovinskih znanosti je potrebno poslati v najmanj treh izvodih.

Rok za sprejemanje predlogov je 1. marec 1982. leta. Predloge za nagrado pošiljajte na naslov: Savezni odbor SUBNOR Jugoslavije za Savet fonda »Četvrti jul«, Beograd, Bulevar Lenjina br. 6.

NAGRADNA KRIŽANKA

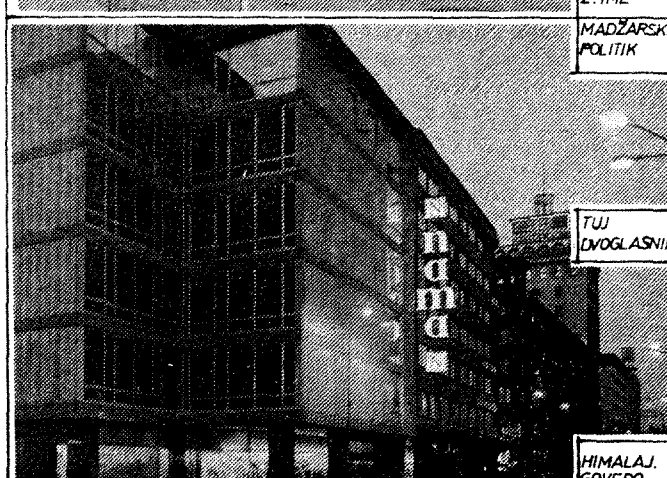
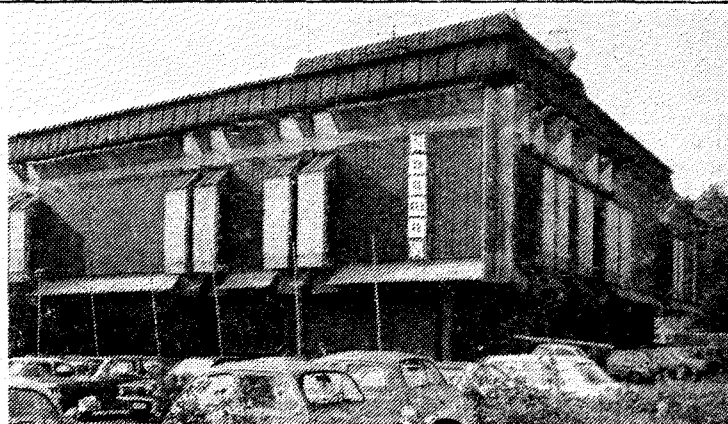
NAMA LJUBLJANA

RAZPIS NAGRADNE KRIŽANKE

Križanko, ki jo tokrat rešujete, vam je pripravil kolektiv NAMA LJUBLJANA. Obilo zabave in ugankarske vneme pri reševanju! Če boste med tistimi, ki so pravilno izpolnili vsa prazna okenca, utegnute ob žrebanju prejeti lepo knjižno nagrado Založbe Borec. Rešitve pošljite do 15. februarja na naslov Uprava TV-15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. V levi spodnji del kuverte zapišite »NAMA«.

TRGOVSKO PODJETJE
nama
LJUBLJANA

PRIPRAVLJAN
NASKRINAJ

POMLADNI
MESEC

DEL KMEČKE
PEČI

Z. PEVSKI
GLAS

POZIV

ZEMLJA

KRAT. ZA
ITAL. LIRO

MAJHNA
VEŽA

SLOVENSKI
PESNIK
LJUBOMIR
DAVIDOVIČ

POGREŠANEC

VRSTA BOJ.
STRUPA

JAŠEK

SRPSKI
PISATELJ

MARELICA

PRODNIK

JUŽNI
SADEŽ

RIMSKA
STIRI

HRVAŠKI
VIOLINIST

NOGOMETNI
KLUB

FERHAT
ABBAS

SLOV. NAR.
HEROJ

MESTO V
ETIOPIJI

SLOVENSKA
IGRALKA

SRBSKI
KNJIŽEVNIK

PANJ

GOETHEJE.
MATI

ČE

UČENJE

MESTO V
ZDA

LAZA
NANČIČ

TUJ
DVOGLASNIK

GABRIELA
ZAPOLSKA

SULTANAT
VARABIJI

NEZNANEC

SMITH

MESTO V
ITALIJI

NARODOSLO

SADEŽ

ŽABJA
NOGA

ALUMINIJ

GL. MESTO
GANE

REKA V
ANGLIJI

CHRISTOPHER
ISHERWOOD

MOLIBDEN

KOPANJE

ERBIJ

JAPONSKI
TELOVADEC

JADRANSKI
OTOK

OBOKANA
STEBRISCA

AVTOOZNA.
NEMČIJE

FIZIOLOVKA

DEBELOST

KUTINA

100 M²

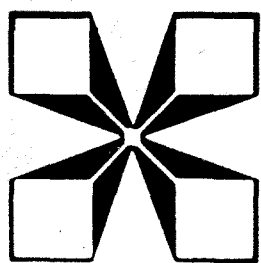

NAGRADNI KUPON

IME

PRIIMEK

NASLOV

poliks

žiri

podjetje obutvene, lesne in kovinske stroke

n. sub. o.

Stara vas 37, 64226 ŽIRI

TOZD KOVINARSTVO o. sub. o., Stara vas 37, ŽIRI, tel. 69-320, žiro račun: 51510-601-15484
TOZD LAHKA OBUTEV o. sub. o., Žiri 17, ŽIRI, tel. 69-223, žiro račun: 51510-601-15507
DSSS, Stara vas 37, ŽIRI, tel. 69-312, žiro račun: 51510-607-36290

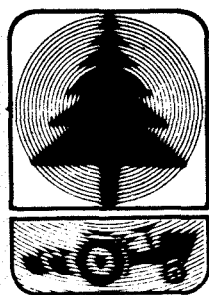
Industrija bombažnih izdelkov Kranj

ŽIRO RAČUN PRI SDK KRANJ 51500-601-10082

Telefon: centrala 24 283,
24 271, 23 755
komerciala 21 391
nabava 21 637
Brzjavke: IBI Kranj
Poštni predal: 32
Telex: 34-576 YU IBI

Industrija bombažnih izdelkov IBI – Kranj, proizvaja kvalitetne jacquardske zavese v sodobnih vzorcih in v bogatem asortimanu, dekorativne tkanine in gradle po konkurenčnih cenah.

ZAŠČITNI ZNAK –IBI« JE ZNAK KVALITETE!

**kmetijsko
gozdarska
zadruga
mercator-sora
p. o.
64226 žiri**

SOZD Mercator n. sub. o.

telefoni (064), uprava 69 340, žaga 69 330, železnina 69 262, market dobračeva 69 313, prod. reprodu. mat. 69 271, oprema rovtve (061) 768-002 ● tekoči račun pri SDK škofja loka št. 51510-10899 ● žel. postaja škofja loka ali logatec

kobla

Vabimo vas, da se z BELIM VLAKOM odpeljete na smučarski izlet pod KOBLO, znani smučarski center nad BOHINJSKO BISTRICO.

Na več kot 70 hektarih urejenih in redno vzdrževanih ter teptanih smučišč na nadmorski višini 543 do 1500 metrov je speljano prek dvajset kilometrov smučarskih prog, primernih tako za zahtevne smučarje kot za začetnike. Smučarske proge so povezane s tremi dvosedežnicami in sistemom vlečnic s skupno zmogljivostjo prek 4500 prevozov oseb na uro.

Vsako soboto, med šolskimi zimskimi počitnicami pa vsak dan, bo ob ugodnih snežnih razmerah bo peljal BELI VLAK v Bohinjsko Bistrico po naslednjem voznem redu:

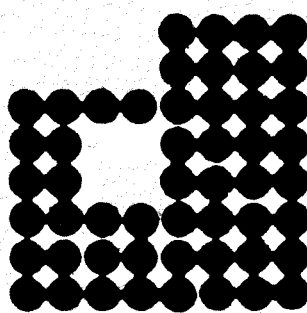
6.50 Ljubljana	18.19
9.08 Bohinjska Bistrica	16.17

CENA PAKETA:

smučarji	330 din
nesmučarji	130 din

V ceno je vračunano: prevoz z BELIM VLAKOM iz Ljubljane do Bohinjske Bistrice in nazaj, spremstvo in organizacija izleta, za smučarje pa dnevna smučarska karta za neomejeno vožnjo z žižnicami na Kobli in topla malica v brunarici Snežinka. Ob zadostnem številu smučarjev, nesmučarjev in izletnikov vozi BELI VLAK tudi iz Kopra, Nove Gorice in Novega mesta.

Za izlet z BELIM VLAKOM se lahko prijavite vsak dan v turistični poslovalnici TTG Ljubljana od 7. do 20. ure, v soboto pa od 7. do 14. ure. Enako velja tudi za poslovalnici TTG v Kopru in Portorožu. Ves čas vožnje z vlakom bo izletnikom na voljo bife! Želimo vam prijetno smuko.

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:

Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

JESENICE

»Smuk karavanških kurirjev«

V spomin na 21. januarja 1945. leta padle kurirje v Medjem dolu občinski odbor ZZB NOV Jesenice, krajevni odbor ZB NOV Javornik Koroška Bela in TVD Partizan s pomočjo drugih organizacij in društev že od leta 1954 prireajo »Smuk karavanških kurirjev«. Prva leta je bil smuk v Medjem dolu, nato so ga prestavili na Pristavo, kjer so uredili dve progi, krajšo, 500 m dolgo, »Kurir« in daljšo, 1200 m dolgo, »Borec«. Skupno je bilo z letošnjim, ki je bilo v nedeljo, 17. januarja, sedemindvajset zelo uspešnih tek-

Borcem NOB, udeležencem Smuka karavanških kurirjev, izročajo posebna priznanja

movanj z množično udeležbo. Množično zato, ker se ga je več let udeleževalo blizu 700 tekmovalcev. Letos jih je bilo blizu 400, ker so bili pogoji nekoliko težji.

Pokrovitelj letošnje prireditve je bila Vatrostalna. Prireditveni odbor, ki ga je vodil Jaka Klinar, je organizacijo tekmovanja dobro izpeljal.

Na krajši progi so tekmovali pionirji, mladinci in nekdanji udeleženci NOB, na daljši pa pripadniki teritorialnih enot, JLA, ZRVS, carinarnice, ljudske milice in civilne zaščite. Prvi trije uvrščeni so dobili medalje, četrti in peti iz vsake skupine pa plakete. Najboljše ekipe so prejele pokale. Prehodni pokal borca je osvojila ekipa osnovne šole Toneta Čufarja Jesenice.

Jože Zidar, tehnični vodja tekmovanja, je v intervjuju za radio poudaril, da je to ena najmnogostopnejših prireditev v alpskem smučanju. V prihodnje si bodo prizadevali, da bi prireditev, ki so se je udeležili letos tudi smučarji iz Zahomca na Koroškem, prerasla v srečanje nekdanjih zavezniških armad, ki so se v II. svetovni vojni borile proti nacifazizmu.

Francetu Trevnu, borcu NOV, ki je bil nad 10 let predsednik organizacijskega komiteja, so podelili posebno priznanje.

BRANKO BLENKUS

KOTLJE

Smučarski maraton

V Prežihovih Kotljah je bil 24. januarja že 8. tradicionalni smučarski maraton v organizaciji Zveze telesnokulturnih organizacij občine Ravne ter vsakoletnim pokroviteljem železarn Ravne. Na startu se je zbralo nad 330 tekačev in tekačic iz večine slovenskih smučarskih klubov.

To prireditev so počastili s svojim obiskom tudi aktivni borci XIV. divizije, med njimi generalmajor Viktor Cvelbar-Stane, Miloš Rutar-Ružo, nekdanji komisar v bataljonu Tomšičeve brigade, Marta Pavlin-Brina, članica kulturno-umetniške skupine te divizije, zdravnica Lila Cerin, četna bolničarka v Serčerjevi brigadi. Organizator smučarskega maratona srečanju ni namenil samo športno dejavnost, temveč tudi izkoristil priložnost za obujanje spominov iz NOB. Tako so v osnovni šoli Prežihovega Vornanca na Ravnah organizirali veliko uro zgodovine, kjer so borci pripovedovali pionirjem ravnenskih šol svoje spomine na pohod XIV. divizije od Dolenjske preko Hrvaške, Stajerske do Koroške ter o zaključnih borbah na Poljani maja leta 1945. Naslednji dan pa je bil prav v tej šoli slavnostna akademija. Posebno prizadevni športni delavci so prejeli spominska priznanja. V kulturnem programu so sodelovali pihalni orkester ravnenskih železarjev, folklorna skupina Gozdar iz Črne, moški pevski zbor Fužinar iz Raven ter recitatorji.

Sedaj pa še o prvakah tega smučarskega maratona: starejši mladinci - 3 x 10 km: Kranjska gora, starejši mladinci - 8 km: Grajč (Pohorje), starejše mladinke - 3 x 5 km: Olimpija, mlajše mladinke - 5 km: Mlakar (Kranjska gora), starejše mladinke - 5 km: Čebulj (Olimpija), starejši mladinci - 15 km: Klemenčič (Dol), člani - 15 km: Džurčič (Mojstrana), članice - 10 km: Murnih (Olimpija), članice - 5 km: Jelovčan (Triglav), v štafeti pri mlajših mladincih pa so zmagali člani Pohorja iz Hoč v sestavi Klinc, Rajšp in Grajč.

FRANJO SREBOTNIK

KRANJ

S sestanka aktiva vezistov NOV

Aktiv vezistov NOV občine Kranj je imel 21. januarja svoj letni sestanek, na katerem so za novega predsednika izbrali Janeza Zajca, za tajnika pa Alojza Zibelnika. Seznanili so se s programom dela pododborov vezistov za Gorenjsko in obravnavali lasten program dela, naloge, ki so si jih zastavili. Predvsem se bodo z vodstvom delovne organizacije ISKRA domenili za tovariško in poučno srečanje, ki naj bi bilo letos v Lipici ali v Otočah. Aktiv se bo povezal tudi s komando vojne pošte v Kranju zaradi udeležbe in sodelovanja ob proslavljanju dneva vezistov in tudi zaradi siceršnjega sodelovanja. Za brezplačen oddih bodo predlagali enega člana in zbrali prijave za oddih v domovih PTT. Bivanje je možno v Poštarskem domu na Pohorju, ob morju pa v Strunjanu in Červarju. Kljub temu, da so doslej zbrali že precej gradiva za monografijo, bodo z slikanjem še nadaljevali. Predvsem bodo člani, ki še niso izpolnili prejetih anketnih listov, zaprosili, da to cimprej store. Za tovariše, ki doslej še niso prejeli odlikovanj za udeležbo v NOV in aktivno delo po vojni, bodo pripravili ustrezne predloge in jih poslali pristojni komisiji. Udeleženci sestanka so obljubili, da bodo pomagali novemu vodstvu pri opravljanju in uresničevanju nalog, ki so si jih skupno zastavili.

BRANKO BLENKUS

JESENICE

Ureditev obeležja

Na redni letni skupščini krajevnega odbora ZB NOV Plavž so sklenili, da se ponovno aktivira odbor, ki bo poskrbel za ureditev grobišč padlih borcev NOV in žrtve fašističnega terorja, ki so v spominskem parku na Plavžu na Jesenicah. Že avgusta lani so vse pristojne organizacije in društva zaprosili, naj v odbor imenujejo predstavnike, ki bodo delovali toliko časa, da se bo omenjeno in predlagano uresničilo ter uredilo. Člani, ki skrbje za formiranje in začetek dela tega odbora, so se decembra lani zopet sestali in ugotovili, da nekateri še niso imenovali in sporočili svojih predstavnikov. Dogovorili so se, da bodo v ta odbor vključili tudi zastopnike občinske komunalne skupnosti, Turističnega in Hortikulturnega društva Jesenice. Te naj bi vsi cimprije imenovali in sporočili krajevni odbor ZB NOV Plavž, kjer naj bi takoj pričeli z delom.

Pri tem je treba povedati, da mesto Jesenice doslej še ni postavilo ustreznega spomenika padlim v NOB in žrtvam fašističnega terorja in da je sedaj kljub denarnim težavam res že skrajni čas, da se to s skupnimi močmi uredi.

BRANKO BLENKUS

ZALOG

Ni bojazni za uspeh

Krajevna organizacija ZB NOV je imela letno konferenco, katere so se udeležili skoraj vsi člani, ki so zelo aktivno spremljali delo konference, kar je bilo še posebno izraženo v konstruktivni kritiki in dobrih predlogih za izboljšanje dela.

Izbrano poročilo o delu odbora je podal predsednik Stane Zupančič. Kritično je prikazal pozitivne in negativne strani v delu odbora. Dotaknil se je tudi notranjepolitičnih dogodkov, kjer ni pozabil na razmere in vzroke negativnih pojavov v AP Kosovo ter apeliral na vse člane k budnosti in aktivnosti v družbeni samozasčiti.

V diskusiji, ki je bila iskrena, je bilo potrjenih več koristnih predlogov. Vredno jih je poudariti:

- da se uredi in postavi spominsko obeležje na Mazovčevi hiši in uredi spominski park,
- da bi se na novo zgrajenemu mostu čez Ljubljano v Zalogu postavilo spominsko obeležje za hrabro umorjenim žrtvam okupatorja,
- da bi KS Zalog dobila še dodatno ime po zaslužnem borcu tega območja.

Tudi predlog, da se s prostovoljnimi delom pomaga pri gradnji stavbe kluba upokojencev v Zalogu, so člani z odobravanjem sprejeli. Nadaljevali bodo z organiziranimi izleti, posebno v kraje, znane iz NOB, za katere je veliko zanimanje.

Krajevni organizaciji ZB Zalog bo tudi v naslednji mandatni dobi predsedoval Stane Zupančič. Če bodo člani pri delu enotni tako, kot so bili pri sprejemanju predlogov za bodoče delo, ni nobene bojazni za uspeh.

-ce-

MARIBOR

Jubilej Zidanškove brigade

Tudi tokratni jubilej te slavne partizanske enote so preživeli borci proslavili s tradicionalnim zborom v vojašnici Franca Rozmana-Staneta, pri enoti JLA, ki nadaljuje njene revolucionarne in borbene tradicije. Se tako hud mrz in raznovrstne bolezni številnim borcem niso mogli preprečiti, da se ne bi srečali. S ponosom so borci zrl na svoje nadaljevalce, ko so tako strumno in sodobno oboroženi ter nenazadnje moralno osveščeni sodelovali na tej svečanosti. Leti so se seveda zavedali, da so prevzeli obveznost nadaljevati z borbena tradicijo partizanske brigade, skozi katero je šlo najmanj 2000 borcev.

V počastitev 38. obletnice je bil v domu JLA izveden večer revolucionarnih pesmi. Nastopili so: pevski zbor učenc Lizike Jančar in doma JLA, učenci pedagoške šole Maribor, cicičani otroškega vrtca Ob gozdu, pionirji osnovne šole Borcev za severno mejo, moški pevski zbor Partizan Maribor in ansambel vojaškega kluba Maribor. Večer revolucionarnih pesmi v Mariboru sta pripravila mestna konferenca ZSMS Maribor in enota JLA, ki nadaljuje tradicije Zidanškove brigade.

DRAGO MIKLAVEC

BOŠTANJ

Spominski park

Jugoslovanska zveza za varstvo in izboljševanje človekovega okolja je podala zamisel, da bi se v spomin na tovariša Tita izvedla vsejugoslovanska akcija pod geslom »88 dreves za tovariša Tita«. Sklep, da se tudi jugoslovanski lovci vključimo v akcijo, je bil enoglasno sprejet 14. marca 1981 v Prištini na zasedanju skupščine Lovske zveze Jugoslavije.

Boštanski lovci smo že maja 1981 spregovorili o tej pobudi in enoglasno sklenili, da uredimo v živ spomin na tovariša Tita »Park 88 dreves« pri lovski koči. Prve ideje so bile kaj skromne, saj smo hoteli zasaditi samo avtohtona drevesa in urediti park na manjši površini. Ko pa je krajevna skupnost Boštanj pokazala svoje zanimanje za park in pripravljenost, da nam pomaga kriti materialne stroške, smo idejo zaupali ing. Marjanu Hladniku, ki nam je napravil načrt

in izbor sadik. Povečali smo tudi začetni prostor in tako stojimo danes pred urejenim parkom.

Prostor se nam je zdel idealen, saj je na sečišču savske in mirenke doline, na vzpetini, ki jo stalno božajo vetrovi in od koder je lep razgled na okoliško gričevje. Ravno na tem kraju smo leta 1975 spustili prvič v zgodovini v boštanska lovišča jelene damjake, katere smo dobili z Brionov. Morda malo simbolike, da smo ravno na tem mestu uredili ta spominski Titov park. Naj bo v veselje mimoidočim in v okras kraju ljudem v ponos!

Lovci smo hoteli otvoritve spominskega parka 88 dreves vključiti v praznovanje sevnškega občinskega praznika in s tem prispevati majhen deleček k svečanostim in pokazati občanom naše delo. Spominski park bomo izročili mladim, da ga bodo negovali in s tem negovali spomin na velikega človeka-državnika, lovca in ljubitelja narave - tovariša Tita.

P. J.

FRANC KUMP-BOTER je prišel z Dolenjske na Stajersko in bil postavljen za komandanta II. rejelejnje linije (pohorske) TV postaj III. rejelejnega sektorja. Ko se je vojna blizala koncu, je bil poslan na drugo dolžnost. Prišel je do Zidanega mosta. Tukaj je naletel in se spopadel z ustaši, kjer je 7. 5. 1945 tudi padel oborožen z italijansko brzostrelko. Ustaši naj bi ga slekli in iznakazili. To naj bi se odigralo v samem Zidanem mostu, v kraju, ki ga imenujejo Vila nad kamnom. Tukaj naj bi ga domačini tudi pokopali. Toda v tej bližini naj bi pred ali pa za njim padel in bil pokopan še en borec. Tako sta tukaj dva grobova. Kateri je Botrov? Pojasnila poslijte na spodaj navedeni naslov.

IV. brigada VDV Pododbor za Stajersko
Partizanskih kurirjev Slovenije
Tone Kočar
Trbovlje, Kersičev hrib

VABILA

Obveščamo vse borce, ki so se bojevali v vrstah enot 14. divizije, da bo letošnje 19. tradicionalno tovariško srečanje v soboto, 6. februarja ob 12. uri v Domu JLA v Mariboru.

V soboto, 6. 2. ob 8.30, bo iz ljubljanske železniške postaje odpeljal posebni vlak, ki bo po postankih v Trbovljah ob 9.15 v Zidanem mostu ob 9.24, v Laškem ob 9.44 uri, v Celju ob 9.55 uri. V Maribor bo prišel okrog 11. ure.

Po prihodu v Maribor si bomo v tamkajšnjem Muzeju NOB ogledali razstavo »Stirinjasta divizija na Stajerskem«.

Na srečanju ob 12. uri bo podano kratko poročilo o delovanju divizijskega odbora in pododborov v preteklem letu, predložen bo program dela za prihodnje obdobje, kakor tudi predlog Pravilnika o delovanju skupnosti borcev in odbora 14. divizije.

Sledilo bo tovariško srečanje.

Odhod posebnega vlaka iz Maribora bo okrog 17. ure, prihod v Ljubljano okrog 19. ure. Povratna vozovnica stane 92 din. Plačilo v vlaku.

Borke in borci iz Ljubljane, Gorenjske, Primorske, Notranjske, in Dolenjske, ki se bodo odločili za potovanje z vlakom, prosimo, da nas o svoji udeležbi - tudi s soprogo oziroma s soprogom - zaradi zagotovitve zadostnega števila sedežev cimprije, napozneje pa do 31. januarja, pisмено obvestijo na naslov: Odbor 14. divizije, Vrtača 11, Ljubljana. Posebnih vabil ne bo!

Vabljeni

★

Odbor Belokranjskega odreda pripravlja v mesecu juniju 1982 proslavo ob 40-letnici ustanovitve Belokranjskega odreda. Točen datum in kraj bo pravočasno objavljen v dnevnem časopisu in TV-15.

Ker gre za pomembno obletnico, prosi odbor vse preživele borke in borce, ki so bili kdajkoli v Belokranjskem odredu, da pošljejo svoje sedanjne naslove na: Odbor Belokranjskega odreda, Črnomelj, Kolodvorska cesta 34.

V sporočilu navedite po možnosti bataljon, četo in kdo je bil komandant ali komandir in čas, ki ste ga prebili v odredu. Odred je deloval od junija 1942 - 15. maja 1945. Sporočilo pošljite cimprije, ker to nujno potrebujemo zaradi točne evidence za še živeče borce.

ODBOR BELOKRANJSKEGA ODREDA

Počitniški dom ZZB NOV Ljubljana-Banjole prične z rednim obratovanjem 5. aprila 1982 in bo odprt do 15. novembra 1982. Enako kakor v lanskem letu bo organiziran avtobusni prevoz iz Ljubljane do Banjole in nazaj, in sicer vsakega 5., 15., in 25. v mesecu. Odhod avtobusov bo ob 7. uri s ploščadi ljubljanske avtobusne postaje. Cena prevoza v obe smeri je 420 din po osebi.

Cene celodnevne penzionizacije v predsezoni, vstevši uporabo zimskega bazena, so enake kot v posezoni 1981.

CENE V PREDSEZONI od 5. aprila do 5. junija 1982

kategorija	NOV gostje	borci/drugi
bivalnih prostorov		
objekt nad restavracijo in podprtilje		
je dependance DE I	260	300
dependance DE I in DE II in podprtilje DE II	280	320
dependance DE II	310	350

Uprava
Pocitniškega doma

Poizvedbe

Iščemo delegate iz Slovenije, ki so bili na II. kongresu USAOJ od 2.-4. maja 1944 v Drvarju

Pred osemindvajsetimi leti je bil v bosanskem mestecu Drvar II. kongres USAOJ - Profitašistične mladine Jugoslavije. V hudih vojnih časih se je zbralo osemsto šestnajst izvoljenih delegatov iz cele Jugoslavije. Iz Slovenije je bilo na tem veličastnem zboru šestindvajset delegatov.

Da bi oteli pozabi spomine na prehojeno pot mladine Slovenije in na požrtvovalnost mlade generacije v času revolucije, je v teku akcija popisa delegatov iz Slovenije. Zapisali bi, kar se ni zapisano, in izvedli, kaj je bilo že objavljeno. Ohranili bi radi znanemcem pričevanja udeležencev te velike manifestacije mladih v času NOB. Zbrali bomo podatke o padlih in umrlih po vojni.

Prepričani smo, da se bodo delegati odzvali in pripomogli, da bo akcija uspeša. Goriski muzej in občinska konferenca ZSMS Nova Gorica prosita delegate, da sporočijo naslov bivalnice na: Občinska konferenca ZSMS, Kladarova 9, 65000 Nova Gorica.

Podatke dajate:
Jerko Skok, Ulica 1. Brezja 2
65000 Nova Gorica

★

Tovariš Taras! V noči 24. decembra 1942 leta si bil v prehranjevalni akciji na domačem komandirja čete na Reki pri Cerknem, po dolgem pričaju na Reki. Druga dne so vas pripadli Italijani na Rodnah. V borbi so padli Komandir čete Peter Celik-Zajcev, Valentin Lucen-Osvetnik, Bogan Jeram in Gabrijel Pantar. Ti si bil ranjen v nogo, zavlekel si se v Zibnik v Lahnaru pod Policami. Naslednji dan sta te ubila Franc Mlakar in jaz.

Vljudno te prosim, da se mi javiš, kaj bi neke podrobnosti iz te borbe. O tebi nam ni znano nič drugega razen partizansko ime. Pri opisovanju tega dogodka bi potreboval še nekaj podatkov. V upanju, da se mi javiš, se ti vnaprej zahvaljujem in tovariško pozdravljam.

Spik Peter, Bilje 171, p. Renca 65292

S. T. V. Radi bi vedeli, ali predstavlja izguba ledvice telesno okvaro, ki daje pravico do invalidnine?

Odgovor: Stopnja telesne okvare zaradi izgube ene ledvice je odvisna od tega, ali je druga ledvica normalna ali pa je okvarjena. Tako predstavlja po seznamu telesnih okvar izguba ene ledvice po prilagoditvi in normalni funkciji druge ledvice – 30%, če pa je druga ledvica funkcijsko okvarjena – 40 do 60% (funkcijska okvara lažje stopnje) in 70 do 100% (funkcijska okvara težje stopnje) telesno okvaro. Ker pa dajejo pravico do invalidnine telesne okvare, ki so posledica bolezni ali poškodb izven dela, le, če znašajo najmanj 50%, daje telesna okvara zaradi izgube ene ledvice (30% telesna okvara) pravico do invalidnine le, če je posledica nesreče pri delu ali poklicne bolezni.

★

L. A. P. Kot delovnemu invalidu vam je priznana pravica do poklicne rehabilitacije zaradi usposobitve za drugo ustrezno delo. Za kateri čas ste upravičeni do oskrbnine in kako se ta določa?

Odgovor: Delovni invalid, ki je pridobil pravico do poklicne rehabilitacije, je upravičen do oskrbnine od dneva pridobitve pravice do poklicne rehabilitacije do dneva napotitve na rehabilitacijo, med rehabilitacijo, na katero je bil poslan, pa tudi tisti čas, ko se po končani rehabilitaciji privaja na delo, za katero se je z rehabilitacijo usposobil, če je to potrebno. Oskrbnina znaša 90% povprečnega mesečnega osebnega dohodka za poln delovni čas, ki ga je zavarovanec dosegel v koledarskem letu pred letom, v katerem je postal invalid.

★

E. M. S. Ali je še mogoče uveljavljati priznanje časa aktivnega in organiziranega dela v narodnoosvobodilnem boju v posebno dobo v dvojnem trajanju?

Odgovor: Skrajni rok za vložitev zahtev za ugotovitev posebne dobe v dvojnem trajanju iz naslova udeležbe v NOV je pretekel 31. decembra 1978, in sicer na podlagi potrdila predsedstva občinskega odbora ZZB NOV, ki ga je bilo treba zahtevati do 30. junija 1978.

★

T. M. C. Koncem leta 1973 ste kot borka NOV od leta 1944 dalje pri starosti 50 let in 30 letni pokojninski dobi uveljavili predčasno pokojnino. Ali ste kot borka upravičeni do povečanja pokojnine?

Odgovor: Predčasna pokojnina se po prejšnjih predpisih, to je po določbah temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju, borcem NOV ni ustrezno povečala. Isto velja tudi za predčasno pokojnino, ki je bila uveljavljena do konca leta 1973 po novih predpisih o pokojninskem zavarovanju, ki pa v SR Sloveniji po 1. 1. 1974 predčasne upokojitve ne poznajo več. Po izrečni določbi 3. odstavka 296. čl. statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji namreč za predčasne pokojnine, uveljavljene v letu 1973, ne veljajo določbe o povečanju pokojnin borcem NOV.

★

L. A. K. Kot starostni upokojenec ste se pri prometni nesreči težko poškodovali in sta vam bili amputirani obe nogi. Ali ste upravičeni do invalidnine kljub temu, da ste dobili telesno okvaro kot upokojenec?

Odgovor: Po 12. čl. zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, določba katerega je povzeta v 28. čl. statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji, so za telesno okvaro kot posledico bolezni ali poškodb izven dela zavarovani tudi starostni in invalidski upokojeneci. Zato ste tudi vi za telesno okvaro, ki ste jo utrpeli zaradi poškodbe izven dela med uživanjem starostne pokojnine, upravičeni do invalidnine.

A.N.J. Ste borka NOV od 30. 4. 1943 in ste v delovnem razmerju. Priznanje pravice do dodatka za borce pa vam je bilo odklonjeno, in sicer z utemeljitvijo, da nimate najmanj 15 let pokojninske dobe. Ali je to pravilno?

Odgovor: Dodatek za borce gre borcem, ki so v delovnem razmerju s polnim delovnim časom, in sicer ob pogoju, da imajo najmanj 15 let pokojninske dobe in od tega najmanj 10 let zavarovalne dobe po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. V desetletno zavarovalno dobo pa se všttevajo z dejanskim trajanjem tudi vsa obdobja, ki se všttevajo borcem v posebno dobo dvojno. Tako je določeno v 2. členu zveznega zakona o dodatku za borce.

★

I.P.G. Zaradi hudih telesnih okvar se lahko gibate le s pomočjo invalidskega vozička. Stalno potrebujete pomoč drugih oseb. Vendar vam je kot upokojenec priznan dodatek za pomoč in postrežbo le v zmanjšanem znesku? Ali je to pravilno?

Odgovor: Do dodatka za pomoč in postrežbo v polnem znesku bi bili po veljavnih predpisih upravičeni le, če vam bi bila za vse osnovne življenjske potrebe neogibna stalna pomoč in postrežba drugega. Med osnovne življenjske potrebe pa štejejo samo primarne potrebe za fiziološko existenco upokojenca – možnost hranjenja, oblačenja in slačenja, ubivanja in sezuvanja, gibanja, opravljanja telesnih potreb in podobno.

★

S. Z. L. Kolikšno skrajšanje noge predstavlja upoštevno telesno okvaro, ki daje pravico do invalidnine?

Odgovor: Po seznamu telesnih okvar predstavlja skrajšanje noge: za 4 do 7 cm – 30%, nad 7 cm – 40% in nad 12 cm 60% telesno okvaro. Prvi navedeni telesni okvari pa dajeta pravico do invalidnine le, če sta posledici nesreče pri delu ali poklicne bolezni. Če je namreč telesna okvara posledica bolezni ali poškodb izven dela, daje pravico do invalidnine le, če znaša vsaj 50%.

★

Š. M. M. Ste kmečki zavarovanec in vam je čas od januarja 1943 do 12. 14. 1944, ko ste stopili v NOV, priznan v posebno dobo enojno, čas od 12. 4. 1944 do 15. 5. 1945 pa dvojno kot udeležba v NOV. Ali se šteje za kmeta-borca NOV?

Odgovor: Po izrečni določbi zakona o starostnem zavarovanju kmetov se šteje za kmeta-borca po tem zakonu le kmet, ki je stopil v narodnoosvobodilni boj oziroma začel aktivno in organizirano delati v narodnoosvobodilnem boju pred 9. septembrom 1943 oziroma 13. oktobrom 1943 (Slovensko Primorje), in mu je ves čas od tedaj do 15. maja 1945 priznan v dvojnem trajanju.

★

P. O. G. Ob kakšnih pogojih so kmetje-borci NOV, ki so pridobili pravico do starostne pokojnine po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov, upravičeni do varstvenega dodatka in kdo odloča o tej pravici?

Odgovor: Kmetje-borci NOV, ki so pridobili pravico do starostne pokojnine po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov, imajo pravico do varstvenega dodatka ob pogoju, da so socialno ogroženi. Šteje pa se, da je kmet-borec NOV socialno ogrožen, če dohodki na člana njegove družine ne dosegajo vsakokratnega mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov, ki ga določi Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji za tekoče leto. Ta mejni znesek najnižjih pokojninskih prejemkov znaša od 1. 1. 1982 dalje – 6.137,00 din. – O zahtevku za priznanje pravice do varstvenega dodatka odloča koordinacijski odbor za vprašanja borcev NOV občinske skupnosti socialnega varstva.

Poizvedbe

Več avtorjev zbira podatke in piše posamezne dele zbornika Slovenci in letalstvo, ki naj bi izšel pri založbi Borec leta 1984. Sam sem se lotil razdobja 1941–1945, ki sem ga razdelil na poglavja o delovanju sovražnikovega letalstva, zavezniškega letalstva, o delu slovenskih partizanov v zvezi z letalstvom do srede 1944 in o dejavnosti referata za letalstvo pri glavnem štabu NOV in PO Slovenije od srede 1944 do konca vojne. Gradivo pa je silo skopo, zato bi morda posamezne neznanke pojasnili vsi, ki kaj vedo o tem.

Nekaj posameznikov se spominja načrtov za gradnjo posebnega partizanskega letala spomladi 1942. O tem je izšel tudi nepodpisan prispevek v prilogi revije Tovariš Partizanskem tedniku, letnik 1961, izvod za 2.–8. julij, stran 2. V njem piše, da se je pokojni Boris Kidrič o načrtih dogovarjal z znanim konstruktorjem inž. Bloudkom. Letalo naj bi bilo enomotorni enosedežnik. Več delov so že naredili mižari in ključavničarji v Ljubljani, kupljen je bil tudi že močnejši avtomobilski motor. Vse skupaj so potem spravili prek zaporne črte okoli Ljubljane na Drenov grič, akcijo pa je vodil pokojni Branko Ivanuš. Nato so dele pri Bevkah spravili čez Ljubljano. Vzletišče naj bi bilo pri Rakitni. Toda med ofenzivo, ki se je začela že julija, so deli letala propadli, oziroma so jih partizani morali sami uničiti.

Morda se še kdo spominja kake podrobnosti o tem zares izjemnem načrtu?

Uganka je tudi bombardiranje železnice v okolici sedanje Pivke, takrat Sentpetra na Krasu. O tem piše pokojni dr. Aleš Bebler v poročilu glavnemu poveljstvu slovenskih partizanskih čet 17. julija 1942, ki je objavljeno tudi v Zborniku dokumentov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, 6. del, 3. knjiga, dokument 68. Omenja, da je neko letalo z juga priletelo 13. julija nad Snežnik, tam krožilo, nato pa se je vrnilo proti jugu. Italijansko protiletalsko topništvo ga je obstreljevalo. Dne 16. julija pa je priletelo okoli 50 letal, ki so s težkimi bombami obmetavala železnico pri sedanji Pivki, spet jih je močno obstreljevalo protiletalsko italijansko topništvo.

Glede na to, da so bili takrat Angleži in Američani v severni Afriki v dokaj težavnem položaju, saj so nemške in italijanske čete bile v ofenzivi, bi ta letala lahko priletela edinole iz Egipta, kar je bila sila težavna naloga. Letalstvo sil osi je bilo namreč nad Italijo in Jadranskim morjem v popolni premoči, razdalja Kairo–Trst pa je z ovinki vred kar 2.500 km.

Morda bi kdo tudi o tem dogodku vedel kako podrobnosti, saj je bilo to bombardiranje, če ne gre za zmoto, prvo pri nas znano bombardiranje s strani zavezniškega letalstva.

Posebno poglavje pa so letala, ki so jih sestrelili partizani kljub pomanjkanju streliva, posebno jugoslovanskega.

Tako je znano, da je Bogdan Marčenko-

Tiger, mitraljezec 2. bataljona Tomšičeve brigade, 25. oktobra 1942 na Molniku sestrelil italijanski bombnik. Ta je treščil na zemljo nekje pri Škofljici. O tem dogodku govorijo podatki iz dnevnikov Nika Šiliha in Nandeta Sedeja ter pričevanje Martina Kosa-Martinova. Nekateri pa trdijo, da so partizani prav tako sestrelili neko letalo, pričakali so ga na hribih vzhodno od takratnega ljubljanskega letališča, ko je pristajalo. To naj bi treščilo pred letališčem. Ali gre za isti dogodek ali dva različna, ni povsem ugotovljeno. Morda bi kdo vedel kake podrobnosti?

Nadalje naj bi Tomšičeva brigada sestrelila tudi neko letalo avgusta 1943 na Golem. Med boji v Žužemberku in okolici konca julija 1943 pa je bil menda s partizansko kroglo ubit strelec v nekem italijanskem letalu.

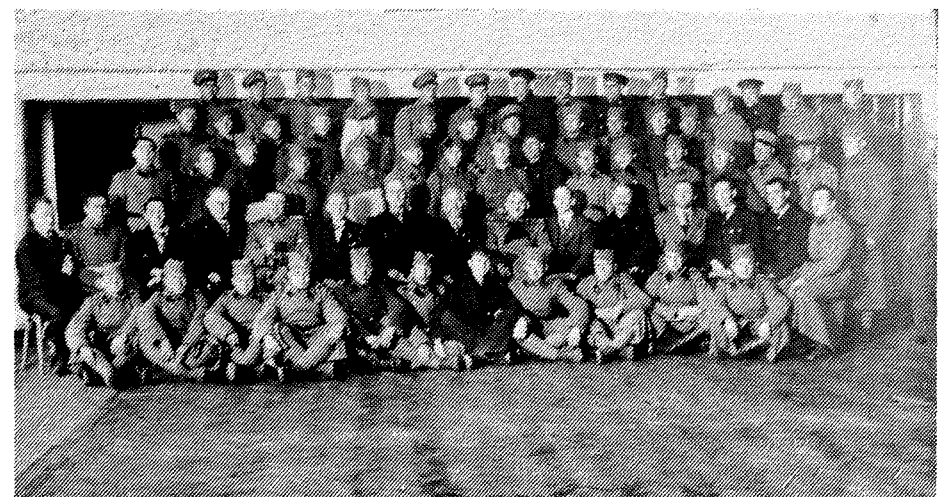
Zanesljivo je ugotovljeno, da so partizani 18. brigade, oziroma kasneje imenovane Bazoviška, sestrelili dve letali. O tem piše v brigadni monografiji. Dokument 97 v Zborniku dokumentov, 6. del, 7. knjiga, omenja, da so partizani med boji okoli Gorice sredi septembra sestrelili dve letali. Prvega aprila 1944 pa je pri Črnem vrhu Vojkova brigada v letalu, ki jo je napadlo, ubila nemškega polkovnika (Zbornik dokumentov, 6. del, 13. knjiga, dokument 78). V Zborniku dokumentov, 6. del, 12. knjiga, dokument 123, pa zasledimo podatek, da je Cankarjeva brigada obstreljevala letalo, ki je 12. aprila 1944 bombardiralo Hinje in okoliške vasi. Zadeto letalo je moralo pri Grosupljem zasiloni pristati, nakar ga je posadka zažgala in pobegnila v postojanko.

Trinajstega aprila 1945 so letala »Neodvisne države Hrvaške« bombardirala letališče pri Krasincu, ki je imelo močno protiletalsko obrambo, s sestreljenih ameriških bombnikov snete mitraljeze kalibra 12,7 mm. Poleg tega je v Krasnicu in okoliških vaseh čakalo na odhod v Beograd več sto bodočih gojencev raznih vojaških šol, izbranih med najboljšimi partizani. Bili so tudi oboroženi s puškami zaradi nevarnosti pred ustaši, ki bi lahko vdrli čez Kolpo. Obe letališči, tako tisto v Krasnicu kot tudi pri Otoku, sta imeli močni zaščitni četi, oboroženi tudi s številnimi mitraljezi. Tudi streliva je bilo dovolj. Zato so partizani z vsem razpoložljivim orožjem streljali na letala.

Znano je, da je eno letalo zadela protiletalska obramba, trščilo je nekje v okolici Ozlja, steber ognja in dima so videli mnogi partizani, ki so bili takrat v Krasincu ali okolici. Slišati je bilo tudi govorice, da je bilo zadeto še eno letalo, ki da se je nekje razbilo. Po vojni sem služboval na letališču pri Veliki Gorici in tedaj so mi domačini pripovedovali, da je sredi aprila, torej že ob koncu vojne, neko letalo, ki je bilo zadeto nad Slovenijo, padlo pri Sveti Klari, nedaleč od Velike Gorice.

Ce kdo kaj ve o vsem tem, naj to sporoči na uredništvo TV-15.

Mile Pavlin

Na fotografiji, ki jo objavljamo, so slušatelji sokolskega tečaja v Beogradu leta 1937. Nekdanji borec Franc Klarič iz Kočevja (na sliki označen s piko na kapi) sprašuje po dveh nekdanjih prijateljih, ki sta na fotografiji poleg njega (tudi označena). Levi je bil doma nekje iz okolice Gerova v Liki, za drugega ni znano, od kod je. Tovariš Klarič poizveduje po imenih obeh nekdanjih tovarišev in po podatkih o tem, kje živita, oziroma če sta še živa. Če morebiti veste kaj o obeh možeh s fotografije, pošljite podatke tovarišu Francu Klariču na naslov: Trg zbora odposlancev 61330 Kočevje.

Mato Utović

Mauthausen – nacistični pekel

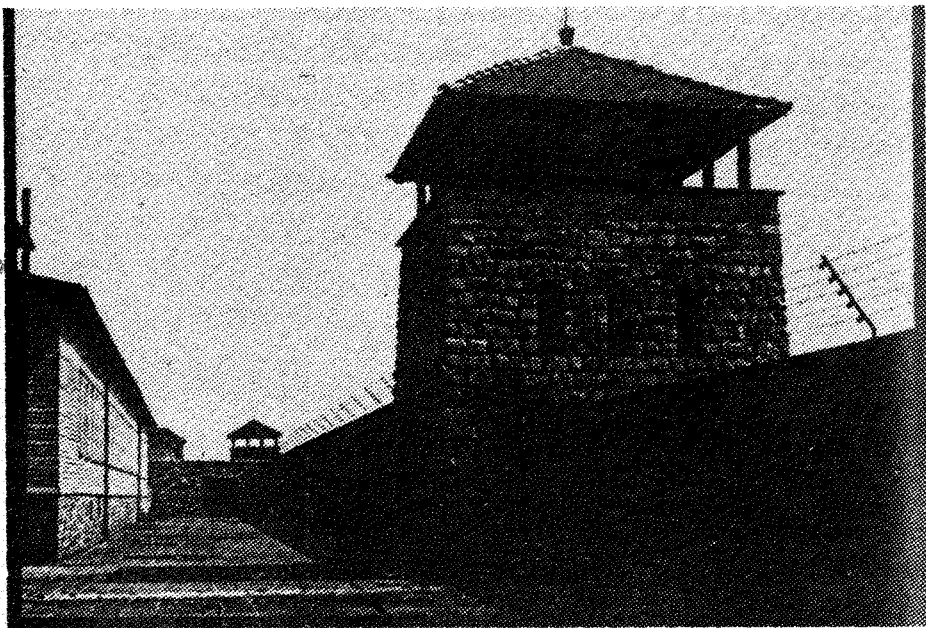
Pri kritični oceni političnega delovanja moramo imeti pred očmi, da so poskušali nacisti z vsemi sredstvi ubiti upornega duha internirancev. Pri tem niso izbirali sredstev. Prav zaradi tega je mnoge internirance prevzel strah, postali so previdni v svojih akcijah proti nacistom. Mauthausen je bil povrh še pravi Babilon. Maja 1945 je bilo v njem zastopanih kar 36 narodnosti. Najštevilnejši med njimi so bili Rusi, nato Poljaki, Jugoslovani, Madžari, Francozi, Španci, Italijani, Čehi in Slovaki ter drugi. Tudi socialna sestava taboriščnikov je bila zelo pestra. Med njimi so bili delavci, kmetje, duhovniki, politiki, umetniki, kulturniki itd. Temu primerna je bila tudi politična opredeljenost. Če vzamemo za primer Špance, so bili že med seboj politično zelo raznoliki, saj so bili med njimi demokrati, socialisti, anarhisti, sindikalisti, katalonški in baskijski separatisti in najštevilnejši med njimi – komunisti.

Tudi glede starosti so bili interniranci zelo različni. Tukaj so bili zaprti vsi letniki, od šestnajstletnega otroka do osemdesetletnega starčka. Med najmlajšimi Jugoslovani so na primer bili: Pepi Lacko, sin narodnega heroja, Slavko Pukl iz Novega Celja, Ciril Strnad iz Majšperka, Janko Kuster in Maks Čepić iz Maribora. Med najstarejšimi pa je bil Sava Malešević, predvojni komunist iz Zagreba in sodelavec tovariša Tita.

Kljub vsem socialnim, starostnim in političnim razlikam so imeli vsi politični interniranci nekaj skupnega – sovražili so nacizem. To prepričanje je predstavljalo mostičke in trdno vez, ki nas je vse povezovala. Vprašanje je bilo le, kako si pridobiti medsebojno zaupanje, da nas esesovci ne bi odkrili. Španci so bili zelo previdni in so menili, da je bolje, če se politično organiziramo na nacionalni in ne na mednarodni ravni. To njihovo stališče se je na primer izkazalo kot pravilno 30. septembra 1943, ko je skupina internirancev gradila most WAHLERBRÜCKE. V tej skupini je delal tudi Jugoslovian Zdravko Nedeljković. Kapo je bil nemški politični interniranec, ki je pritisnil na svoje pomočnike, da internirancev niso samo priganjali pri delu, ampak so jih tudi pretepali. Zdravko je izgubil živce in je v jezi rekel, da bi bilo treba po vojni vse Nemce obesiti. Slišal ga je neki Poljak, ki je takoj povedal kapoju, le-ta pa naprej najbližjemu esesovcu. Ko je prišla zvečer delovna skupina v taborišče, je prišel sam komandant in pretepel Nedeljkovića. Vsi so mislili, da je s tem zadeva končana. Toda dva dni pozneje se je šele prav začelo.

Ko je delovna skupina prišla na most, so esesovci zgrabili Zdraka Nedeljkovića in ga vrgli v deročo reko Ens. Zdravko, še mlad fant, se je boril za življenje in je s skrajnimi naporji splaval iz reke. Esesovci pa so ga znova zgrabili in vrgli nazaj v reko. Očitno jih je to zabavalo, zato so z Zdravkom večkrat ponovili smrtonosno igro. Zdravko je vendarle vselej izplaval. Posledice pa niso izostale, čez dva dni je »umrl« v taborišču. Esesovci so uradno sporočili, da je jugoslovanski politični interniranec poskušal pobegniti iz taborišča, pri tem poskusu pa ga je stražar ustrelil »na begu«.

Vsi politični interniranci v taborišču so obsojali nemškega političnega internirance, ki je ovadil Nedeljkovića. Nemci sami so o tem kapoju govorili: Nemec ostane Nemec (Deutscher bleibt Deutscher)! Resnici na ljubo moram takoj povedati, da niso bili takšni vsi Nemci v taborišču. Večinoma so bili politično zreli ljudje, dobri tovariši, ki niso zlorabljali svojega boljšega delovnega mesta v notranji organizaciji taborišča v škodo drugih internirancev. Med njimi je bila večina zaprta že od leta 1933, torej več kot deset let. Primer s kapojem navajam le zato, da bi si bralec ustvaril pravo podobo, kako neogibno je bilo ohranjati tajnost in biti vselej skrajno previden. Izdajalci in vohuni so bili povsod.

V času, ko so v KT Mauthausen gospodarili kriminalci, ni bilo mogoče nikakršno politično delovanje. Tu in tam so se sicer kdaj pa kdaj pojavljale solidarnostne akcije, ki so se omejevale na pomoč bolnim in onemoglim tovarišem. Slovenci so jeseni 1942 organizirali takšno akcijo, vodili pa so jo Aleš Jelenc, Sveto Kobal, Stane Toplak in drugi. Na prostovoljni podlagi so zbrali nekaj živil, obleke in zdravil. Zbrano hrano in blago je skrivaj pod premogom prevažal iz glavnega taborišča v bolnišnico v ruskem taborišču Jože Torkar iz Kranja. Prethotapljeno blago je Torkar izročil v bolnišnici Radu Tomažiču, novinarju iz Ljubljane, ki ga je nato razdelil med bolnike.

Na veliko srečo političnih zapornikov se je poleti 1943 glavni pisar v KT Mauthausen Josef Leitzinger, kriminallec in sadist, nekaj pregrešil proti pravilom esesovcev. Ker je marsikaj vedel, kar esesovcem ni bilo pogodu, so pozabili na njegove prejšnje »zasluge« in ga po najkrajši poti likvidirali. Za novega pisarja so določili Kurta Panyja, češkega antifašista iz Prage, za njegovega pomočnika pa Hansa Maršaleka, mladega dunajskega komunisto. Spremembe so kmalu blagodejno vplivale na razmere v taborišču in med interniranci, zlasti še v boju za prevlado nad kriminalci. Kaj je esesovce pripravilo do odločitve, da so tako pomembna mesta odstopili političnim internirancem, nam ni bilo nikoli jasno. Nekateri so menili, da so bili med esesovci vendarle tudi takšni, ki so imeli določeno moralo in so se sčasoma naveličali surovih škandalov in lopovstev svojih kriminalnih pomagačev. Povrh so bili politični interniranci veliko bolj kulturni, bolj izobraženi in večji za administrativna opravila.

Se nadaljuje

O delu ZSMS, njeni vlogi, množičnosti, težavah mlade generacije itd.

Boj za zdravo družbo

Na posvetu predsednikov in sekretarjev OK ZSMS, ki je bil sredi januarja, so se vprašanja nizala eno za drugim, ker je pač eno z drugim povezano, in lahko rečemo, da so se nanizala v sklop, ki mu pravimo življenje – ne samo življenje mlade generacije, ampak vse naše družbe.

V uvodu je sekretar RK ZSMS Robert Černe predstavil delo organizacije v preteklem letu. Opozoril je na vlogo, ki jo mora imeti v družbi. Če je nima, so gotovo vzroki za njeno obrobnost. »Zveza socialistične mladine Slovenije išče svoj jaz, kar se kaže v vsebinski in organizacijski obliki,« je dejal tovariš sekretar. »Vendar pa dalje od deklarativne postavitve kolektivnega članstva nismo še šli. Mladinska organizacija mora postati živ organizem, demokratična fronta vse mlade generacije. Znotraj ZSMS je treba opraviti z ostanki razredne družbe in uskladiti interese, ki so zaradi starostne strukture zelo pisani. Učinkovitost ZSMS je pogoj množičnosti, o kateri toliko govorimo. To pa bo takrat, ko se bo mladinska organizacija angažirala v aktualnih problemih mlade generacije v določenem družbenem zgodovinskem trenutku.« Ta tema bo tudi osrednje vprašanje na letošnjem mladinskem kongresu jeseni. Že tovariš Kardelj je poudaril, kako velikega pomena je vnesti mnenje širokih množic. In to je sedaj naloga mladinske organizacije, v kateri se sicer vedno kaže določeno število aktivnih članov, so pa tudi takšni, ki v ZSMS ne vidijo svoje organizacije. In vendar je prav ZSMS šola samoupravljanja, skozi katero mora čimveč mladih. S tem v zvezi je pomembno opozoriti na vzgojno funkcijo MO, na socialistično vzgojo. Na posvetu so ugotovili, da je treba več storiti za idejno usposabljanje članstva, ne samo mladih komunistov, temveč vseh mladih ljudi.

In kateri so tisti aktualni problemi, s katerimi se mora srečevati mladinska organizacija? Najprej je tu zaposlovanje. Boj proti brezposelnosti je socialnoekonomsko in ideološko vprašanje. O njem je bilo že veliko izrečenega, otipljivih rezultatov pa še ni. »Če ne bomo ukrepali sedaj, tudi v času krize,« je dejal eden od razpravljalcev, »kako bomo potem, ko bo krize konec?« Veliko besed je bilo izrečenih tudi o usmerjenem izobraževanju. Tovariš Igor Bavčar je opozoril, da se znotraj usmerjene-

ga izobraževanja ohranja določena razredna in nacionalna struktura, saj je v tako imenovanih skrajšanih programih največ učencev iz drugih republik. S Koroške so se pritožili nad mrežo šol, saj so tudi to pot ugotovili, da so regije v kotu in do spremembe mreže šol ne bo prišlo. Delovne organizacije se neodgovorno obnašajo do štipendiranja s predpostavko: Zakaj bi, če pa kader lahko dobimo – na »prostem trgu«, in to zastoj? Mladi Korošci pa se sprašujejo, kaj bo z njihovim rudnikom jutri, ko že danes nimajo svojih mladih rudarjev.

Dokaj kritično so mladi ocenili tudi odnos mladinske organizacije in drugih družbenopolitičnih organizacij. Mladinska organizacija je sicer prisotna drugod, ni pa tudi obratno, čeprav se vsi zavedajo, da bo le skupen boj in izmenjava izkušenj rodila dobre sadove. Kot primer so navedli, da je v družbenopolitičnem zboru 23 predstavnikov sindikata, 23 SZDL, 7 borcev in prav tako le 7 mladincev. Je to enakovredno?

Družbenoekonomski položaj pri nas, povezan z ostalimi vprašanji

Predsednik CK ZKS Franc Popit je razmišljala mladih sprejel kot zrelo in odgovarjajočo potrebo. Obenem pa je opozoril, da mora mladinska organizacija več pozornosti nameniti tudi generaciji v obdobju med pionirsko in mladinsko organizacijo, od 14. do 18. leta. Pubertetniki imajo namreč tudi druge probleme.

»Vaša orientacija – graditi družbo, ki temelji na socialističnem samoupravljanju,« je dejal tovariš Popit mladincem, »je povsem pravilna. Ko govorimo o tej družbi, moramo poleg trenutnih težav gledati tudi v prihodnost. Materialno osnovo je treba zgraditi in prav je, da se za to borite. V čem pa je perspektiva? Moramo se odpreti v svet, čeprav nam je težko. Smo pač zaprta družba, ki si je vedno le znotraj znala rezati kos kruha. Toda moramo se vključevati v mednarodno delitev dela, kar seveda vodi tudi v dohodkovno povezanost. Pri nas smo se dolgo bojevali z lokalizmi. Danes delovne organizacije vedo, da se ne morejo zapirati v svoje občinske meje. Prav tako se v povečanem merilu ne moremo zapirati v državne meje.

Leta in leta se srečujemo s sprejemanjem kre-

ditov od zunaj. Kako jih bomo vračali? Ali naj se sredstva združujejo na samoupravni ali etatični način? Uspeli bomo samo s samoupravnim načinom ne glede na to, katera banka v kateri republiki si je kaj izposodila. Če hočemo kaj storiti za trdnost Jugoslavije, se moramo truditi, da bodo vsi mednarodni odnosi na samoupravni in ne na etatični osnovi. Navsezadnje je Jugoslavija federativno urejena. Vsak narod je zavestno k temu pristopil in ne more odstopiti, češ, sedaj pa te federacije ne potrebujem več.«

Glede usmerjenega izobraževanja meni tovariš Popit, da je storjen majhen korak k temu, da gre izobraževanje v smeri potreb, toda ne dovolj. »Delavcev iz drugih republik je vedno manj, ker se republike razvijajo in zaposlujejo svojo delovno silo. Sprašujem se, kdo bo pri nas delal? Še vedno proizvodno delo nima pravilne cene, čeprav pri tem govorimo, da je delo največja vrednota socializma. Dela je dovolj v naši družbi, le da se je treba odločiti tudi za delo v kombinezonih in ne le v belih haljah. Bolj me skrbi kultura, saj vaša generacija kot da je brezbrizna do kulture slovenskega naroda. Plenum o slovenskem jeziku je nekaj, kar bi nujno morala vzeti v svoje roke mladinska organizacija, saj se slovenski jezik dobesedno mrcvari.«

Zveza socialistične mladine Slovenije naj bo torej družbeni subjekt in ne le sopotnik časa. Bojevati se mora za bolj demokratično in bolj humano družbo. Kakor so mladi med NOB vodili boj, tako mora mladi rod danes nadaljevati. Tradicije? Seveda, tudi mimo teh niso šli na posvetu, a so žal ugotovili, da se vsebina teh tudi med borci večkrat izkristalizira do pavšalnih vprašanj. »Razvijanje tradicij mora temeljiti na soočanju starejše in mlajše generacije, da borci vidijo rezultate svojega boja v revoluciji. Nobene-ga zgleda pa ne daje mladi generaciji opravljanje med borci, ali je bil kdo izdajalec ali ne in kdo je bil pomembnejši,« je dejal predsednik CK ZKS Popit.

Treba se je bojevati proti vsem deformacijam v naši družbi, na vseh področjih, treba je razvijati zdravo družbo in ne o tem samo govoriti. Zveza komunistov in mladinska organizacija pa sta poklicani, da se postavita na čelo tega boja.

Ziva Drole

Literarni natečaj Pionirji med NOB

V naslednji številki boste* lahko prebrali o razvojni poti mednarodnega mladinskega seminarja Alpe-Jadran skozi desetletje. Ž. D.

Pogosto v nevarnosti – za varnost ljudi

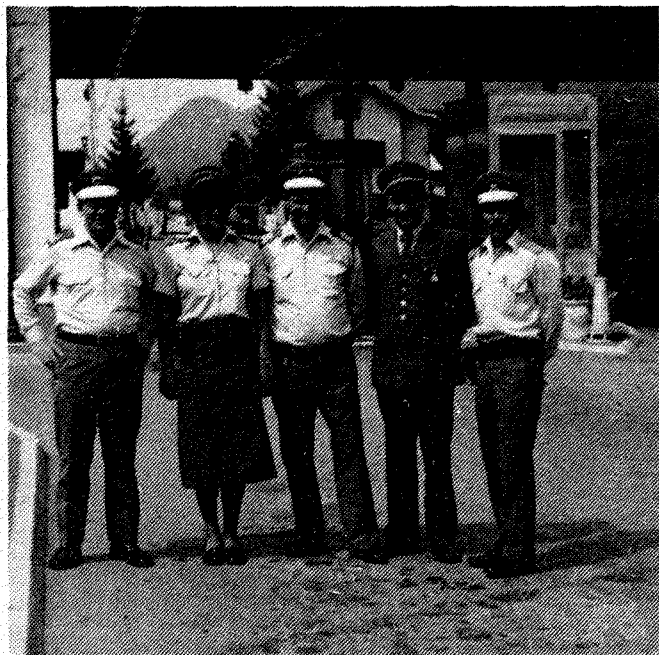
Srečala sva se na podkorenskem smučišču, kjer skrbi za varnost smučarjev. Na rokavu znak Rdečega križa, na rdeč pulover pripeta značka gorskega reševalca. Te oznake so bile prva spodbuda za začetek najinega pogovora in radovedna vprašanja, ki so sledila.

Več kot trideset let že živi v Kranjski gori. Sem je prišel kot mlad miličnik po šolanju v miličniški šoli in dveh letih službovanja v Prekmurju. Tu je kot komandir postaje mejne milice v Ratečah dočakal tudi upokojeve.

Četudi kar dobro »vleče« po gorenjsko, je v nje-

na Bledu in od 1953. leta redno delo v vrstah kranjskogorskih miličnikov.

Poleg odgovornega dela na svojem delovnem mestu vodje sektorja je bil Janko Šekli dolga leta vodja postaje gorske reševalne službe. Bil je med pionirji organiziranega skupinskega vodenja gorskih reševalnih akcij.

Med kolegi na mejnem prehodu Rateče

govem naglasu še vedno zaznati primorsko narečje. Nič čudnega. Rodil se je in odrasčal na Livku nad Kobaridom. Je iz družine Bazinovič, partizanske družine poznane borcem, ki so hodili po tistih krajih. Še kot trinajstletni fantič je pomagal starejšemu bratu (kurirju Briško-Beneškega odreda) nositi pošto z Livka mimo nemške postojanke proti Vrsnemu. Tudi sestra je bila obveščevalka... Pri petnajstih letih, v letu osvoboditve domovine, je odšel v Ljubljano na šolanje. Zaradi izredno slabih življenjskih pogojev se je za kratek čas vrnil domov in se nato vpisal v miličniške vrste.

Sledilo je šolanje v Begunjah, prvo službovanje v Prekmurju, nadaljevanje šolanja, službovanje

naj pazijo na smučarje začetnike...

Bliža se ura, ko bodo vlečnice nehale delovati in zato menim, da bova lahko bolj v miru spregovorila o njegovem delu in življenju. Toda kakor mi zagotavlja, je prav to čas, ko se na smučiščih dogaja največ neprijetnosti. »Ljudje so že precej utrujeni, precenijo svoje moči, padajo in – prihaja do zlomov ter drugih manjših nezgod.« V potrditev njegovih besed prav tisti hip priteče ponj zaskrbljen smučar. Nekdo je z ostrim robom smuči zapeljal čez roko deklici... Kri je treba ustaviti, nuditi prvo pomoč in spraviti ponesrečenko k zdravniku. Reševalec Janko je v hipu na smučeh, oprta si nahrbtnik s prvo pomočjo in odhiti.

Počakam ga in ko se že čez nekaj minut vrne po opravljenem delu, nadaljuje pogovor. Na mizi njegove tople delovne sobice ob robu smučišča je razgrnjeno Delo, kjer je poročilo o nesreči smučarjev in reševalcev v Zagorjem grabnu. »Sploh nisem prebral poročila do kraja, pa sem že vedel, da sta nesreči botrovala nepremišljenost in neupoštevanje navodil. Skoraj

kušnje. »Pri reševanju prežijo na reševalce številne nevarnosti, ki jih je lahko premagati le s popolnoma organiziranim skupinskim delom. Že najmanjša nepredvidnost lahko povzroči novo nesrečo.«

Da je pri delu v skupini najpomembnejše dosledno upoštevanje skupnega dogovora in navodil vodje, ve Janko izkušeni, ko je bil v neposredni nevarnosti in enkrat celo v neposredni bližini smrti: »S kolegom sva izpod Prisojnikovega okna v Prisanku nesla s seboj umrlega nemškega alpinista. Tovariši, ki so stali na zgornjem robu in naju vlekli navzgor, so nesrečno sprožili skalo, ki naju je zgrešila le za las. Vse do Prisankovega plazu je zgrmela...«

Gorski reševalci pogosto opozarjajo, kako morajo biti ljudje opremljeni za pot v hribe. Tudi Janko Šekli meni, da pride do večine nesreč zaradi slabe opremljenosti, slabe pripravljenosti za pohode v gore in neznanja. Pri alpinistih je drugače. Ti so zvečine dobro opremljeni in tudi drugače dobro pripravljeni, vendar tudi med njimi

Janko Šekli med gojenci – miličniki

pri vsaki nesreči je tako. Nekateri smučarji preprosto mislijo, da zanje opozorila ne veljajo.

Tovariš Janko je poznal tudi ponesrečenega reševalca – miličnika, saj je bil fant eden številnih, ki jim je Janko na tečajih podajal svoje znanje in iz-

nesreče niso redkost, kajti pri težkih vzponih je lahko že najmanjša napaka – usodna.

»Reševanje v gorah je od povojnih let izredno napredovalo,« meni Janko Šekli, »zlasti od takrat, ko so v delo reševanja v gorah vključili tudi heli-

kopterje. Prej je vse najtežje breme prenašanja potrebne opreme slonelo na reševalcih. Danes pa, če je le vreme količkaj ugodno, to opravi helikopter.« Izboljšujejo se pogoji dela gorskih reše-

nik že dve leti uživa zasluženi pokoj, še vedno ostaja med reševalci, med ljudmi, ki se pogosto postavljajo nevarnosti, da drugim ljudem zagotavljajo varnost in pomoč. Za to pa ni dovolj le želja

Med kranjskogorskimi gorskimi reševalci (spodaj v sredini)

valcev, tehnika in napredek prodirata tudi na to področje, vendar pa ostaja neizpodbitno, da je človek najpomembnejši člen organizirane reševalske akcije.

Ko smo potem spraševali našega sogovornika o najtežjih trenutkih njegovega miličniškega službovanja, nam je povedal, da so bila to prva leta po vojni: »V miličniški službi mi je bilo najtežje takrat, ko smo v Prekmurju prebili številne dneve in noči v zasedah, ko se je križarska banda potikala naokoli, prehajala ilegalno naše meje in pripravljala različne diverzije. Kasneje, ko sem že služboval v Kranjski gori, je bilo tudi včasih težko; zlasti v letih, ko naše meje še niso bile tako odprte kot danes in so naši ekonomski emigranti ilegalno prehajali mejo«. Seveda ne manjka zanimivih pripovedi tudi iz zadnjega časa. Ljudje kljub vse bolj poenostavljenim postopkom in odprti meji včasih tvorijo prepovedane stvari. Tako so pred leti miličniki in cariniki v Ratečah (med njimi tudi tovariš Šekli) odkrili prenašalce prepovedanega strelnega orožja, ki je bilo namenjeno prekupčevalski črni trgovini. Odkrili so tudi mamila... Teh zgodb je več, k sreči pa ne toliko, da bi bile zaskrbljujoče. In četudi naš sogovor-

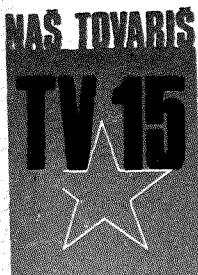
in hotenje, ampak predvsem veliko znanja, izkušenj in sposobnosti podrejanja skupinskemu delu.

Po dobro opravljenem delu, po uspešnem športnem udeleževanju ali po uspešni reševalski akciji pa tudi pohvala dobro delo. In takih pohval je tovariš Janko prejel že mnogo. Med fotografijami, ki jih hrani v predalu svoje sedanje pisalne mize, sva našla tudi tisto z veselim omizjem nasmejanih fantov, sredi katerih sedi Janko. Na zadnji strani je posvetilo Bogdana iz Beograda. Pred leti se je bil ponesrečil v naših hribih. Janko s tovariši ga je rešil gotove smrti. V spomin na to jih Bogdan vsako leto obišče in se skupaj poveselejo.

Ni bilo potrebno posebej poudarjati, iz njegove pripovedi je bilo razbrati, da so za vse njegovo delo največja nagrada in priznanje – rešena človeška življenja.

Če vas zanese pot v Podkoren k trem novim vlečnicam, gotovo ne boste s pogledom zgrešili močnega možaka v rdečem puloverju, z narokavnico in oznako Rdečega križa. Varno se boste lahko prepustili smučarji, saj bo na vas pazilo budno reševalčevo oko.

Bojana Žokalj-Jesih

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije
TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem
Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978
Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRASEK – reportaže
BOJANA ŽOKALJ-JESIH – naša organizacija; Lektor-redaktor: MILENA GLAVNIK; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENICAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 320-486
Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana
Letna naročnina 300 din, za inozemstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din
Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772
TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28
Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov
Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35